

Padishahlar «1»

Dawut padishah oghli Sulaymanni öz ornigha textke olturghuzidu

¹ Dawut padishah xéli yashinip qalghanidi; uni yotqan-ediyal bilen yapsimu, u issimaytti.

² Xizmetkarliri uningha: — Ghojam padishah özliri üçhün, aldilirida turidighan bir pak qiz tapquzayli; u padishahtin xewer élip, silining quchaqlirida yatsun; shuning bilen ghojam padishah issiyla — dédi.

³ Ular pütkül Israil zéminini kézip güzel bir qizni izdep yürüp, axiri Shunamliq Abishagni tépip padishahning aldigha élip keldi. □ ⁴ Qiz intayin güzel idi; u padishahtin xewer élip uning xizmitide bolatti, emma padishah uningha yéqinchiliq qilmaytti. □

⁵ Emma Haggitning oghli Adoniya mertiwisini kötürmekchi bolup: «Men padishah bolimen» dédi. U özige jeng harwiliri bilen atliqlarni we aldida yüridighan ellik eskerni teyyar qildi □ ■ ⁶ (uning atisi héchqachan: «Némishqa bundaq qilisen?» dep, uningha tenbih-terbiye bérípmu baqmighanidi hem u nahayiti kélishken yigit bolup, anisi uni

□ ^{1:3} «Shunamliq **Abishag**» — yaki «Shunemlik Abishag». □ ^{1:4} «padishah **uningha yéqinchiliq qilmaytti**» — ibraniy tilida «padishah uni tonumaytti» dégen ibare bilen ipadilinidu. □ ^{1:5} «Haggitning **oghli Adoniya**» — Adoniya Dawutning oghulliridin biri. Haggit Dawutning ayalliridin biri idi («2Sam.» 3:4) «**öz aldida yüridighan... eskerler**» — démek, ular özlirining xususiy muhapizetchiliri idi. ■ ^{1:5} 2Sam. 15:1

Abshalomdin kéyin tughqanidi). □ ■ 7 U Zeruiyaning oghli Yoab we kahin Abiyatar bilen meslihet qiliship turdi. Ular bolsa Adoniyagha egiship uninggha yardem bérretti. ■ 8 Lékin kahin Zadok we Yehoyadaning oghli Binaya, Natan peyghember, Shimey, Rey we Dawutning öz palwanliri Adoniyagha egeshmidtı.

9 Adoniya qoy, kala we bordighan torpaqlarni En-Rogelning yénidiki Zohelet dégen tashta soydurup, hemme aka-ukilirini, yeni padishahning oghulliri bilen padishahning xizmitide bolghan hemme Yehudalarni chaqirdı. □ ■ 10 Lékin Natan peyghember, Binaya, palwanlar we öz inisi Sulaymanni u chaqirmidi.

11 Natan bolsa Sulaymanning anisi Bat-Shébagha:
— «Anglimidingmu? Haggitning oghli Adoniya padishah boldi, lékin ghojimiz Dawut uningdin xewersiz. 12 Emdi mana, öz jéning we oghlung Sulaymanning jénini qutquzushqa méning sanga bir meslihet bérishimke ijazet bergeysen.

13 Dawut padishahning aldigha bérrip uninggha:
— Ghojam padishah özliri qesem qilip öz keminiilirige wede qilip: «Séning oghlung Sulayman

□ 1:6 «uning atisi ... uninggha , yeni Adoniyagha tenbih-terbiye béripmu baqmaghanidi hem u ... kélishken yigit bolup, anisi uni Abshalomdin kéyin tughqanidi» — Abshalom Dawutning yene bir ayali Maakahdin tughulghan oghli idi. Adoniya Dawutning tötinchi oghli bolup, shu chaghda belkim Dawutning oghulliri arisida «chongi» hésablinatti. (2:15ni körüng). Adoniya belkim atisi teripidin erke chong qilin'ghanlıqi hem özining kélishkenlikidin shundaq meghrurlinip ketken oxshaydu. ■ 1:6 1Tar. 3:2 ■ 1:7 1Pad. 2:22, 28 □ 1:9 «En-Rogel» — buning menisi belkim «Rogelning buliqi» yaki «Pak qizning buliqi». ■ 1:9 Ye. 15:7; 18:16

mendin kényin padishah bolup textimde olturidu» dégen emesmidile? Shundaq turuqluq némishtqa Adoniya padishah bolidu? — dégin. ¹⁴ Mana, padishah bilen sözliship turghiningda, menmu séning keyningdin kirip sözungni ispatlaymen, — dédi.

¹⁵ Bat-Shéba ichkiri öyge padishahning qéshigha kirdi (padishah tolimu qérip ketkenidi, Shunamliq Abishag padishahning xizmitide boluwatatti).

¹⁶ Bat-Shéba padishahqa éngiship tezim qildi. Padishah: — Néme teliping bar? — dep soridi.

¹⁷ U uningha: — I ghojam, sili Perwerdigar Xudaliri bilen öz dédekligi: «Séning oghlung Sulayman mendin kényin padishah bolup textimde olturidu» dep qesem qilghanidila. ¹⁸ Emdi mana, Adoniya padishah boldi! Lékin i ghojam padishah, silining uningdin xewerliri yoq.

¹⁹ U köp kalilarni, bordaq torpaqlar bilen qoylarni soydurup, padishahning hemme oghullirini, Abiyatar kahinni we qoshunning serdari Yoabni chaqirdi. Lékin qulliri Sulaymanni u chaqirmidi.

²⁰ Emdi, i ghojam padishah, pütkül Israilning közliri silige tikilmekte, ular ghojam padishahning özlidiridin kényin textliride kimning olturidighanliqi toghrisida ulargha xewer bérishlirini kütishiwatidu;

²¹ bir qarargha kelmisile, ghojam padishah öz ata-bowiliri bilen bille uxlashqa ketkendin kényin, men bilen oglum Sulayman gunahkar sanilip qalarmizmikin, — dédi.

²² Mana, u téxi padishah bilen sözliship turghinida Natan peyghembermu kirip keldi. ²³ Ular padishahqa: — Natan peyghember keldi, dep xewer berdi. U padishahning aldigha kiripla,

yüzini yerge yéqip turup padishahqa tezim qildi.

²⁴ Natan: — I ghojam padishah, sili Adoniya menden kéyin padishah bolup méning textimde olturidu, dep éytqanidilimu? ²⁵ Chünki u bugün chüshüp, köp buqa, bordighan torpaqlar bilen qoylarni soydurup, padishahning hemme oghullirini, qoshunning serdarlirini, Abiyatar kahinni chaqirdi; we mana, ular uning aldida yep-ichip: «Yashisun padishah Adoniya!» — dep towlashmaqta. ²⁶ Lékin qulliri bolghan méni, Zadok kahinni, Yehoyadaning oghli Binayani we qulliri bolghan Sulaymanni u chaqirmidi. ²⁷ Ghojam padishah kimning özliridin kéyin ghojam padishahning textide olturidighanlıqını öz qullirigha uqturmay u ishni buyrudilimu? — dédi.

²⁸ Dawut padishah: — Bat-Shébani aldimgha qichqiringlar, dédi. Ü padishahning aldigha kirip, uning aldida turdi. ²⁹ Padishah bolsa: — Jénimni hemme qiyinchiliqtin qutquzghan Perwerdigarning hayatı bilen qesem qilimenki, ³⁰ men eslide Israilning Xudasi Perwerdigar bilen sanga qesem qilip: «Séning oglung Sulayman menden kéyin padishah bolup ornumda méning textimde olturidu» dep éytqinimdek, bugünkü künde men bu ishni choqum wujudqa chiqirimen, — dédi.

³¹ We Bat-Shéba yüzini yerge yéqip turup padishahqa tezim qilip: — Ghojam Dawut padishah ebediy yashisun! — dédi.

³² Dawut padishah: — Zadok kahinni, Natan peyghemberni, Yehoyadaning oghli Binayani aldimgha chaqiringlar, dédi. Ular padishahning

aldigha keldi.

³³ Padishah ulargha: — Ghojanglarning xizmetkarlirini özünglarga qoshup, Sulaymanni öz qéchirimge mindürüp, Gihon'gha élip béringlar; ³⁴ u yerde Zadok kahin bilen Natan peyghember uni Israilning üstige padishah bolushqa mesih qilsun. Andin kanay chélip: — Sulayman padishah yashisun! dep towlanglar. □

³⁵ Andin u textimde olturushqa bu yerge kelgende, uningha egiship ménginglar; u méning ornumda padishah bolidu; chünki men uni Israil bilen Yehudaning üstige padishah bolushqa teyinlidim, — dédi.

³⁶ Yehoyadaning oghli Binaya padishahqa jawab bérip: — Amin! Ghojam padishahning Xudasi Perwerdigarmu shundaq buyrusun! ³⁷ Perwerdigar ghojam padishah bilen bille bolghandek, Sulayman bilen bille bolup, uning textini ghojam Dawut padishahningkidin téximu ulugh qilghay! — dédi.

³⁸ Zadok kahin, Natan peyghember, Yehoyadaning oghli Binaya we Keretyiler bilen Peletiyler chüshüp, Sulaymanni Dawut padishahning qéchirigha mindürüp, Gihon'gha

□ **1:34 «Zadok kahin bilen Natan peyghember uni Israilning üstige padishah bolushqa mesih qilsun»** — «mesih qilish»: — Xudaning yolyoruqi bilen Israilgha yéngi bir padishah békítish üçhün uning bésigha kahin yaki peyghember teripidin zeytun méyi sürülüshi kérek idi. Mushu murasim «mesih qilish» yaki «mesih-lesh» déyilgen. Shu murasimdin kényin mushu padishah «Xudaning mesih qilghini» dep atılıp, höküm sürüshke Xudaning hoquqığha ige, dep qarilatti. Kahinlar we bezi waqtılarda peyghembernimu öz wezipisige békítish üçhün «mesih qilinish» murasimi ötküzületti.

élip bardi. □ 39 Zadok kahin ibadet chédiridin may bilen tolghan bir münggüzni élip, Sulaymanni mesih qildi. Andin ular kanay chaldi. Xelqning hemmisi: – Sulayman padishah yashisun! – dep towlashti. ■

40 Xelqning hemmisi uning keynidin egiship, sunay chélip zor shadliq bilen yer yérilghudek tentene qilishti. □ 41 Emdi Adoniya we uning bilen jem bolghan méhmanlar ghizalinip chiqqanda, shuni anglidi. Yoab kanay awazini anglighanda: – Némishqa sheherde shunche qiyqas-süren sélinidu? – dep soridi. 42 U téxi sözini tügetmeyla, mana Abiyatar kahinning oghli Yonatan keldi. Adoniya uninggha: – Kirgin, qeyser ademsen, choqum bizge xush xewer élip kelding, – dédi.

43 Yonatan Adoniyagha jawab béríp: – Undaq emes! Ghojimiz Dawut padishah Sulaymanni padishah qildi! 44 We padishah özi uninggha Zadok kahinni, Natan peyghemberni, Yehoyadan-ning oghli Binayani we Keretyiler bilen Peletiyerni hemrah qilip ewitip, uni padishahning qéchirigha mindürdi; 45 andin Zadok kahin bilen Natan peyghember uni padishah bolushqa Gihonda mesih qildi. Ular u yerdin chiqip shadliq qilip,

□ 1:38 «Keretyiler **bilen Peletiyler**» — bular bolsa Dawutning xususiy muhapizetchiliridin idi («2Sam.» 8:18ni körüng). Keretyiler eslide Krét arilidin kelgen bolushi mumkin idi. ■ 1:39 1Sam. 20:24 □ 1:40 «Xelqning **hemmisi ... sunay chélip zor shadliq bilen yer yérilghudek tentene qilishti**» —ibraniy tilida: «Xelqning hemmisi ... sunay chélip zor shadliq bilen tentene qiliship yerni yériwetti». Mumkinchilik barki, yer derweqe awazlar bilen yérilip ketkenidi. Mesihning kéléshidimu chong yer tewresh bolidu («Zek.» 14:5, «Weh.» 6:12, 16:18).

pütkül sheherni qiyqas-süren bilen lerzige saldi. Siz anglawatqan sada del shudur. ⁴⁶ Uning üstige Sulayman hazır padishahlıq textide olturiwatidu. ⁴⁷ Yene kélip padishahning xizmetkarliri kélip ghojimiz Dawut padishahqa: «Xudaliri Sulaymanning namini siliningkidin ewzel qilip, textini siliningkidin ulugh qilghay!» dep bext tilep mubarekleshke kéishti. Padishah özi yatqan orunda sejde qildi ⁴⁸ we padishah: — «Bügün méning textimge olturghuchi birsini teyinligen, öz közlirimge shuni körgüzgen Israilning Xudasi Perwerdigar mubareklensun!» — dédi — dédi.

⁴⁹ Shuni anglap Adoniyaning barlıq méhmanliri hoduqup, ornidin qopup herbiri öz yoligha ketti.

⁵⁰ Adoniya bolsa Sulaymandin qorqup, ornidin qopup, *ibadet chédirigha* béríp qurban'gahning münggüzlirini tutti. □

⁵¹ Sulayman'gha shundaq xewer bérilip: — «Adoniya Sulayman padishahtin qorqidu; chünki mana, u qurban'gahning münggüzlirini tutup turup: — «Sulayman padishah bugün manga shuni qesem qilsunki, u öz qulini qilich bilen öltürmeslikke wede qilghay» dédi», — déyildi.

⁵² Sulayman: — U durus adem bolsa beshidin bir talchach yerge chüshmeydu. Lékin uningda rezillik tépilsa, ölidu, dédi.

⁵³ Sulayman padishah adem ewitip uni qurban'gahdin élip keldi. U kélip Sulayman padishahning aldida éngiship tezim qildi. Sulayman uning-

□ **1:50 «Adoniya ... Sulaymandin qorqup, ... ibadet chédirigha béríp qurban'gahning münggüzlirini tutti»** — shu chagharda «qurban'gahning münggüzlirini tutush» padishahtin himaye tileshni bildürüşning ipadisi idi.

gha: — Öz öyüngge ketkin, — dédi.

2

Dawut Sulayman'gha axirqi nesihetni qilidu

¹ Dawutning ölidigan waqtı yéqinlashqanda, oghli Sulayman'gha tapilap mundaq dédi: —

² «Emdi yer yüzidikilerning hemmisi baridighan yol bilen kétimen. Yüreklik bolup, erkektek bolghin!

³ Sen barliq qiliwatqan ishliringda hemde barliq niyet qilghan ishliringda rawaj tépishing üçün Musagha chüshürülgen qanunda pütülgendek, Perwerdigar Xudayingning yollirida méngip, Uning belgilimiliri, Uning emrliri, Uning hökümliri we agah-guwahliqlirida ching turup, Uning tapshuruqini ching tutqin. □ ■ ⁴ Shundaq qilghanda Perwerdigar manga: «Eger ewladliring öz yoliga köngül bölüp, Méning aldimda pütün qelbi we pütün jeni bilen heqiqette mangsa, sanga ewlad-ningdin Israilning textile olturushqa bir zat kem bolmaydu» dep éytqan sözige emel qilidu.■

⁵ Emma Zeruiyaning oghli Yoabning manga qilghinini, yeni uning özi qandaq qilip Israilning qoshunidiki ikki serdarni, yeni Nériyaning oghli Abner bilen Yeterning oghli Amasani urup öltürüp, tinch mezgilde jengde tökülgendek qan töküp, bélige baghlighan kemerige we putigha kiygen keshige jengde tökülgendek qan

□ **2:3** «barliq niyet qilghan ishliringda....» — ibraniy tilida: «sen qeyerge burulsang,...» dégen sözler bilen ipadilinidu. ■ **2:3** Qan. 17:18; 29:9; Ye. 1:7 ■ **2:4** 2Sam. 7:12; Zeb. 132:12

chéchip, dagh qilghanliqini bilisen. ■ 6 Sen uni danaliqinggha muwapiq bir terep qilip, uning aq beshining görge salamet chüshüshige yol qoymighaysen. □

7 Lékin Giléadliq Barzillayning oghullirigha méhribanliq körsitip, dastixiningdin nan yégüzgin; chünki men akang Abshalomdin qachqinimda, ular yénimgha kélép manga shundaq qilghan. ■

8 We mana Bahurimdin kelgen Binyamin qebilisidin Géraning oghli Shimey yéningda turidu. U men Mahanaimgha baridighanda, esheddiy lenet bilen méni qarghidi. Kéyin u Iordan deryasigha béríp méning aldimgha kelgende, men Perwerdigarning *nami* bilen uninggha: «Séni qilich bilen öltürmeymen» dep qesem qildim. ■ 9 Emma hazir uni gunahsiz dep sanimighin. Özüng dana kishi bolghandin kéyin uninggha qandaq qilishni bilisen; herhalda uning aq beshini qanitip görge chüshürgin». □

10 Dawut öz ata-bowliri bilen bir yerde uxlidi. U

■ 2:5 2Sam. 3:27; 20:10 □ 2:6 «uning aq beshining görge salamet chüshüshige yol qoymighaysen» — mushu yerde «gör» «tehtisara» dégenni bildüridu. ■ 2:7 2Sam. 17:27; 19:31 ■ 2:8 2Sam. 16:5; 19:19 □ 2:9 «...herhalda uning aq beshini qanitip görge chüshürgin» — mushu yerde «gör» «tehtisara» dégenni bildüridu. «Zeruiyaning oghli Yoab... Binyamin qebilisidin Géraning oghli Shimey» — bu ikki ademning Sulayman'gha düshmen bolidighanliqigha Dawut padishahning közi yetti. Eslide u ularni jazalashqa toghra kéletti; biraq özi éghir gunah sadir qilghanliqi tüpeylidin («2Sam.» 11-bab) xijalette qélip, qoli bu ishlargha héch barmaytti.

«Dawutning shehiri» *dégen jayda* depne qilindi. □ ■
11 Dawutning Israilgha seltenet qilghan waqtı qiriq yil idi; u Hébronda yette yil seltenet qilip, Yérusalémda ottuz üch yil seltenet qildi. ■

Sulaymanning orni mustehkemlinidu

12 Sulayman atisi Dawutning textide olturdi; uning selteniti xéli mustehkemlendi. ■ **13** Emma Haggitning oghli Adoniya Sulaymanning anisi Bat-Shébaning qéshigha bardi. U uningdin: – Tinchliq meqsitide keldingmu? – dep soridi. U: – Shundaq, tinchliq meqsitide, dédi.

14 U yene: – Sanga bir sözüm bar idi, dédi. U: – Sözungni éytqin, dédi.

15 U: – Bilisenki, padishahlıq eslidié méningki idi, we pütün Israil méni padishah bolidu dep, manga qaraytti. Lékin padishahlıq mendin kétip, inimning ilkige ötti; chünki Perwerdigarning iradisi bilen u uningki boldi. ■ **16** Emdi sanga bir iltimasim bar. Méni yandurmighin, dédi. U: – Éytqin, dédi.

17 U: – Sendin ötünimen, Sulayman padishahqa men üçün éytqinki – chünki u sanga yaq démeydu! – U Shunamliq Abishagni manga xotunluqqa bersun, dédi.

□ **2:10** «Dawut öz ata-bowlirli bilen bir yerde uxlidı» – mushundaq ibariler üstide «Yaritilish»tiki «qoshumche söz»imizde toxtilimiz. ««Dawutning shehiri» dégen jay» – «Dawutning shehiri»: – Zionni, yeni Yérusalémdeki égiz döngge jaylashqan, Dawut qurghan qel'eni körsitudu. ■ **2:10** Ros. 2:29; 13:36 ■ **2:11** 1Tar. 29:27 ■ **2:12** 1Tar. 29:23; 2Tar. 1:1 ■ **2:15** 1Tar. 22:9; 28:5

18 Bat-Shéba: — Maqul; sen üçün padishahqa söz qilay, dédi.

19 Bat-Shéba Adoniya üçün söz qilghili Sulayman padishahning aldigha bardi. Padishah qopup aldigha béríp, anisigha tezim qildi. Andin textige béríp olturup padishahning anisigha bir textni keltürdi. Shuning bilen u uning ong yénida olturup, uninggha: — **20** Sanga kichikkine bir iltimasim bar. Méni yandurmighin, dédi. Padishah uninggha: — I ana, sorawergin, men séni yandurmaymen, dédi.

21 U: — Akang Adoniyagha Shunamliq Abishagni xotunluqqqa bergüzgin, dédi.

22 Sulayman padishah jawab béríp anisigha: — Némishqa Adoniya üçün Shunamliq Abishagni soraysen? U akam bolghaniken, uning üçün, Abiyatar kahin üçün we Zeruiyaning oghli Yoab üçün padishahliqnimu sorimamsen! — dédi. □

23 Sulayman padishah Perwerdigar bilen qesem qilip mundaq dédi: — Adoniya shu sözni qilghini üçün ölmise, Xuda méni ursun yaki uningdin artuq jazalisun! **24** Méning ornumni mustehkem qilghan, atamning textide olturghuzghan, Öz wedisi boyiche manga bir öyni qurghan Perwerdigarning hayatı bilen qesem qilimenki, Adoniya

□ **2.22 «Némishqa Adoniya üçün Shunamliq Abishagni soraysen? U akam bolghaniken, uning üçün, ... padishahliqnimu sorimamsen!»** — mumkinchiliki barki, Adoniya atisining kénizikini emrige alsa, xelq uni atisigha barawer iken, shunga padishah bolushqa layiq dep qaraytti. Sulaymanning közliri bu ishqqa yetti.

bügün ölümge mehküm qilinidu, dédi. □ ■

25 Shuning bilen Sulayman padishah Yehoyadaning oghli Binayani bu ishqqa ewetti; u uni chépip öltürdi.

26 Padishah Abiyatar kahin'gha: — Mang, Anatottiki öz étizliqingha barghin. Sen ölümge layiqsen, lékin sen Reb Perwerdigarning ehde sanduqini atam Dawutning aldida kötürgenliking tüpeylidin, we atamning tartqan hemme azab-oqubetliride uninggha hemderd bolghining üchün, men hazır séni ölümge mehkum qilmaymen, dédi. ■

27 Andin Sulayman Abiyatarni Perwerdigargha kahin bolushtin juda qilip heydidi. Shuning bilen Perwerdigarning Elining jemeti togruluq Shilohda éytqan sözi emelge ashuruldi. □ ■

28 Buning xewiri Yoabqa yetkende (chünki Yoab Abshalomgha egeshmigen bolsimu, Adoniyagha egeshkenidi) Yoab Perwerdigarning chédirigha qéchip qurban'gahning münggüzlini tutti. ■ **29** Sulayman padishahqa: «Mana, Yoab Perwerdigarning chédirigha qéchip béríp, qurban'gahning yénida turidu» dégen xewer yetküzüldi. Sulayman Yehoyadaning oghli Binayani shu yerge ewetip: — Mang, uni öltürüwetkin, dédi.

30 Binaya Perwerdigarning chédirigha béríp uning-

□ **2:24** «**Perwerdigar...** Öz wedisi boyiche manga bir öyni qurghan...» — «öý» mushu yerde Sulaymandin bolidghan shahane sulalini körsitudu. ■ **2:24** 2Sam. 7:12, 13 ■ **2:26** 1Sam. 22:20-23; 2Sam. 15:24 □ **2:27** «**Perwerdigarning Elining jemeti togruluq Shilohda éytqan sözi emelge ashuruldi**» — bu söz «1Sam.» 2:27-36de we 3:11-14de xatirilen'gen. ■ **2:27** 1Sam. 2:31-36 ■ **2:28** 1Pad. 1:50

gha: — «Padishah séni buyaqqa chiqsun!» dédi, dédi. U: — Yaq, mushu yerde ölimen, dédi. Binaya padishahning yénigha qaytip uninggha xewer béríp: — Yoab mundaq-mundaq dédi, manga shundaq jawab berdi, dédi.

³¹ Padishah uninggha: — U özi dégendek qilip, uni chépip öltürgin we uni depne qilghin. Shuning bilen Yoab tökken naheq qan mendin we atamning jemetidin kötürlülüp ketkey. ³² Shundaq qilip atam Dawut bixewer ehwalda u özidin adil we ésil ikki ademni, yeni Israilning qoshunining serdari nerning oghli Abner bilen Yehudaning qoshunining serdari Yeterning oghli Amasani qilichlighini üchün, Perwerdigar u tökken qanni öz beshigha yanduridu. ³³ Ularning qéni Yoabning beshi we neslining beshigha menggú yan'ghay; lékin Dawut, uning nesli, jemeti we textige ebedil'ebedgiche Perwerdigardin tinch-xatirjemlik bolghay, dédi.

³⁴ Yehoyadaning oghli Binaya chiqip uni chépip, ölmäge mehkum qildi. Andin u chöldiki öz öyide depne qilindi.

³⁵ Padishah Yehoyadaning oghli Binayani uning ornigha qoshunning serdari qildi; padishah Abiyatarning ornigha Zadokni kahin qilip teyinlidi. ■

³⁶ Andin kéyin padishah Shimeyni chaqirip uninggha: — Yérusalémda özüngge bir öy sélip u yerde olturghin. Bashqa héch yerge chiqma. ³⁷ Eger sen chiqip Kidron jilghisidin ötseng, shuni éniq biliq qoyki, shu künde sen sheksiz olisen. Séning qéning öz beshingha chüshidu, dédi.

³⁸ Shimey padishahqa: — Ghojamning sözi berheqtur. Ghojam padishah éytqandek qulliri shun-

daq qilidu, dédi. Shuning bilen Shimey uzun waqitqiche Yérusalémda turdi.

³⁹ Üch yildin keyin shundaq boldiki, Shimeyning qulliridin ikkisi qéchip Maakahning oghli, Gatning padishahi Aqishning qéshigha bardi. Shimeyge: — Mana qulliring Gat shehiride turidu, dégen xewer yetküzüldi. ⁴⁰ Shimey éshikini toqup qullirini izdiglii Gatqa, Aqishning yénigha bardi. Andin u yénip öz qullirini Gattin élip keldi.

⁴¹ Sulayman'gha: — Shimey Yérusalémdin Gatqa béríp keldi, dep xewer yetküzüldi. ⁴² Padishah Shimeyni chaqirtip uninggha: — Men séni Perwerdigar bilen qesem qildurup: — Shuni éniq bilip qoyki, sen qaysi kuni chiqip birer yerge barghan bolsang, sen shu künide sheksiz ölisen, dep agahlandurup éytmaghanmidim? Özüngmu, men anglighan söz berheq, dégenidingghu? ⁴³ Shundaq bolghaniken, némishqa özüng Perwerdigar aldida qilghan quesimingga buzup, men sanga buyrughan buyruqumnimu tutmiding? — dédi.

⁴⁴ Padishah Shimeyge yene: Sen atam Dawutqa qilghan hemme rezillikni obdan bilisen, u könglüngge ayandur. Mana Perwerdigar rezillikingni öz beshingha yanduridu. ■

⁴⁵ Lékin Sulayman padishah bolsa beriketlinip, Dawutning texti Perwerdigarning aldida ebedil'ebed mustehkem qilinidu, dédi.

⁴⁶ Andin padishahning buyruqi bilen Yehoyadaning oghli Binaya chiqip uni chépip öltürdi. Padishahlıq bolsa Sulaymanning qolida

mustehkem qilindi.■

3

*Perwerdigar Sulayman'gha danaliq bérídu
2Tar. 1:1-12*

¹ Sulayman Misirning padishahi Pirewn bilen ittipaq tütüp Pirewnning qizini xotunluqqa aldi. Öz ordisi, Perwerdigarning öyi we Yérusalémning chörisidiki sépilni yasap pütküzgüchilik u uni «Dawutning shehiri»ge apirip turghuzdi.■

² Shu waqtarda Perwerdigarning nami üçün bir ibadetxana yasalmighini üçün xelq «yuqiri jaylar»da qurbanliqlirini qilatti.□ ■

³ Sulayman Perwerdigarni söyüp, atisi Dawutning belgiligenliride mangatti. Peqet «yuqiri jaylar»da

■ **2:46** 2Tar. 1:1 ■ **3:1** 1Pad. 7:8 □ **3:2** «xelq «yuqiri jaylar»da qurbanliqlirini qilatti» — «yuqiri jaylar»: — Tewrattiki «Qan.» 12:5-14de we bashqa munasiyetlik yerlerde, Xuda Israillargha: — Birsi manga atap qurbanlıq qilsa, peqet «Özüm tallighan jay»da qurbanlıq qilsun, dep tapilaydu. Israilning tarixida Xuda mushundaq qurbanlıq qılıdighan birnechche jayni békitkenidi (bir waqitta peqet birla jayni békitteti). Biraq Israillar belkim öz qolayıqlını közlep (we belkim butpereslerning ish-heriketlirini dorap) Xudaning emrini neziridin saqit qılıp tagh choqqılıri qatarlıq yuqiri jaylarda Xudagha ibadet qılıp qurbanlıq qilatti. Buning shundaq bir xetiri bar idiki, ular etrapidiki butpereslerning tesirini qobul qılıp, shu yerde herxil butlorghimu choqunup, hetta butpereslerge egiship «insan qurbanlıq»larnimu qılıshi mumkin we derweqe köp waqtarda shundaq qilatti (mesilen, «Ez.» 16:21, 20:26ni körün).

■ **3:2** Qan. 12:5

qurbanliq qilip xushbuy yaqatti. □

⁴ Padishah qurbanliq qilghili Gibéon'gha bardi; chünki u yer «ulugh yuqiri jay» idi. Sulayman u yerdiki qurban'gahda bir ming köydürme qurbanliq sundi. ■ ⁵ Perwerdigar Gibéonda Sulayman'gha kékchisi chüshide köründi. Xuda uninggha: — Méning sanga néme bérishimni layiq tapsang, shuni tiligin, dédi. ■

⁶ Sulayman jawaben mundaq dédi: — Qulung atam Dawut Séning aldingda heqiqet, heqqaniyliq we könglining semimiyliki bilen mangghanliqi bilen Sen uninggha zor méhribanliqni körsetkeniding; we Sen shu zor méhribanliqni dawam qilip, bugünkü kündikidek öz textile olturghili uninggha bir oghul berding. ⁷ Emdi i Perwerdigar Xudayim, qulungni atam Dawutning ornida padishah qilding. Emma men peqet bir gödek bala xalas, chiqish-kirishnimu bilmeymen. ■ ⁸ Öz qulung Sen tallighan xelqing, köplükidin sanap bolmaydighan hésabsız ulugh bir xelq arisida turidu. ■ ⁹ Shunga Öz qulunggha xelqingning üstide höküm qilishqa yaxshi-yamanni perq étidighan oyghaq bir qelbni bergeysen; bolmisa, kim bu ulugh xelqing üstige höküm qilalisun? — dédi.

¹⁰ Sulaymanning shuni tilikini Rebni xush qildi.

□ **3:3** «Sulayman Perwerdigarni söylep, atisi Dawutning belgiligenliride mangatti; peqet «yuqiri jaylar»da ... xushbuy yaqatti» — «Dawutning belgiligenliri»: — shübhisiszki, Musa peyghemberge chüshürülgen barlıq belgilimilerni öz ichige alghan. Ularning ichide, qurbanliq qilish «yuqiri jaylar»da emes, belki Perwerdigar békitken jaydila bolushi kerek, dep békíttilgen («Qan.» 12:10-14). ■ **3:4** 2Tar. 1:3 ■ **3:5** 1Pad. 9:2 ■ **3:7** 2Tar. 2:7 ■ **3:8** 2Tar. 1:9

11 Xuda uninggha: — Sen shuni tiligining üçhün — Ya özüng üçhün uzun ömür tilimey, ya özüng üçhün dölet-bayliq tilimey, ya düshmenliringning janlirini tilimey, belki toghra höküm qilghili oyghaq bolushqa özüng üçhün eqil-parasetni tiligining üçhün, ■ **12** mana, sözüng boyiche shundaq qildim. Mana sanga shundaq dana we yorutulghan qelbni berdimki, sendin ilgiri sanga oxshaydighini bolmaghan, sendin kényimu sanga oxshaydighini bolmaydu. ■ **13** Men sen tilimigen nersinimu, yeni dölet-bayliq we shan-shöhretni sanga berdim. Shuning bilen barliq künliringde padishahlarning arisida sanga oxhash bolidighini chiqmaydu. ■ **14** Eger atang Dawut mangghandek Méning yollirimda méngip, belgilimilirim we emrlirimni tutsang künliringni uzartimen, dédi.

15 Sulayman oyghan'ghanda, mana bu bir chüsh idi. U Yérusalémha kélép Perwerdigarning ehde sanduqining aldigha kélép, öre turup köydürme qurbanliqlarni qılıp, teshekkür qurbanliqlırını ötküzüp, hemme xizmetkarlırığha ziyanet qılıp berdi.

Sulaymanning danalıqi ayan bolidu

16 Shuningdin kényin ikki pahishe ayal padishahnинг qéshigha kélép uning aldida turdi.

17 Birinchi ayal: — I ghojam! Men we bu xotun bir öyde olturımız; u men bilen öyde turghinida bir balini tughdum. **18** Men balini tughup üch kündin kényin u xotunmu bir bala tughdi. Biz ikkiylen u

yerde olturduq; öyde bizdin bashqa héch yat adem yoq idi, yalghuz biz ikkiylen öyde iduq. ¹⁹ Shu kéchide bu xotunning balisi öldi; chünki u balisini bésip öltürüp qoyghanidi. ²⁰ U yérim kéchide qopup dédekli uxlap qalghanda, yénimdin oghlumni élip öz quchiqigha sélip, özining ölgen oghlini méning quchiqimgha sélip qoyuptu. ²¹ Etisi qopup balamni émitey désem mana ölük turidu. Lékin etigende qarisam, u men tughqan bala emes idi, dédi. ²² Ikkinchı ayal: — Yaq, undaq emes. Tirik qalghini méning oghlum, ölgini séning oglung, dédi. Lékin birinchi ayal: — Yaq, ölgini séning oglung, tirik qalghini méning oghlum, dédi. Ular shu halette padishahning aldida taliship turatti.

²³ Padishah: — Biri: «Tirik qalghini méning oghlum, ölgini séning oglung» deydu. Emma yene biri: «Yaq, ölgini séning oglung, tirik qalghini méning oghlum» deydu, dédi.

²⁴ Padishah: Manga bir qilich élip kélinglar, dédi. Ular qilichni padishahqa élip kelgende ²⁵ padishah: Tirik balini otturidin késip ikki parche qilip yérimini birige, yene bir yérimni ikinchisige béringlar, dédi.

²⁶ U waqitta tirik balining anisi öz balisigha ichini aghritip padishahqa: — Ah ghojam! Tirik balini uninggha bersile, hergiz uni öltürmigeyle! — dep yalwurdi. Lékin ikinchisi: — Uni ne méningki ne séningki qilmay, otturidin késinglar, dédi.

²⁷ Padishah jawaben: — Tirik balini uninggha béringlar, uni héch öltürmenglar; chünki bu balining anisi shudur, dédi.

²⁸ Pütkül Israil padishahning qilghan hökümi

toghrisida anglidi we ular padishahtin qorqtı, chünki ular Xudaning adil hökümlerni chiqirish danaliqining uningda barliqini kördi.

4

Sulaymanning emeldarliri we xizmetkarliri

¹ Sulayman padishah pütkül Israilgha padishah boldi.

² Uning chong emeldarliri munular: — Zadokning oghli Azariya kahin idi; ³ Shishanining oghullarisi Élixoref we Axiyah katiplar idi; Ahiludning oghli Yehoshafat diwanbégi idi; ⁴ Yehoyadanining oghli Binaya qoshunning bash serdari idi. Zadok bilen Abiyatar kahinlar idi; ⁵ Natanning oghli Azariya nazaret bégı, Natanning yene bir oghli Zabud hem kahin we padishahning meslihetchisi idi. ⁶ Axishar ordining ghojidari, Abdanining oghli Adoniram baj-alwan bégı idi.■

⁷ Pütkül Israil zéminda Sulayman padishahning özi üçün we ordidikiliri üçün yémek-ichmek teminleydighan, on ikki nazaretcchi teyinlen'genidi; ularning herbiri yilda bir aydin yémek-ichmek teminleshke mes'ul idi.

⁸ Ularning ismi töwende xatirilen'gen: Efraim taghliq rayonigha Ben-Xur; ⁹ Makaz, Shaalbim, Beyt-Shemesh we Élon-Beyt-Hanan'gha Ben-Deker; ¹⁰ Arubotqa Ben-Xesed; u yene Sokoh we Xefer dégen barliq yurtqimu mes'ul idi; □ ¹¹ yene Nafat-Dorgha Ben-Abinadab (u

■ **4:6** 1Pad. 12:18 □ **4:10** «Sokoh» — yaki «Soko».

Sulaymanning qizi Tafatni xotunluqqa alghan);
 12 Taanaq, Megiddo we Yizreelning töwenki teripidiki Zaretanning yénida bolghan pütkül Beyt-Shan'gha, shundaqla Beyt-Shandin tartip Abel-Meholahghiche, Joknéamdin ötküche bolghan zéminlarga Ahiludning oghli Baana; 13 Ramot-Giléadqa Ben-Geber; u yene Giléad yurtigha jaylashqan, Manassehning oghli Yaırgha tewe bolghan kentler we hem Bashandiki yurt Argob, jümlidin u yerdiki sépili, mis baldaqlıq qowuqliri bolghan atmish chong shehergimu mes'ul idi.
 14 Mahanaimha Iddoning oghli Ahinadab;
 15 Naftaligha Aximaaz (u Sulaymanning qizi Basimatni xotunluqqa alghanidi). 16 Ashir we Alotqa Hushayning oghli Baanah; 17 Issakargha Paruahning oghli Yehoshafat; 18 Binyamin zéminigha Élaning oghli Shimey; 19 Giléad zéminigha (eslide Amoriylarning padishahi Sihon we Bashanning padishahi Ogning zémini idi) Urining oghli Geber. U shu yurtqa birdinbir nazaretni idi.

Sulaymanning dölibi we shöhriti

20 Yehuda bilen Israilning ademliri déngiz sahilidiki qumdek nurghun idi. Ular yepichip, xushalliq qilatti. 21 We Sulayman bolsa *Efrat* deryasidin tartip Filistiylernening zéminigha we Misirning chégralirighiche bolghan hemme padishahliqlarning üstide seltenet qilatti. Ular ulpan keltürüp Sulaymanning pütün ömrinde uning xizmitide bolatti. 22 Sulaymanning ordisiga kétidighan künlük teminat üchün ottuz kor

tasqighan aq un, atmish kor qara un, □ 23 on bordighan uy, yaylaqtin keltürülgen yigirme uy, yüz qoy kétetti; buningdin bashqa bughilar, jerenler, kiyikler we bordighan toxular lazim idi. ²⁴ Chünki u Tifsahdin tartip Gazaghiche, *Efrat* deryasining bu teripidiki hemme yurtlarning üstide, yeni *Efrat* deryasining bu teripidiki barliq padishahlarning üstide höküm süretti; uning töt etrapi tinch idi. ²⁵ Sulaymanning pütkül künliride Dandin tartip Beer-Shébaghiche Yehuda bilen Israil ademlirining herbiri öz üzüm téli we öz enjür derixining tégide aman-ésen olturatti. ■

²⁶ Sulaymanning jeng harwilirining atliri üchün töt ming atxanisi, on ikki ming chewendizi bar idi. □ ■

²⁷ Mezkur nazaretcilerning herbiri özige békitilgen ayda Sulayman padishahqa we uning dastixinigha kelgenlerning hemmisining yémek-ichmeklirini kémeytmey teminleytti. ²⁸ Xelq bolsa herbiri özige békitilgen norma boyiche at-qéchirlar üchün arpa bilen samanlarni *nazaretichiler bar* yerge élip kéletti.

²⁹ Xuda Sulayman'gha déngiz sahilidiki qumdek danaliq, intayin mol pem-paraset ata qilip, uning qelbini keng qilip zor yorutti. □ ³⁰ Shuning bilen

□ **4:22 «ottuz kor»** — bir kor on litr, 30 kor 300 litr. ■ **4:25**

Law. 26:5 □ **4:26 «töt ming atxanisi»** — köp kona köchürmilerde «qiriq ming atxanisi» déyilidu. Lékin biz bu sanni köchürgüchilerning xataliqi dep qaraymiz. «2Tar.» 9:25de we bu téistikning bezi grék terjimirilde «töt ming» déyilidu. «on **ikki ming chewendizi**» — yaki «on ikki ming éti». ■ **4:26** 1Pad. 10:26; 2Tar. 1:14; 9:25

□ **4:29 «uning qelbini keng qilip zor yorutti»** — yaki «uning köksi-qarnini bek keng qildi».

Sulaymanning danaliqi barliq sherqtikilerning danaliqidin we Misirdiki barliq danaliqtin ashti.

31 Chünki u barliq ademlerdin, jümlidin ezrahliq Étan bilen Maxolning oghulliri Héman, Kalkol we Darda dégenlerdin dana idi; we uning shöhriti etrapidiki hemme eller arisida yéyildi. **32** U éytqan pend-nesihet üch ming idi; uning shéir-küyliri bir ming besh idi. **33** ULiwandiki kédir derixidin tartip tamda ösidighan lépekgülgiche derex-giyahlarning hemmisini bayan qilip xatiriligenidi; u yene mal we haywanlar, qushlar, hasharet-ömiligüchiler we béliqlar toghrisida bayan qilip xatiriligenidi.

34 Sulaymanning danaliqini anglighili kishiler barliq ellerdin kéletti, shundaqla uning danaliqi toghruluq xewer tapqan yer yüzidiki hemme padishahlardin kishiler kelmekte idi.

5

Ibadetxanini qurushqa matériyallarni toplash

2Tar. 2:1-17

1 Turning padishahi Hiram Sulaymanni atising ornigha padishah bolushqa mesih qilin'ghan dep anglap, öz xizmetkarlirini uning qéshigha ewetti; chünki Hiram Dawutni izchil söygüchi idi.

■ **2** Sulayman Hiramgha adem ewitip mundaq uchurni yetküzdi: —

3 «Özung bilisenki, atam Dawutning düshmenlirini Perwerdigar uning puti astigha qoyghuche, u etrapida her terepte jeng qilghanlıqi tüpeylidin

■ **5:1** 2Sam. 5:11; 1Tar. 14:1

Perwerdigar Xudasning namigha bir ibadetxana yasiyalimdi. ■ ⁴Emdi hazir Perwerdigar Xudayim manga hemme tereptin aram berdi; héchbir düshminim yoq, héchbir bala-qaza yoq. ⁵ Mana, Perwerdigarning atam Dawutqa: «Men séning ornunggha öz textingge olturghuzghan oglung bolsa, u méning namimgha bir ibadetxana yasaydu» dep éytqinidek, men Perwerdigar Xudayimning namigha bir ibadetxana yasay dep niyet qildim; ■ ⁶ emdi men üchün *ademliringge* Liwandin kédir derexlirini késinglar, dep yarlıq chüshürgin; méning xizmetkarlirim séning xizmetkarliringgha hemdemde bolidu. Séning békitkining boyiche xizmetkarliringgha bérilidighan ish heqqini sanga töleymen; chünki özüngge ayanki, derex késishte arimizda héchkim Zidondikilerdek usta emes».

⁷ Hiram Sulaymanning sözini anglighanda intayin xushal bolup: — Bugün bu ulugh xelq üstige höküm sürüşke Dawutqa shundaq dana bir oghul bergen Perwerdigargha teshekkür éytilsun! — dédi. ⁸ Hiram Sulayman'gha adem ewitip: — Sen manga qoyghan telepliringni anglap qobul qildim. Men séning kédir yaghichi we archa yaghichi toghruluq arzu qilghanliringning hemmisini ada qili-men; ⁹ Méning xizmetkarlirim shularni Liwandin déngizgha apiridu; men ularni sal qilip baghlap, déngiz bilen sen manga békitken yerge yetküzimen, andin shu yerde ularni yeshküzimen. Shuning bilen sen ularni tapshuruwélip, élip kétisen. Buning hésabigha sen teleplirim boyiche ordidikilirim

■ **5:3** 1Tar. 28:3 ■ **5:5** 2Sam. 7:13; 1Tar. 22:10; 2Tar. 1:18

üchün yémek-ichmek teminligeysen, — dédi.

¹⁰ Shundaq qilip, Hiram Sulayman'gha barliq telipi boyiche kédir yaghachliri we archa yaghachlirini berdi. ¹¹ Sulayman Hiramgha ordidikilirining yémek-ichmikige yigirme ming kor bughday we yigirme bat sap zeytun méyini ewetip berdi. Her yili Sulayman Hiramgha shundaq béretti. □ ¹² Perwerdigar Sulayman'gha wede qilghandek uningga danalıq bergenidi. Hiram bilen Sulaymanning arisida inaqlıq bolup, ikkisi ehde tüzüshti.■

¹³ Sulayman padishah pütün Israildin hashargha ishlemchilerni bekitti, ularning sani ottuz ming idi. ¹⁴ U bularni nöwet bilen her ayda on mingdin Liwan'gha ewetetti; shundaq qilip, ular bir ay Liwanda tursa, ikki ay öyide turdi. Adoniram hasharchilaning üstide turatti. ¹⁵ Sulaymanning yetmish ming hammili, taghlarda ishleydighan seksen ming tashchisi bar idi. ¹⁶ Uningdin bashqa Sulaymanning mensepdarlidirin ish üstige qoyulghan üch ming üch yüz ish bésyi bar idi; ular ishlemchilerni bashquratti.

¹⁷ Padishah yarlıq chüşhürüshi bilen ular ibadetxanining ulini sélishqa yonulghan, chong we qimmetlik tashlarni késip keltürdi. ¹⁸ We Sulaymanning tamchiliri bilen Hiramning tamchiliri we Geballiqlar qoshulup tashlarni oyup, öyni yasash üçün yaghach hem tashlarni teyyarlap qoydi.□

□ **5:11** «yigirme bat» — bir «bat» texminen 27 litr; 20 bat 540 litr.

■ **5:12** 1Pad. 3:12 □ **5:18** «Geballiqlar» — yaki «Biblosluqlar», yaki «girweklerni kesküchiler».

Muqeddes ibadetxanining qurulushı 2 Tar. 3:1-14

¹ Israillar Misirdin chiqqandin kényki töz yüze seksininchi yili, Sulaymanning Israilning üstdikini seltenitining tözinchi yilining ikkinchi éyida, yeni Zif éyida u Perwerdigarning öyini yasashqa bashlidi.■

Sulayman qurghan ibadetxana —

—Sulayman qurghani ibadetxana —

Suleyman padishah məliyədindən işləti 960-yyil «Perwərdigəminq Əyləni Yeruşalimda Məriya təqibligha qurushaq bəşiliyi» («Padishahlar (1)»: 6:1, «Tartı-testikr (2)»: 3:1-2). Yellə yıldın keyn u un töbütlüdi («Padishahlar (1)»: 6:38), İbadətbanlıq döñün üzuruñ (çörəksizlikdən qızıl qəwetiň hürfimiz həsablanılgında) 60 gez, kengilli 20 nəm, Anhilat 30 nəm, İbadətbanlıq bəndiliçken, cheyn nəsli pərvəz hələnlən.

İbadətbanidiki «muqaddes Jay»ning uzunluq 40 gez, kenglik 20 gez («Padishahlar (1): 6:15, 17-18», «Terix-tezkire (2): 3:5-7»ni körung). Ichide altun «xushbuylar», «eqdim nam» qoyulğigan altun shire wa on altun chıraqdan (besli şimur türripe, besli jenub türripe) anılxanlı («Padishahlar (1): 7:48-49», «Terix-tezkire (2): 4:7»).

«Mujedded Jayanın adıldığı
aywanning uzunluq 20 gez, kenglikti
10 gez idil («Padışshahtır» 1): 6:3,
«Tartış-tekzile» (2): 3:4).

«Döngü» dep staghan yohan das, eqizil 5 gez, d'améri 10 gez bolup, uninggah ikki ming ikki buza sheitlisse turghau-ghan; bular oichin-ichin bolup, törler yozgenen (Fotobild-11) 723-25, (Tanz-lektire 2) 5-27).

Archa yaghichidin yasalghan,
chirayiq neqishiengen qush
qanatlı ikti ishik aywan
we «mujaddes Jay»ni
çyrılı turidu. Ular altun
billen oxanolinan

Eng muededes [ay]
Muqaddes [ay]
Ayman
Yandash dyster
Eng muededes [ay]
Muqaddes [ay]
Yandash dyster

Muqaddes Jay bilen kalamxana
(eng muqaddes Jay)ning
ottuniga zeytin yaghichidin
étigen, chiyraqqyq neqshilengen
qan ishkiler onurashutruqhan
Ular aitut bilen caplangchan
(«Padishahlar (1)» 6:31-32).

Ibadetxanining témigha yandası
Och qewtellik bir qurulush
yasalghan. Tówenliq qewllininq
kengiliq 5 gez, oltura qewllininq
kengiliq 6 gez, öinchinch
qewllininq kengiliq 7 gez id;
herbil qewette huylar yasalgha
(bir gez = 450mm) («Padishah-
ar» (1), 6:5-6, 8, 10)

Sulayman padishah gurghan ibadetxana

2 Sulayman padishah Perwerdigargha
yasighan ibadetxanining uzunluqi atmish
gez, kenglikи yigirme gez we égizlikи ottuz gez

idi. □ 3 Ibadetxanidiki «muqeddes jay»ning aldidiki aywanning uzunluqi ibadetxanining kengliki bilen barawer bolup, yigirme gez idi. Ibadetxanining aldidiki aywanning kengliki on gez idi. ■

4 U ibadetxanigha rojeklik dérize-penjirilerni ornatti. □ 5 Ibadetxana témigha, yeni muqeddes jay we «kalamxana»ning témigha yandash *üch qewetlik* bir imaretni saldi we uning ichige hujrilarni yasidi. □

6 *Tashqiriqi imaretning töwenki qewitining kengliki besh gez, ottura qewitining kengliki alte gez, üchinchi qewitining kengliki yette gez idi.* Chünki ibadetxanining tashqi témida limlarni ornatqan töshükler bolmasliqi üçhün u tamgha tekche chiqirilghanidi. □

-
- 6:2 «ibadetxanining **uzunluqi**...» — ibraniy tilida «öyning uzunluqi...». «Perwerdigargha **yasigan ibadetxanining uzunluqi atmish gez**...» — muqeddes kitabta ishlitilgen «gez»ni belkim bir «jeynek» déyishke toghra kélidu — Yeni ademning jeynikidin barmaqlirining uchighiche bolghan arılıq (texminen 45 santimétr) idi. ■ 6:3 Yuh. 10:23; Ros. 3:11; 5:12 □ 6:4 «U **ibadetxanigha rojeklik dérize-penjirilerni ornatti**» — bashqa birnechche xil terjimiler uchrishi mumkin bolghini bilen herhalda bu sözler dérizilerni körsitudu. □ 6:5 «**Ibadetxana témigha, yeni muqeddes jay we «kalamxana»ning témigha...**» — mushu yerde «kalamxana» «eng muqeddes jay»ning bashqa birxil ismidur. 6:16ni we izahatini körting. «Kalamxana» déyilishining sewebi, «eng muqeddes jay» ichide «ehde sanduqi» bar idi, «ehde sanduqi» ichide Xudanining Israil bilen tüzen ehdinamisi saqlaqliq idi. □ 6:6 «...ibadetxanining **tashqi témida limlarni ornatqan töshükler bolmasliqi üçhün u tamgha tekche chiqirilghanidi**» — limning yene bir uchi «tashqi imaret»ning tashqi témigha békitilishi üçhün shu terepte töshük téshilgen bolsa kérek. «Ibadetxana sxémisi»ni körting.

7 Ibadetxana pütünley teyyar qilip élip kélin'gen tashlardin bina qilin'ghanidi. Shundaq qilghanda, uni yasigan waqitta ne bolqa ne palta ne bashqa tömür eswablarning awazi u yerde héch anglanmaytti.

8 Töwenki qewetning hujrilirining kirish ishiki ibadetxanining ong teripide idi; bir aylanma pelempey ottura qewetke andin ottura qewettin üchinchi qewetke chiqatti. □

9 Shundaq qilip *Sulayman* ibadetxanini yasap püttürdi. Ibadetxanining üstige xar-limlarni békitip, uni kédir taxtaylor bilen qaplidi. **10** U ibadetxanigha yandash imaretning qewetlirining égizlikini besh gezdin qildi. Shu imaretning qewetliri ibadetxanigha kédir limliri arqılıq tutushuqluq idi.

11 Perwerdigarning sözi Sulayman'gha kélip mundaq déyildiki: —

12 «Sen Manga yasawatqan bu ibadetxanigha kelsek, eger sen belgilimilirimde méngip, hökümlirimge riaye qilip, barliq emrlirimni tutup ularda mangsang, Men atang Dawutqa sen toghruluq éytqan sözümge emel qilimen; ■

13 Men Israillarning arisida makan qilip öz xelqim Israilni esla tashlimaymen».

14 Sulayman ibadetxanini yasap püttürdi.

15 Ibadetxanining tamlirining ich teripini u kédir

□ **6:8 «Töwenki qewetning hujrilirining kirish ishiki ibadetxanining ong teripide idi»** — biz mushu yerde («töwenki qewet» dégen sözler bilen) kona grék tilidiki terjimige egeshtuq. «ibadetxanining ong teripi» ibadetxanining jenubiy teripidur. ■ **6:12**

2Sam. 7:13; 1Pad. 2:4; 9:4; 1Tar. 22:10, 19

taxtayliri bilen yasap, ibadetxanining tégidin tartip torusning limlirighiche yaghach bilen qaplidi; we archa taxtayliri bilen ibadetxanigha pol yatquzdi.

16 U ibadetxanining arqa témidin yigirme gez ölc̄ep ara tam yasap, ichkiriki xanini hasil qildi; u tégidin tartip torus limlirighiche kédir taxtayliri bilen qaplidi. Bu eng ichkiriki xana bolup, yeni «kalamxana», «eng muqeddes jay» idi. □

17 Uning aldidiki öy, yeni muqeddes xanining uzunluqi qiriq gez idi. **18** Ibadetxanining ichki tamlirigha qapaq we chéchekning nusxiliri neqish qilin'ghanidi. Ibadetxana pütünley kédir taxtaylor bilen qaplan'ghanidi. Héch tash körünmeytti.

19 Perwerdigarning ehde sanduqini u yerde qoyush üchün, u ibadetxanining ichkirdiki kalamxanini yasidi. **20** Kalamxanining uzunluqi yigirme gez, toghrisi yigirme gez, égizlik yigirme gez idi; u uni sap altundin qaplidi, shundaqla uning aldidiki kédir yaghachliq qurban'gahnimu shundaq qaplidi. □ **21** Sulayman ibadetxanining ichini sap altun bilen qaplidi; u ichki kalamxanining aldini altun zenjirler bilen tosidi; kalamxanini altun bilen qaplidi.

□ **6:16 «Bu eng ichkiriki xana bolup, yeni «kalamxana», «eng muqeddes jay» idi»** — «eng muqeddes jay»ning «kalamxana» dep atilishining sewebi, uningda Xuda Musa peyghemberge tapsurghan «ehde tash taxtiliri» (Xudaning kalami) «ehde sanduqi» ichide turatti; we uning üstige belkim bezi waqtida, bash kahin shu «eng muqeddes jay»gha kirgende, Xudaning besharetliri ulargha kéléshi mumkin idi. □ **6:20 «u ... uning aldidiki kédir yaghachliq qurban'gahnimu shundaq qaplidi»** — bu ichidiki qurban'gahqa qurbanliqlar sunulmaytti; u «xushbuydan» yaki «xushbuygah» idi.

22 Shu teriqide u pütkül ibadetxanini, yeni pütkül ibadetxanining ichini altun bilen toluq qaplıghanidi. Kalamxanigha teelluq bolghan qurban'gahnimu pütünley altun bilen qaplıghanidi. □

23 Kalamxanigha u zeytun yaghichidin ikki kérubning sheklini yasidi. Herbirining égizlik on gez idi. □ ■ **24** Bir kérubning bir qanitining uzunluqi besh gez we yene bir qanitining uzunluqi hem besh gez bolup, bir qanitining uchidin yene bir qanitining uchighiche on gez idi. **25** Ikkinci kérubning ikki qaniti qoshulup on gez idi. Ikkinci kérubning chong-kichikliki we shekli oxshash idi. **26** Bir kérubning égizlik on gez bolup, ikkinchi kérubningkimu hem shundaq idi. **27** U kérublarni ichkiriki xanida qoydi. Kérublarning qanatliri yéyilip turatti. Birsining bir qaniti bir tamgha tékip, ikkinchisining qaniti udulidiki tamgha tékip turatti; ikkisining ichidiki qanatliri xanining otturisida bir-birige tégisip turatti. ■
28 U kérublarni altun bilen qaplidi.

29 U ibadetxanining tamlirining pütkül ich chörsini, yeni ichkiriki xanining we hem tashqiriqi xanining chörüsini kérub bilen xorma derexlirining shekilliri we chéchek nusxiliri bilen neqish qildi. **30** Ibadetxanining polini, yeni ichkiriki xanining hem tashqiriqi xaniningkini

□ **6:22** «Kalamxanigha teelluq bolghan qurban'gah» — bu «qurban'gah», yeni «xushbuydan» adette kalamxanining sel alidda, «muqeddes jay»ning ichide idi. □ **6:23** «Kérublar» — kérublar bolsa Xudanıng höküm-jazalırını yetküzidighan, intayın küchlük perishtil-erdur. Mesilen, «Yar.» 3:24 we «Ez.» 10-babni körüng. ■ **6:23**

Mis. 25:18 ■ **6:27** Mis. 25:20

altun bilen qaplidi.

31 Kalamxanining kirish éghizigha u zeytun yaghichidin étilgen qosh ishiklerni yasidi. Ishiklerning késhekli we bésyi öyning toghrisining beshtin bir qismi idi. □ **32** Bu qosh ishikler zeytun yaghichidin étilgenidi; u ishiklerning üstige kérublar, xorma derexliri we chéchek nusxiliri neqish qilinip zinnetlen'genidi; u ishiklerni, jümlidin kérub bilen xorma derexlirining neqishlirini altun bilen qaplidi.

33 Ibadetxanining tashqi xanisining ishikining késheklirini zeytun yaghichidin yasidi; ular öyning toghrisining töttin bir qismi idi; □ **34** qosh qanatlıq ishik bolsa archa yaghichidin yasaldi. Bir qaniti yéyilip qatlinatti, ikkinchi qanitimu yéyilip qatlinatti. **35** U ularning üstige kérublar, xorma derexliri we chéchek nusxilirini neqish qildi; andin ularning üstige, jümlidin neqishler üstige altun qaplidi.

36 Ichkiriki hoylining témini bolsa u üch qewet yonulghan tash bilen bir qewet kédir yaghichidin yasidi.

37 *Sulaymanning seltenitining tötinchi yilining Zif éyida Perwerdigarning ibadetxanisining uli sélindi.* □ **38** We on birinchi yilining Bul éyida, yeni sekkizinchı ayda ibadetxanining héchyéri

□ **6:31 «Ishiklerning késhekli we bésyi öyning toghrisining beshtin bir qismi idi»** — bashqa terjimisi: «Ishiklerning késhekli besh chasiliq idi». Ibraniy tilini chüshinish tes. □ **6:33 «késhekler öyning toghrisining töttin bir qismi idi»** — bashqa terjimisi: «ular (késhekler) töt chasiliq idi». Ibraniy tékistni chüshinish tes. □ **6:37 «tötinchi yilining Zif éyida...»** — «Zif» éyi ikkinchi ay. Bu belkim miladiyeden ilgiriki 966-yili, Aprél yaki May ayliri bolushi mumkin idi.

qaldurulmay, layihe boyiche pütünley tamam boldi. Shundaq qilip uning öyni yasishigha yette yil ketti.□

7

Ordining qurulushi

1 Sulayman öz ordisini bolsa, on üch yilda yasap püttürdi.■

2 U yasighan bu «Liwan ormini sariyi»ning uzunluqini yüz gez, kenglikini ellik gez we égizlikini ottuz gez qildi. Kédir yaghichi tüwrükidin töt qatar we tüwrüklerning üstige kédir limliri qoyulghanidi.

□ **3** Tüwrüklerning üstidiki lim kötüüp turghan öğzisimu kédir yaghichidin idi. Limlar jemiy qiriq besh bolup her qatarda on beshtin idi. **4** Uning üch

□ **6:38** «**layihe boyiche pütünley tamam boldi**» — mushu yerde «**layihe**» belkim Dawut Muqeddes Rohning körsetmisi arqılıq aldin körsetken sxémisini körsitidu «**1Tar.**» 28:19). □ **7:1** «**Sulayman öz ordisini bolsa, on üch yilda yasap püttürdi**» — Sulayman ibadetxanini qurushqa 7 yil, öz ordisini qurushqa 13 yil waqit serp qildi. Pütkül muqeddes kitabta «**7**» dégen reqem bezide Xuda we uning mukemmellikige baghlıq, «**13**» bolsa gunah we asiyılıq bilen baghlıq bolidu. Bizde héch guman yoqki, Sulaymannıng öz ordisığa 13 yil serp qılıshi uning allıqachan tekebbur bolup ketkenlikini puritip bérifu. Héch bolmighthanda, u köprek waqtini öz öyi üstige serp qilghan. ■ **7:1** 1Pad. 9:10 □ **7:2** «**Liwan ormini sariyi**» — Sulaymannıng ordisining «**Liwan ormini sariyi**» dep atılıshining sewebi uning qurulushida Liwandin keltürülgen chiraylıq kédir yaghachlırını köp ishletkenliktin bolghanidi. Orda ichide «**kédir yaghichi tüwrükidin töt qatar**» bolghını üchün «orman-dek» körün'gen bolsa kérek.

gewet dérizisi bar idi, üch qewettiki dériziler bir-birige udulmu'udul idi. □

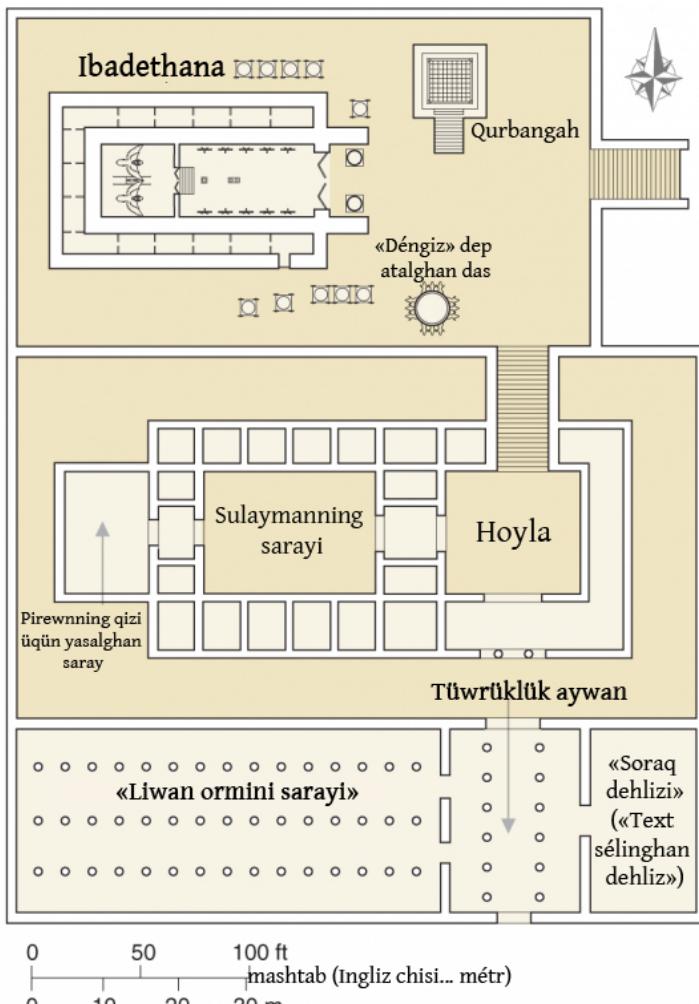
5 Barliq ishikler we késhekler töt chasiliq qilin'ghandi; ishikler üch közneklik bolup, ishikler bir-birige udulmu'udul idi. □

6 U uzunluqini elliq gez, toghrisini ottuz gez qilip, tüwrüklük bir dehliz yasidi; uning aldida yene bir dehliz bar idi, we uning aldida yene tüwrüklük aywan bar idi. □

7 Andin kéyin u soraq soraydighan texti üçün «Soraq dehlizi» dep atalghan yene bir dehlizni yasidi. U dehlizning tégidin tartip torusning limlirighiche kédir yaghichi bilen qaplan'ghanidi.

8 Sulayman özi olturidighan saray, yeni dehlizning arqa hoylisigha jaylashaqan sarayning layihisi «soraq öyi»ningkige oxshash idi. Sulayman öz emrige alghan Pirewnning qizi üçün shu dehlizge oxshash bir sarayni yasatti. □ ■

-
- **7:4 «üch qewettiki dériziler bir-birige udulmu'udul idi»** — bu ayettiki bezi ibraniy sözler intayin az uchraydighan bolghachqa, menisini peqet perez qilghili bolidu. Bashqa bir terjimisi belkim: «üch qewettiki herbir dérize közneklik idi». □ **7:5 «ishikler üch közneklik bolup, ishikler bir-birige udulmu'udul idi»** — köp bashqa xil terjimiliri uchrishimu mumkin. □ **7:6 «uning aldida yene bir dehliz bar idi, we uning aldida yene tüwrüklük aywan bar idi»** — bu ayetning ikkinchi qismidiki ibraniyche ibariler intayin az uchraydighan bolghachqa, menisini peqet perez qilghili bolidu. «...uning aldida yene tüwrüklük aywan bar idi» dégenning bashqa birxil terjimisi «...uning aldida yene tüwrükler we pelempey bar idi». □ **7:8 «...yeni dehlizning arqa hoylisigha jaylashaqan sarayning...»** — bashqa birxil terjimisi «...yeni shu öydiň ayrim bolghan, bir hoyliliq, dehliz ichige jaylashqan öyning...». ■ **7:8 1Pad. 3:1**

Sulayman kyrghan ibadethana wə dergah-saray

Dawut padishah qaytidin salghan sheherdin Sulayman ýengi qurup salghan yurt-mehellige kirish üchün, kona sheherdiki qowuqtin ötüp chikish kérek. Shimalgha qarap mangghanda, kishiler awwal bir dehlizgħha, yeni «Tüwrüklük aywan»gha kirdiken («1Pad.» 7:6). Sol terepte «Liwan ormini sarayi» tépildi (5:7:2). Bu saray asasen sawut-qorallar saqlaqliq orun idi (17-10:16); uningdiki chong zal bolsa töt katar kédir tüwrükler üstige sélinghan, tamlargħa altun qalqan-siparlar ésilghan.

Ong terepte «Soraq Dehlizi» tépildi; shu zalda Sulayman soraq qilip helq üqün höküm qiqaratti. Zalda uning intayin nepis ishlengen chong tehti sélinghan.

«Tüwrüklük aywan»din ötkende kishiler Sulaymanning orda-sarayining

ordisi we ibadetxana

⁹ Bu imaretlerning hemmisi ichkiriki tamliridin tartip chong hoylining tamlirighiche, ulidin tartip ögzining pewazighiche qimmet tashlardin, yeni ölchem boyiche oyulup andin ich-téshi here bilen késilgen tashlardin yasalghanidi. ¹⁰ Ulliri bolsa chong we qimmet tashlardin, uzunluqi on gez we sekkiz gez bolghan tashlardin qilin'ghanidi. ¹¹ Ullarning üstige yene békitilgen ölchem boyiche oyulghan qimmet ésil tashlar we kédir limliri qoyulghanidi. ¹² Chong hoylining chörisidiki tam üch qewet oyulghan tash we bir qewet yonulghan kédir limliridin yasalghanidi. Perwerdigarning ibadetxanisining ichkiriki hoylisining témi we yene ordidiki dehlizining térimu shundaq yasalghanidi. □

*Usta misker Hiramning ibadetxanidiki ishliri**2Tar. 3:15-17; 2Tar. 4; 2Tar. 5:1*

¹³ Sulayman padishah adem ewetip Hiramni turdin keltürdi. ■ ¹⁴ U kishi Naftali qebilisidin bolghan bir tul xotunning oghli bolup, atisi turluq bir misker idi. Hiram miskerchilikte türlük ishlarni qilishqa tolimu usta, pem-parasetlik we bilimlik idi. U Sulayman padishahning qéshiga kélip, uning hemme ishini qildi. ■ ¹⁵ U özi ikki tüwrükni mistin yasidi. Herbir tüwrükning égizliki on sekkiz gez bolup, aylanmisi on ikki gez idi. ■

¹⁶ Bu tüwrüklerning üstige qoyush üchün mistin ikki tajni quyup yasap, uning üstige qoydi. Bir

□ **7:12** «ordidiki dehlizining témi...» — yaki «ibadetxanidiki aywinining témi...» ■ **7:13** 2Tar. 2:12 ■ **7:14** Mis. 31:3

■ **7:15** 2Pad. 25:16, 17; Yer. 52:21

tajning égizliki besh gez, ikkinchi tajning égizlikimu besh gez idi. ¹⁷ Tüwrüklerning töpisidiki tajlar torlарgħa oxshash zinnetlinip, zenjirler we torlan'ghan halqilar bilen toquqluq idi. Bir tajning shundaq yette qatar tor halqiliri bar idi, ikkinchi tajningmu hem shundaq yette qur tor halqiliri bar idi. ¹⁸ U yene anarlarni, yeni tüwrüklerning üstidiki herbir tajni yépip turidighan tor halqlarning üstige ikki qatar anarni yasidi. U birinchi we ikkinchi tajghimu oxshashla shundaq qildi. ¹⁹ Aywandiki tüwrüklerning üstidiki tajliri niluper shekillik bolup, égizliki töt gezdin idi. ²⁰ Ikki tüwrükning tajliridiki tor halqilirigha yéqin tomapiyip chiqqan jayning üstide qewetmu-qewet chörigidgen ikki yüz anar nusxisi bar idi. Ikkinci tajning chörisimu oxshash idi.

²¹ U tüwrükerni ibadetxanining aldidiki aywan'gha tiklidi. Ong teripige birni tiklep namini «Yaqin», sol teripige birni tiklep, namini «Boaz» atidi. □ ²² Tüwrüklerning üsti niluper sheklide yasalghanidi. Buning bilen tüwrüklerning ishliri pütkenidi.

²³ U mistin «déngiz» dep atalghan yoghan das yasidi. Uning bir girwikidin yene bir girwikigiche on gez kéletti. Uning aylamisi ottuz gez idi. ■

²⁴ Dasning girwiki asti chöridep qapaq nusxiliri bilen zinnetlen'genidi. Bular dasning chörisining

□ **7:21 «Ong teripige birni tiklep namini «Yaqin», sol teripige birni tiklep, namini «Boaz» atidi»** — «Yaqin» dégenning menisi belkim «u mustehkemleydu», «Boaz»ning menisi belkim «uningda kück bar». Ongdin solgha oqughanda «U (Perwerdigar) kück bilen uni (bu öyni) mustehkemleydu». ■ **7:23 2Tar. 4:2; Yer. 52:20**

herbir gézige undin, ikki qatar qoyulghan idi. Ular das bilen bir waqitta quyup chiqirilghanidi.

■ 25 Das on ikki buqa shekli üstide turghuzulghanidi. Bularning üchi shimal terepke, üchi gherb terepke, üchi jenub terepke, üchi sherq terepke yüzlen'genidi. «déngiz» bularning üstide idi; ularning arqisi ich teripide idi. 26 Dasning qélinliqi aliquanning kenglikidek bolup, uning girwiki piyalining girwikidek, shekli échilghan niluperdek idi. Uninggha ikki ming bat su sighatti. □

27 Uningdin bashqa u mistin on teglikni yasidi. Herbir teglikning uzunluqi töt gez, kengliki töt gez bolup, égizliki üch gez idi. 28 Bu teglikler shundaq yasalghanidiki, ularning *resimlik* taxtiliri bar idi; taxtiliri ramkilar ichige ornitilghanidi. 29 Ramkilarning otturisidiki resim taxtaylirida we ramkilarning özidimu shirlar, buqilar we kérublarning süretlik zinnetliri bar idi; shirlar we buqilarning asti we üsti zenjirsiman gül chembirek sheklide zinnetlen'genidi. □ 30 Herbir teglikning mis oqliri bilen töt chaqi bar idi; teglikning dasni kötürüp turidighan töt burjikide jazisi bar idi; das astidiki putlirining her teripide torlan'ghan quyma gül shaxliri ornitilghanidi. 31 Her teglikning ichide chongqurluqi bir gez kéliidighan «kichik teglik» bolup, aghzi düzilek idi; kichik teglikning uzunluqi bir ýerim gez idi; aghzining etrapida neqishler bar idi; ularning

■ 7:24 2Tar. 4:3 □ 7:26 «**ikki ming bat**» — bir bat 22 litr bolushi mumkin idi; undaqta 2000 bat 44000 litr idi. «Déngiz»ning shekli «dangqan shekli»diki das bolsa kerek. □ 7:29 «**gül chembirek sheklide zinnetlen'genidi**» —ibraniy tilidiki nusxisida qandaq menide ishlitilgini bizge téxi éniq emes.

ramkiliri dügilek emes, belki töt chasiliq idi. □

32 Töt chaqi resimlik taxtayliri astida bolup, ularning oqlirli teglikke béktilgenidi. Herbir chaqning égizlikи bir yérim gez idi. **33** Chaqlarning qurulmisi jeng harwilirining chaqliridek idi. Ularning qazanliri, qasqanliri, chétiqliri we oqlirining hemmisi mistin quyulghanidi. **34** Herbir teglikning töt burjikide birdin töt tutquchi bar idi; ular tegliktin chiqip turatti we ular teglik bilen teng quyulghan. □ **35** Herbir teglikning töpisode égizlikи yérim gez kélidighan bir yumilaq jaza bar idi. Herbir teglikning töpisode tirek we resimlik taxtaylar bar idi. Ular teglik bilen teng quyulghan. **36** U mushu tirek we resim taxtayliridiki bosh orunlargha kérub, shir we xorma derexlirining nusxilirini we chörisige torlan'ghan gül shaxlirini neqish qildi. **37** Shu teriqide u mushu on teglikni yasap boldi. Hemmisi bir nusxida quyulup, oxshash chongluqta we shekilde idi.

38 U mistin on das yasighan bolup, herbir dasqa qiriq bat su sighthatti; herbir dasning toghrisi töt gez idi. On teglikning herbirining töpisode birdin das bar idi. ■ **39** U besh dasni ibadetxanining ong yénida we beshni ibadetxanining sol yénida qoydi; mis déngizni ibadetxanining ong teripige,

□ **7:31 «Her teglikning ichide chongqurluqi bir gez kélidighan «kichik teglik» bolup, ... ularning ramkiliri dügilek emes, belki töt chasiliq idi»** — pütkül ayetning menisini alimlar téxi toluq éniqlighan emes. Bizning «pereziy sxéma»mizni körüng. □ **7:34 «Herbir teglikning töt burjikide birdin töt tutquchi bar idi»** — mushu yerde ibraniy tilida «burjek» («müriliri») dégen bu sözning mushu yerde qandaq menide ishlitligini téxi éniq emes. «Tutquchi» dégen menisi éhtimalliqqa eng yéqin. ■ **7:38 2Tar. 4:6**

yeni sherqiy jenub teripige qoydi.

⁴⁰ Hiram shulargha teelluq das, kürek we qacha-quchilarnimu yasap teyyar qildi. Shundaq qilip Hiram Sulayman padishah üçhün Perwerdigarning öyining barliq qurulush xizmitini pütküzdi: — ⁴¹ ikki tüwrük, ikki tüwrükning üstdikи apqursiman ikki bash we bu ikki bashni yépip turidighan ikki torni yasitip püttürdi, ⁴² shu ikki tor üstige qaychilashturulghan töt yüz anarni yasatti. Bir torda ikki qatar anar bolup, tüwrük üstdikи; apqursiman ikki bashni yépip turatti. ⁴³ U on das teglikи we das teglikige qoyulidighan on «yuyush dési»ni, ⁴⁴ «mis déngiz» we uning astidiki on ikki mis buqini yasatquzdi, ⁴⁵ qazanlarni, kürekterni we qacha-quchilarnimu teyyar qildi. Hiram Perwerdigarning öyi üçhün Sulayman padishahning emri bilen yasigan bu hemme nersiler parqiraydighan mistin idi.

⁴⁶ Padishah ularni Iordan tüzlenglikide, Sukkot bilen Zaretanning otturisida, *shu yerdiki séghizlayda qélip yasap, quydurup chiqtı.*

⁴⁷ Bu nersiler shunche köp bolghachqa, Sulayman ularning éghirliqini ölçimidi. Shuning bilen misning éghirliqi melum bolmidi.

⁴⁸ Sulayman yene Perwerdigarning öyi ichidiki barliq eswablarni yasatti: — yeni altun xushbuygahni, «teqdim nan» qoyulidighan altun shireni, □ ■ ⁴⁹ Kalamxana aldida turidighan sap altun chiraghdanlarni (beshni ong yénida,

□ **7:48 «teqdim nanlar»** — bashqa xil terjimiliri: «huzuriy nan»lar, «Xudaning huzuridiki nan»lar) yaki «tizilghan nan». Ular we altun shire togruluq «Mis.» 25:23-30 we «Law.» 24:5-9ni körüng. ■ **7:48** Mis. 25:23; 30:1

beshni sol yénida) yasatti; we shularning gülsiman zinnetlirini, chiraghlarini, chiragh qisquchlirini altundin yasatti; ⁵⁰ das-piyalilirini, pichaqlirini, qachilirini, texsilirini we küldanlarning hemmisini sap altundin yasatti; u ichkiriki xanining, yeni eng muqeddes jayning qatlinidighan, qosh qanatlıq ishiklerning girelirini we öydiki muqeddes jayning *ishiklirining* girelirini altundin yasatti.

⁵¹ Sulayman padishah Perwerdigarning öyi üçün qilduridighan hemme qurulushlar tamam bolghanda, u atisi Dawut *Xudagha* atighan nersilerni (yeni kümüş, altun we türlük bashqa buyumlarni) ekeltürüp Perwerdigarning öyining xezinilirige qoydurdı. ■

8

Sulayman ehde sanduqini ibadetxanigha ekilip qoyidu

2Tar. 5:2-14; 2Tar. 6; 2Tar. 7:1-10

¹ Shu chaghda Sulayman Perwerdigarning ehde sanduqini «Dawut shehiri»din, yeni Ziondin yotkep kélish üçün Israil aqsaqallirini, qebile beglirini we Israil jemetlirining beglirini Yérusalémgha öz yénigha yighilishqa chaqirdi. □ ■

■ **7:51** 2Sam. 8:7, 11; 2Tar. 5:1 □ **8:1** ««Dawut **shehiri**»..., **yeni Zion...**» — «Zion» Yérusalémning ichidiki égizlik bolup, shu yerge daim qorghan sélinip turatti. Kéyin ibadetxanimu Zionda qurulghan. ■ **8:1** 2Sam. 5:9; 6:12, 17; 2Tar. 5:2

² Buning üçün Israilning hemme ademliri Étanım éyida, yeni yettinchi aydiki béktilgen héytta Sulayman padishahning qéshigha yighildi. □ ³ Israilning hemme aqsaqalliri yétip kelgende Lawiyalar ehde sanduqini kötüüp *mangdi*. ⁴ Ular Perwerdigarning ehde sanduqini, jamaet chédiri bilen uning ichidiki barliq muqeddeses buyumlarni kötüüp élip chiqtı. Kahinlar bilen Lawiyalar mushularni élip chiqtı. □

⁵ Sulayman padishah we uning aldigha yighilghan barliq Israîl jamaiti ehde sanduqining aldida méngip, köplikidin sanini élip bolmaydigan sansanaqsız qoy bilen kalilarjni qurbanlıq qilishatti.

⁶ Kahinlar Perwerdigarning ehde sanduqini öz jayigha, ibadetxanining ichki «kalamxana»sigha, yeni eng muqeddeses jaygha élip kirip, kérublarning qanatlirining astigha qoydi. □

⁷ Chünki kérublarning yéyilip turghan qaniti ehde sanduqining orni üstide bolghachqa, ehde sanduqi bilen uni kötüüp turidighan baldaqlarni yépip turatti. ⁸ Bu baldaqlar nahayiti uzun bolghachqa, kalamxanining aldidiki muqeddeses jayda turup, ehde sanduqining yénidiki ikki baldaqning uchlirini körgili bolatti, biraq öyning sirtida ularni körgili bolmaytti; bu baldaqlar taki

□ **8:2 «yettinchi aydiki béktilgen héyt»** — yeni «kepiler héyi» yaki «méwe hosul héyi». Bu héyt 7-ayning 15-22 künliride ötküzülidu («Law.» 23:34-43). Israilning erliri uningha Yérusalémda qatnishishi lazim idi. □ **8:4 «jamaet chédiri»** — yeni «jamaet yighilidighan chédir» yaki «ibadet chédiri». □ **8:6 «kalamxana»** — 6:16 we izahatini körüng.

bügün'ge qeder shu yerde turmaqta. □ 9 Ehde sanduqining ichide Musa peyghember Horeb téghida turghanda ichige salghan ikki tash taxtidin bashqa héchnerse yoq idi (Israillar Misir zéminidin chiqqandin kényin Perwerdigar ular bilen horebde ehde tüzgenidi). □ ■

10 We shundaq boldiki, kahinlar muqeddes jaydin chiqishighila, bir bulut Perwerdigarning ibadetxanisini qapliwaldi. 11 Kahinlar bulut tüpeylidin öz wezipilirini öteshke öre turalmaytti; chünki Perwerdigarning julasi Perwerdigarning öyini toldurghanidi. ■

12 Bu peytte Sulayman: — Perwerdigar tum qarangghuluq ichide turimen, dep éytqanidi; ■

13 lékin, i Perwerdigar, men derweqe Séning üchün bir heywetlik makan bolsun dep, Sen menggü turidighan bir öyni yasidim, dédi. □ 14 Andin padishah burulup barlıq Israil jamaitige bext tilidi; Israilning barlıq jamaiti uning aldida turatti.

15 U mundaq dédi: — «Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-medhiye bolghay! U Öz aghzi bilen atam Dawutqa wede qilghanidi we Öz qoli

□ 8:8 «**bu baldaqlar taki bügün'ge qeder shu yerde turmaqta**» — «bügün'ge qeder...» dégen sözler ibadetxana téxi öz jayida turghan waqtida xatirilen'gen, elwette, we shunglashqa shuni ispatlayduki, «Padishahlar»ning köp qisimliri Yehudadikilerning sürgün bolushidin ilgiri yézilghan. «2pad.» 24-25 bablirini belkim kényinki bir pütükchi qoshup yazghan bolushi mumkin.

□ 8:9 «**Horeb téghi**» — Sinay téghining bashqa bir ismidur. ■ 8:9 Mis. 34:27 ■ 8:11 Mis. 40:34, 35; 2Tar. 7:2 ■ 8:12 Mis. 20:21; Law. 16:2; Qan. 4:11; 5:22; 2Tar. 6:1 □ 8:13 «**séning üchün bir heywetlik makan**» — yene birxil terjimisi «séning üchün bur turalghu makan». «**heywetlik makan**» — yene birxil terjimisi «turalghu makan».

bilen uni emelge ashurdi. U Dawutqa yene: —

16 «Men Öz xelqim Israilni Misir zéminidin élip chiqqan kündin buyan namim üchün bu yerde bir öy salay dep Israilning herqaysi qebililirining sheherliridin héchqaysisini tallimidim; biraq xelqim bolghan Israilgha hökümranlıq qilsun dep Dawutni tallidim» dégenidi. ■ **17** Emdi atam Dawutning Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atap bir öy sélish arzu-niyiti bar idi. ■

18 Biraq Perwerdigar atam Dawutqa: «Könglüngde Méning namimgha bir öy yasashqa qilghan niyiting yaxshidur; **19** emma shu öyni sen yasimaysen, belki séning pushtungdin bolidigan oglung, u Méning namimgha atap shu öyni salidu», dégenidi.

20 Mana emdi Perwerdigar Öz sözige emel qildi. Men Perwerdigar wede qilghinidek, atamning ornini bésip, Israilning textige olturdum; Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atap bu öyni saldim. **21** Öyde ehde sanduqi üchün bir jayni rastlidim; ehde sanduqi ichide Perwerdigarning ata-bowilirimizni Misir zéminidin élip chiqqanda, ular bilen tüzgen ehde *taxtiliri* bardur».

Sulayman Israil üçün dua qildı

22 Andin Sulayman Israilning barlıq jamaitige yüzlinip, Perwerdigarning qurban'gahining al-dida turup, qollirini asman'gha qaritip kötürüp ■

23 mundaq dua qıldı: — «I Israilning Xudasi Perwerdigar! Ne yuqırıqi asmanda ne töwenki yerde sendek Xuda yoqtur; aldingda pütün qelbi bilen

■ **8:16** 2Sam. 7:6; 2Tar. 6:5 ■ **8:17** 2Sam. 7:2; 1Tar. 17:1; 2Tar. 6:7 ■ **8:22** 2Tar. 6:12

mangidighan qulliring üchün ehdengde turup özgermes muhebbitingni körsetküchisen. ²⁴ Chünki Sen Öz qulung atam Dawutqa bergen wedide turdung; Sen Öz aghzing bilen éytqan sözungge mana bügünkidek Öz qolung bilen emel qilding. ²⁵ Emdi hazir, i Israilning Xudasi Perwerdigar, Öz qulung atam Dawutqa: — «Eger séning ewladliring öz yollirigha segek bolup sen Méning aldimda mangghandek mangidighan bolsa, sanga ewladningdin Israilning textile olturidighan bir zat kem bolmaydu» dep bergen wedengde turghaysen. ■ ²⁶ Emdi hazir, i Israilning Xudasi, Sen qulung Dawutqa éytqan sözliring emelge ashurulghay, dep ötünimen!

²⁷ Lékin Xuda Özi rastla yer yüzide makan qillamdu? Mana, asmanlar bilen asmanlarning asmini séni sighduralmighan yerde, men yasigan bu öy qandaqmu Séning makaning bolalisun?! ■ ²⁸ Lékin i Perwerdigar Xidayim, qulungning duasi bilen iltijasigha qulaq sélip, qulungning bugün Sanga kötürgen nidası we tilikini anglichaysen; ²⁹ shuning bilen Öz közliringni kéche-kündüz bu öyge, yeni Sen: «Méning namim u yerde ayan bol-sun» dep éytqan jaygha kéche-kündüz tikkeysen; Öz qulungning u jaygha qarap qilghan duasigha qulaq salghaysen. □ ■ ³⁰ qulung we xelqing Is- rail bu jaygha qarap dua qilghan chaghda, ularning iltjisigha qulaq sélip, Öz makaning qilghan

■ **8:25** 2Sam. 7:12, 16; 1Pad. 2:4; Zeb. 132:12 ■ **8:27** 2Tar. 2:5; Yesh. 66:1; Yer. 23:24; Ros. 7:49 □ **8:29** «**u jaygha qarap qilghan duasigha...**» — yaki bolmisa: «**u jaytoghrisidiki duasi...**». ■ **8:29** Qan. 12:11

asmanlardin turup anglighaysen, anglighiningda ularni kechürgeysen.

31 Eger birsi öz qoshnisigha gunah qilsa we shundaqla ishning rast-yalghanlıqını békitsish üçhün qesem ichküzülse, bu qesem bu öydiki qurban'gahingning aldigha kelse, □ **32** Sen qesemni asmanda turup anglap, amal qilip öz bendiliring otturisida höküm chiqarghaysen; gunahi bar ademni gunahqa tartip, öz yolini öz beshigha yandurup, gunahsiz ademni aqlap, öz adilliqigha qarap uningga heqqini bergeySEN.

33 Öz xelqing Israil Séning aldingda gunah qilghini üçhün düshmendin yéngilse, Sanga qaytip bu öyde turup, namingni étirap qilip, Sanga dua bilen iltija qilsa, **34** Sen asmanda anglap, Öz xelqing Israilning gunahini kechürüp, ularni Sen ata-bowilirigha teqdim qilghan zémin'gha qayturup kelgeySEN.

35 Ular Sanga gunah qilghini üçhün asman étilip yamghur yaghmaydighan qiliwétilgen bolsa, lékin ular bu jaygha qarap Sanga dua qilip namingni étirap qilip, Séning ularni qiyinchiliqqa salghining tüpeylidin öz gunahidin yénip towa qilsa, **36** Sen asmanda turup qulaq sélip, qulliringning we xelqing Israilning gunahini kechürgeySEN;

□ **8:31** «Eger birsi öz qoshnisigha ... ishning rast-yalghanlıqını békitsish üçhün qesem ichküzülse, bu qesem bu öydiki qurban'gahingning aldigha kelse...» — bundaq qesem togruluq «Chöl.» 5:11-31ni körüng. «Qesem bu öydiki qurban'gahning aldigha kelse...» — mumkinchilik barki, Israilde mushundaq qesemlerni ichish üçhün qurban'gahning aldigha kélish kérek emes idi, peqet: «Xudaning qurban'gahi aldida qesem qilimenki...» dégendek sözler éytılghan bolsa «qurban'gah öz aldida turghandek» hésablinatti.

chünki Sen ulargha méngish kérek bolghan yaxshi yolni ögitisen we Öz xelqingge miras qilip bergen zéminning üstige yamghur yaghdurisen!

³⁷ Eger zéminda acharchiliq ya waba bolsa, ya zi-raetler Dan almisa ya hal chüshse ya uni chéketkiler yaki chéketke lichinkiliri bésiwalsa, ya düshmenler ularning zémindiki sheherlirining qowuqlirigha hujum qilip qorshiwalsa, ya herqandaq apet ya késellik bolsa, ³⁸ Séning xelqing bolghan Israildiki herqandaq kishi öz könglidiki wabani bilip, ulardin herqaysi kishi qollirini bu öyge sunup, herqandaq dua yaki iltija qilghan bolsa, ³⁹ emdi Sen turuwatqan makaning asmanda turup anglap, kechürüm qilghaysen; Sen herbir ademning qelbini bilgechke, amal qilip özining yollirini özige yandurghaysen (chünki Senla, yalghuz Senla hemme insan balilirining qelblirini bilgütchidursen); ⁴⁰ shundaq qilip, ular Sen atabowilirimizgha teqdim qilghan zéminda olturup ömrining hemme künliride sendin qorqidighan bolidu.

⁴¹ Öz xelqing Israildin bolmighan, Séning ulugh naming tüpeylidin yiraq-yiraqlardin kelgen musapir bolsa ⁴² (chünki ular Séning ulugh naming, qudretlik qolung we sozghan biliking toghrisida angliyaydu), — undaq birsi kélip bu öy terepke qarap dua qilsa, ⁴³ Sen turuwatqan makaning bolghan asmanlarda uningga qulaq sélip, u musapir Sanga nida qilip tiliginining hemmisige muwapiq qilghaysen; shuning bilen yer yüzidiki barliq eller namingni tonup yétip, Öz xelqing Israildek Sendin qorqidighan bolup,

men yasighan bu öyning Séning naming bilen atalghinini bilidu.□

44 Eger Séning xelqing Séning tapshuruqung bilen düshmini bilen jeng qilishqa chiqqanda, Sen tallighan bu sheherge, shundaqla men naminggha atap yasighan bu öy terepke qarap Sen Perw-erdigargha dua qilsa, **45** Sen asmanlarda turup ularning duasi bilen iltijasigha qulaq sélip, ularni nusretke érishtürgeysen.

46 Eger ular sanga gunah sadir qilghan bolsa (chünki gunah qilmaydighan héchkishi yoqtur) Sen ulargha ghezeplinip, ularni düshmenlirining qoligha tapshurghan bolsang, bular ularni yiraq-yéqin'gha, özlirining zéminigha sürgün qilip élip barghan bolsa, ■ **47** lékin ular sürgün qilin'ghan yurtta es-hoshini tépip towa qilip, özi sürgün bolghan yurtta Sanga: — Biz gunah qilip, qebihlikke bérilip Sendin yüz örüp kettuq, dep yélinsa, **48** — eger ularni sürgün qilghan düshmenlirining zéminida pütün qelbi we pütün jénidin Séning teripingge yénip, Sen ularning ata-bowilirigha teqdim qilghan zémin'gha, Sen tallighan sheher terepke we men naminggha atap yasighan bu öy terepke yüzini qilip, Sanga qarap dua qilsa, **49** Sen turuwatqan makaning bolghan asmanlarda turup ularning duasi we iltijasini anglap ular üçün höküm chiqirip, **50** Öz xelqingning Sanga sadir qilghan gunahini, Sanga ötküzgen

□ **8:43** «bu öy Séning naming bilen atlidu» — bu ibare Xudan-ing ibadetxanisi toghruluq «bu öy Méningkidur» we «bu öyde Méning kim ikenlikim ayan qilnidu» dégendek ikki meqsitini körsitudu.

■ **8:46** 2Tar. 6:36; Pend. 20:9; Top. 7:20; 1Yuh. 1:8, 10

hemme itaetsizliklirini kechürüm qilghaysen we ularni sürgün qilghanlarning aldida ulargha rehim tapquzghaysenki, shular ulargha rehim qilsun⁵¹ (chünki ular Özüng Misirdin, yeni tömür tawlash péchidin chiqarghan Öz xelqing we Öz mirasingdur);⁵² Séning közliring Öz qulungning iltijasigha we Öz xelqingning iltijasigha ochuq bolghay, ular her ishta sanga nida qilip tiliginde ulargha qulaq salghaysen;⁵³ chünki Sen ata-bowilirimizni Misirdin chiqarghiningda Öz qulung Musa arqliq éytqiningdek, Sen xelqingni Özüngge xas mirasing bolsun dep, yer yüzidiki hemme eller arisidin ularni ayrim élip talliding, i Reb Perwerdigar!».■

⁵⁴ Sulayman Perwerdigargha shu barliq dua we iltijalirini qilip bolghanda, qollirini asman'gha qarap kötüüp Perwerdigarning qurban'gahining aldida tizlinip turghan yerdin qopup,⁵⁵ öre turup Israilning barliq jamaitige yuqiri awazda bext tilep mundaq dédi: —⁵⁶ «Uning barliq wede qilghini boyiche Öz xelqi Israilgha aram bergen Perwerdigar mubarektur! U Öz quli Musaning wasitisi bilen qilghan hemme méhribane wedilerning héchbiri yerde qalmidi!■

⁵⁷ Perwerdigar Xudayimiz ata-bowilirimiz bilen bolghandek biz bilen bille bolghay; U ne bizdin waz kechmisun ne bizni tashlimisun;⁵⁸ buning bilen U qelbimizni Uning yollirida méngishqa, Özi ata-bowilirimizgha buyrughan emrler, belgilimiler we hökümlerni tutushqa

Özige mayil qilghay; ⁵⁹ méning Perwerdigarning aldida iltija qilghan bu sözlirim kéche-kündüz Perwerdigar Xudayimizning yénida tursun; shuning bilen Öz qulung üchün toghra höküm qilip, xelqing Israil üchün toghra höküm qilip, her kündiki derdige yetkeysen; ⁶⁰ shuning bilen yer yüzidiki hemme eller Perwerdigar Özi Xudadur, Uningdin bashqisi héchqaysisi yoqtur dep bilgey, ■ ⁶¹ shundaqla bugün qilghininglarga oxshash Uning belgilimiliride méngishqa we emrlirini tutushqa qelbinglar Perwerdigar Xudayimizgha mukemmel bolghay!».

Sulayman ibadetxanini Xudagha ataydu

⁶² We padishah pütün Israil bilen bille Perwerdigarning aldida qurbanliqlarni qildi. ⁶³ Sulayman Perwerdigargha inaqliq qurbanlıqı süpitide yigirme ikki ming kala we bir yüz yigirme ming qoy qurbanlıq qildi. Padishah bilen barlıq Israillar shundaq qilip Perwerdigarning öyini uningga béghishlidi. ■ ⁶⁴ Shu künü padishah Perwerdigarning öyining aldidiki hoylisining otturisini ayrip muqeddes qilip, u yerde köydürme qurbanlıqlar, ashlıq hediyeliri we inaqliq qurbanlıqlarını yaghlırını sundı; chünki Perwerdigarning aldida turghan mis qurban'gah köydürme qurbanlıqlar, ashlıq hediyeliri we inaqliq qurbanlıqlarını yaghlırını qobul qilishqa kichik keldi. ■ ⁶⁵ Shuning bilen u waqitta Sulayman we uning bilen bolghan pütün Israil, yeni Xamat

rayonigha kirish éghizidin tartip Misir équinighiche hemme yerlerdin kelgen zor bir jamaet Perwerdigar Xudayimizning aldida yette kün we yene yette kün, jemiy on töt kün'gichilik héyt ötküzdi.

□ 66 Sekkizinchi künide u xelqni qayturdi; ular padishahning bextini tilidi; andin ular Perwerdigarning Öz quli Dawutqa we xelqi Israilgha qilghan yaxshiliqliri üchün qelbide shad-xuram bolup öz öy-chédirlirige qaytip ketti. □

9

*Perwerdigar Sulayman'gha wede hem agah
bérídu*

2Tar. 7:11-22

1 Sulayman Perwerdigarning öyi, padishah ordisi we shundaqla qurushni arzu qilghan bashqa qurulushlarni könglidikidek pütküzüp bolghanda, ■ 2 Perwerdigar Sulayman'gha Gibéonda körün'gendek emdi ikkinchi qétim uninggha köründi. ■

3 Perwerdigar uningha mundaq dédi: — «Sen Méning aldimda qilghan dua we iltijayingni anglidim; Méning namim uningda ebedgiche ayan qilinishi üchün, sen yasigan bu öyni Özümge

□ 8:65 «Xamat rayonigha kirish éghizidin tartip...» — yaki «Libo-Xamattin tartip». «...jamaet Perwerdigar Xudayimizning aldida yette kün we yene yette kün, jemiy on töt kün'gichilik héyt ötküzdi» — «kepiler héyti»ning békitilgen waqtı yette kün idi. Israillar mushu waqitqa yene yette kün qoshti. □ 8:66 «Sekkizinchi künide» — démek, ikkinchi «yette kün»din kényinki künde. ■ 9:1

2Tar. 7:11 ■ 9:2 1Pad. 3:5

muqeddes qildim. Méning közirim we könglüm shu yerde hemishe bolidu. ■ 4 Sen bolsang, atang Dawutning aldimda mangghinidek, senmu sanga buyrughinimning hemmisige muwapiq emel qilish üchün, belgilimilirim we hökümlirimni tutup, pak köngül we durusluq bilen aldimda mangsang, 5 Men emdi atang Dawutqa: «Israilning textile sanga ewladingdin olturushqa bir zat kem bolmaydu» dep wede qilghinimdek, Men padishahliq textingni Israilning üstide ebedgiche mehkem qilimen. ■ 6 Lékin özüng ya oghulliring Manga egishishtin waz kéchip Men aldinglarda qoyghan emrlirim bilen belgilimilirimni tutmay, belki bashqa ilahlarning qulluqigha kirip ulargha sejde qilsanglar, ■ 7 shu chaghda Men Israilni ulargha teqdim qilghan zéminidin üzüp chiqirimen; we Öz namimni körsitishke Özümge muqeddes qilghan bu öyni nezirimdin tashlaymen we Israil hemme xelqler arisida söz-chöchek we tapa-tenining obyékti bolidu; ■ 8 Bu öy gerche hazir körkem körünsimu, shu zamanda uningdin ötkenlerning hemmisi zor heyran qéliship üshqirtip: «Perwerdigar bu zémin'gha we bu öyge némisqa shundaq qildi?» dep soraydu. □ ■

9 Kishiler: — Chünki zémindiki *xelqler* öz atabowilirini Misir zéminidin chiqarghan Perwerdigar Xudasini tashlap, özlirini bashqa ilahlargha

■ 9:3 Qan. 12:11; 1Pad. 8:29 ■ 9:5 2Sam. 7:12, 16; 1Pad. 6:12;

2:4; 1Tar. 22:10; Zeb. 89:28-29; 132:12 ■ 9:6 2Sam. 7:14; Zeb.

89:30-32 ■ 9:7 Qan. 28:37; Yer. 7:15 □ 9:8 «**bu öy gerche**

hazir körkem körünsimu,...» — bashqa birxil terjimisi (bezi kona téistiklerge egiship): «bu öy bir xarabe bolidu,...» ■ 9:8 Qan. 29:23;

2Tar. 7:21; Yer. 22:8

baghlap, ulargha sejde qilip qulluqida bolghanliqi üçün, Perwerdigar bu pütkül külpetni ularning beshigha chüshürüptu, dep jawab bérifu.

*Tashqi ishlar we bashqa qurulushlar
2Tar. 8:1-18*

¹⁰ Shundaq boldiki, yigirme yil ötüp, Sulayman u ikki öyni, yeni Perwerdigarning öyi bilen padishah öyini yasap bolghandin kényin, ■ ¹¹ Turning padishahi Hiram Sulayman'gha barlıq telepliri boyiche kédir derexliri, archa derexliri we altun teminligini üçün Sulayman padishah uninggha Galiliye ölkisidin yigirme sheherni berdi. ¹² Hiram Sulayman uninggha bergen sheherlerni körüşke Turdin chiqip keldi; lékin ular uninggha héch yaqmidi. ¹³ U: — Hey buradirim, sen mushu manga bergining zadi qandaq sheherler?! — dédi. U ularni «Kabulning yurti» dep atidi, we ular bugünkü kün'giche shundaq atilidu. □ ¹⁴ Hiram bolsa padishahqa bir yüz yigirme talant altun ewetkenidi.□

¹⁵ Sulayman padishah Perwerdigarning öyini, öz öyini, Milloni, Yérusalémning sépilini, Hazorni, Megiddoni we Gezer sheherlirini yasash üçün hashargha tutqan ishligüchilerning ishliri

■ **9:10** 2Tar. 8:1 □ **9:13 «Kabulning yurti»** — «kabul» dégenning menisi belkim «cheklik» bolushi mumkin. Ibraniy tilida sözning ahangi «erzimes»ke yéqin kélédu. □ **9:14 «bir yüz yigirme talant altun»** — bir talant (altun) belkim 27 kilogram idi. 120 talant 3240 kilogram; hazirqi pulda bolsa (2008-yili) 100 milyon dollar bolidu.

mundaq: — □ 16 (Misirning padishahi Pirewn chiqip Gezerge hujum qilip élip, uni otta köydürüp, sheherde turuwatqan Qanaaniylarni qirip, sheherni toy sowghisi süpitide Sulaymanning xotuni bolghan öz qizigha bergenidi) 17 Sulayman Gezer bilen töwenki Beyt-Horonni bina qildi; 18 u Baalat bilen öz zéminidiki chölge jaylashqan Tadmornimu yéngidin yasidi, ■ 19 shundaqla özige xas hemme ambar sheherlirini, «jeng harwisi sheherliri»ni, «atliqlar sheherliri»ni we Yérusalémda, Liwanda we özi soraydighan barliq zéminda xalighinini bina qildi.

20 Israillardin bolmighan Amoriylar, Hittiylar, Perizziyler, Hiwiylar we Yebusiylardin *Israil* zéminida qélip qalghanlarning hemmisini bolsa, 21 Sulayman bularni, yeni Israillar pütünley yoqitalmighan ellering qalduq ewladlirini qulluq hashargha tutti. Ular bugünkü kün'giche shundaq bolup keldi. □

22 Lékin Sulayman Israillardin héchkimni qul qilmay, belki ularni leshker, xizmetkar, hökümdar-emeldar, harwa bilen atliqlarning serdarliri qildi. ■ 23 Bulardin Sulaymanning ishlirini bashquridighan, yeni ishligüchilerning

□ 9:15 «Millo» — belkim Yérusalémdiki égizlikke jaylashqan bir qel'e yaki istihkam idi. ■ 9:18 2Tar. 8:6 □ 9:21 **Israillar pütünley yoqitalmighan ellering qalduq ewladliri...»** — bu ishlarning tarixi «Yeshua peyghember» dégen qismida pütülgén. Tewrattiki «Yeshua»ni körung. Mushu hasharchilar 13:5-16de xatirilen'genlerdin bashqa hasharchilar bolsa kérek idi. «Ular (**Qanaaniylar qatarliqlar**) bugünkü kün'giche shundaq bolup keldi» — bu söz Israillar téxi öz wetinide turghan waqtida xatirilen'gen, elwette. ■ 9:22 Law. 25:39

üstige qoyulghan chong nazaretciler besh yüz ellik idi.

24 Pirewnning qizi Dawutning shehiridin köchüp Sulayman uning üchün yasigan öyde olturghinida, u Millo qel'esini yasidi. ■ **25** Sulayman Perwerdigargha yasigan qurban'gahda yilda üch qétim köydürme qurbanlıqlar bilen inaqlıq qurbanlıqlırını sunattı we Perwerdigarning aldidiki *xushbuygahta* xushbuy yaqattı. Shu teriqide u ibadetxanining ishlirini pütküzdi. □

26 Sulayman padishah Ézion-Geberde bir türküm kémilerni yasidi. U yer bolsa Édom zéminida, Qizil déngiz boyidiki Élatning yénida idi. □ **27** Hiram öz xizmetkarliri, yeni déngizchiliqni obdan bilidighan nechche kémichilerni Sulaymanning xizmetkarlirigha qoshulup kémilerde ishleshke ewetti. **28** Ular Ofirgha bérip, u yerdin töt yüz yigirme talant altunni élip kélép, Sulayman padishahqa apardi. □

10

■ 9:24 2Tar. 8:11 □ **9:25** «Shu teriqide u ibadetxanining ishlirini pütküzdi» — bu jümlining menisi belkim Sulayman héytlerni mushu ibadetxanida ötközüshliri bilen herbir bashqa «ibadet jayliri», bolupmu «yuqiri jaylar»ning inawetsizlikini körsetti. Démek, shu chaghdin bashlap Perwerdigar qurbanlıqlarnı qobul qılghan jay peqet Yérusalémdiki ibadetxanila idi. □ **9:26** «Qizil déngiz boyidiki Élat» — yaki «Qizil déngiz boyidiki Élat» (hazirqi nami «Élat»). □ **9:28** «töt yüz yigirme talant altun» — bir talant (altun) belkim 27 kilogram idi. Undaqtı 420 talant 11340 kilogram.

Shébaning ayal padishahi Sulaymanni izdep kélidu

2Tar. 9:1-12

¹ Shébaning ayal padishahi bolsa Sulaymanning Perwerdigarning nami bilen baghlinishliq bolghan dangq-shöhritini anglap, uni qiyin chigissoallar bilen sinighili keldi. ² U xushbuy buyumlar, intayin tola altun we yaqut-göherler artilghan tögilerni élip, chong debdebe bilen Yérusalémgha keldi. Sulaymanning qéshigha kelgende öz könglige pükken hemme ish toghruluq uning bilen sözleshti.

■ ³ Sulayman uning hemme sorighanlirigha jawab berdi. Héchnéme padishahqa qarangghu emes idi, belki hemmiside uninggha jawab berdi.

⁴ Shébaning ayal padishahi Sulaymanning danaliqigha, yasigan orda-saraygha,

⁵ dastixandiki taamlargha, emeldarlarning qatar-qatar olturushlirigha, xizmetkarlirining qatar-qatar turushlirigha, ularning kiygen kiyimlirige, uning saqiylirigha we uning Perwerdigarning öyide atap sun'ghan köydürme qurbanliqlirigha qarap, üni ichige chüshüp ketti. □

⁶ U padishahqa: — Men öz yurtumda silining ishliri we danaliqliri toghrisida anglichean xewer rast iken; ⁷ Emma men kélép öz közlim bilen körmigüche bu sözlerge ishenmigenidim; we mana, men yériminimu anglimighan ikenmen; silining danaliqliri bilen beriket-bayashatliqliri men anglichean xewerden ziyade iken. ⁸ Silining

■ **10:2** 2Tar. 9:1; Mat. 12:42; Luqa 11:31 □ **10:5** «.. uning , yeni Shébaning ayal padishahnинг... üni ichige chüshüp ketti» — ibraniy tilida «uningda roh qalmidi». Démek, intayin heyran qaldı.

ademliri némidégen bextlik-he! Hemishe silining aldilirida turup danaliqlirini anglaydighan bu xizmetkarlar neqeder bextliktur! ⁹ Silidin söyün'gen, silini Israilning textige olturghuzghan Perwerdigar Xudaliri mubarektur! Perwerdigar Israilgħa menggħi l-ġibha bagħlighan muhebbiti üchün, U silini toghra höküm we adalet sürgili padishah qildi, dédi.

¹⁰ U padishahqa bir yüz yigirme talant altun, intayin köp xushbuy buyumlar we yaqt-göherlerni sowgha qildi. Shébaning ayal padishahi Sulayman padishahqa sun'ghan shunche zor miqdardiki xushbuy buyumlar uningdin kényin héch körün'gen emes ¹¹ (Hiramning Ofirdin altun epkélidighan kémilirimu Ofirdin yene intayin zor miqdardiki sendel yaghichi we yaqt-göherlerni élip keldi. ¹² Padishah sendel yaghichidin Perwerdigarning öyi üchün we padishahning ordisi üchün pelempey-salasunlar yasatti hem negħme-nawachilar üchün chiltarlar we sazlarni shuningdin yasatti. Shu waqittin kényin shundaq zor miqdardiki ésil sendel yaghichi bu waqitqiche héch keltürülmidi ya körülüp baqmidi). ■ ¹³ Sulayman padishah Shébaning ayal padishahigha öz shahane saxawitidin bergendin bashqa, ayal padishahning köngli tartqan hemmini – néme sorisa, shuni berdi; andin u xizmetkarliri bilen yolħa chiqip öz yurtigha qaytip ketti.

Sulaymanning bayliqliri

2Tar.9:13-28

14 Sulayman'gha her yili keltürülgen altunning özi alte yüz atmish alte talant idi. □ **15** Bu kirimdin bashqa, tijaretcilerdin, oqetchilerning sodisidin, barliq Erebiye padishahliridin we öz zéminidiki emeldarlardin hem altun keltürüldi.

16 Sulayman padishah ikki yüz chong siparni soqturdi we her sipargha alte yüz shekel altun ketti; □ ■ **17** shundaqla üch yüz qalqanni yapilaqlan'ghan altundin yasidi; herbir qalqanni yasashqa üch mina altun ishlitildi; padishah ularni «Liwan ormini sariyi»gha ésip qoydi. □ ■

18 Padishah pil chishliridin chong bir textni yasap, uni tawlan'ghan altun bilen qaplatti.

■ **19** Textning alte qewetlik pelempiyi bar idi. Textning bash yölenchüki yumilaq bolup, orunduqning ikki yénida tayan'ghuchisi bar idi, herbir tayan'ghuchning yénida birdin öre turghan shirning heykili bar idi. **20** Alte qewetlik pelempeyning üstide, ong we sol teripide öre turghan on ikki shirning heykili bolup, herbir basquchning ong-sol teripide birdin bar idi; bashqa héchqandaq elde uningha oxshash yasalghini yoq idi.

21 Sulayman padishahning barliq jam-piyaliliri altundin yasalghan; «Liwan ormini sariyi»diki barliq qacha-quchilar tawlan'ghan altundin

□ **10:14** «666 talant» — 22 tonna. □ **10:16** «600 shekel»

— 600 shekel belkim 7 kilogramgha yéqin. ■ **10:16** 1Pad.

14:26 □ **10:17** «üch mina altun» — «mina» éghirliq birlikleri idi, hazirqi birliklerde qanche ikenlikti éniq emes. ■ **10:17** 1Pad. 7:2

■ **10:18** 2Tar. 9:17

yasalghan; ularning héchqaysisi kümüshtin yasalmighan; Sulaymanning künliride kümüşh héchnémige erzimeytti. ²² Chünki padishahqa qarashliq déngizda yüridighan, Hiramning kémilirige qoshulup «Tarshish kéme» etritimu bar idi; «Tarshish kéme etriti» üch yilda bir qétim kélip altun-kümüşh, pil chishliri, maymunlar we tozlarni ekéletti. □

²³ Sulayman padishah yer yüzidiki barlıq padishahlardin bayliqta we danalıqta üstün idi. ■

²⁴ Xuda Sulaymanning könglige salghan danalıqni anglash üçhün yer yüzidikiler hemmisi uning bilen didarlishish arzusi bilen kéletti. ²⁵ Kelgenlerning hemmisi öz sowghitini élip kéletti; yeni kümüşh qacha-quchilar, altun qacha-quchilar, kiyim-kéchekler, dubulgha-sawutlar, tétitqular, atlar we qéchirlarni élip kéletti. Ular her yili belgililik miqdarda shundaq qilatti. □

²⁶ We Sulayman jeng harwiliri we atlıq eskerlerni yighdi; uning bir ming töt yüz jeng harwisi, on ikki ming atlıq eskiri bar idi; u ularni «jeng harwisi sheherliri»ge we özi turuwatqan Yérusalémgha orunlashturdi. ■

²⁷ Padishah Yérusalémda kümüşni tashtek köp, kédir derexlirini jenubiy tüzlengliktiki üjme

□ **10:22 «Tarshish kéme»** —Belkim Tarshish dégen portqa béríp kélish sepirige chidamliq bolghan kémini körsitetti. «Tarshish» dégen isim İspaniye, shimaliy Afriqa yaki Britaniyeni yaki üchinining hemmisini körsitudu. Bezi ilimlar Somaliyening (sherqiy Afriqaning) déngiz boyida tötinchi bir Tarshishmu bolghan, dep qaraydu.

■ **10:23** 1Pad. 3:12, 13 □ **10:25 «tétitqular»** — yaki «xushbuy buyumlar». «Ular her yili belgililik miqdarda shundaq qilatti». ■ **10:26** 1Pad. 5:20; 2Tar. 1:14; 9:25

derexlirige oxshash nurghun qildi. □ ■

28 Sulayman alghan atlar Misirdin we Kuwedin idi; padishahning tijaretciliri ularni Kuwedin béktilgen bahada alatti. □ ■ 29 Misirdin élip kelgen bir jeng harwisining bahasi alte yüz kümüş tengge, her at bolsa yüz elliq tengge idi; we ular yene Hittylarning padishahliri hem Suriye padishahliri üçünmu oxshash bahada élip chiqtı. □ ■

11

Sulayman köp ayallarni élip, ularning ézitquluqi bilen butpereslikke téyilip kétidu

¹ Lékin Sulayman padishahning königli Pirewnning qizidin bashqa köp chetellik ayallargha, jümlidin Moabiy, Ammoniy, Édomiy, Zidoniy, Hittiy

□ 10:27 «kédir **dereklerini...**» — yaki «kédir yaghichini...». Lékin bizningche Sulayman kédir yaghichini ishlitipla qalmay, shu chiraylıq derexlerdin Yérusalém etrapigha köp tiktürdi («Top.» 2:5ni körün). «jenubiy **tüzlenglilikti...**» — ibraniy tilida «Shefelahdiki...». «Shefelah» bu yerning (tüzlenglilikning) ismi. ■ 10:27

2Tar. 1:15; 9:27 □ 10:28 «padishahning **tijaretciliri ularni Kuwedin béktilgen bahada alatti**» — Bu jümlining bashqa birxil terjimisi: «padishahning tijaretciliri ularni karwan'gha qoshup alatti». «Kuwe» bolsa hazırkı Türkiyening jenubiy teripide.

■ 10:28 2Tar. 1:16; 9:28 □ 10:29 «**bir jeng harwisining bahasi alte yüz kümüş tengge...**» — mushu ayettiki «tengge»ning qimmiti hazirghiche éniq emes. Eger «shekel» bolsa 11.4 gramni körsitudu. ■ 10:29 2Tar. 1:17

ayallirigha chüshkenidi. □ ■ 2 Perwerdigar eslide mushu eller toghruluq Israillargha: «Ularning qizlirini izdep barmanglar, we ularni silerningkilerge kirguzmenglar; chünki ular köngülliringlarni choqum öz mebudlirigha azduridu» dep agahlandurghan. Biraq Sulaymanning köngli del shulargha baghlandi. ■ 3 Uning yette yüz ayali, yeni xanishi we üch yüz kéniziki bar idi; ayalliri uning könglini azdurup buriwetkenidi.

⁴ Shundaq boldiki, Sulayman yashan'ghanda, uning ayalliri uning könglini bashqa ilahlargha azdurup buruwetti; shuning üchün uning köngli atisi Dawutningkidek Perwerdigar Xudasigha mutleq sadiq bolmidi.

5 Shunga Sulayman Zidoniylarning mebudi Ashtarotni, Ammoniyarning yirginchlik mebudi Milkomni izdidi; ■ 6 Shuning bilen Sulayman Perwerdigarning neziride rezillik qildi; u atisi Dawut Perwerdigargha egeshkendek izchilliq bilen egeshmidi.

7 Andin Sulayman Yérusalém aldidiki édirliqta Moabiylarning yirginchlik mebudi Kémosh hem Ammoniyarning yirginchlik mebudi Milkom üchün bir «yuqiri jay»ni yasidi; ■ ■

□ 11:1 «Lékin Sulayman padishahning köngli Pirewnning qizidin bashqa köp chetellik ayallargha, jümlidin **Moabiy, Ammoniy, Édomiy, Zidoniy, Hittiy ayallirigha chüshkenidi**» — bu babta xatirilen'gen hemme ishlar «Qanun Sherhi»diki emrlerge xilap. «Qan.» 17:16-20ni körüng. ■ 11:1 Qan. 17:17 ■ 11:2 Mis. 34:16; Qan. 7:3 ■ 11:5 Hak. 2:13; 2Pad. 23:13 □ 11:7 «yirginchlik mebud Milkom» — «Milkom» ibraniy tilida mushu yerde «Moleq» dep ipadilinidu. ■ 11:7 2Pad. 23:13

8 shuningdek özining mebudlirigha xushbuy yaqidighan we qurbanliq qilidighan herbir yat ellik ayali üchünmu u shundaq qildi; 9-10 Shunga Perwerdigar Sulaymandin renjidi; gerche Ü uninggha ikki qétim körün'gen bolsimu, shundaqla uninggha del mushu ish toghruluq, yeni bashqa ilahlarni izdimeslikini tapilighan bolsimu, uning köngli Israilning Xudasi Perwerdigardin aynip ketti; u Perwerdigarning tapilighinigha emel qilmidi. ■ 11 Shuning üchün Perwerdigar Sulayman'gha mundaq dédi: — «Sen shundaq qiliwérip, Méning sanga buyrughan ehdem bilen belgilirimni tutmighining üchün, Men jezmen padishahliqni sendin yirtiwétip xizmetkaringgha bérímen. □ ■ 12 Lékin atang Dawutning wejidin séning öz künliringde Men shundaq qilmaymen, belki oghlungning qolidin uni yirtiwétimen. 13 Lékin pütün padishahliqni uningdin yirtiwetmeymen, belki qulum Dawutning wejidin we Özüm tallighan Yérusalém üchün oghlunggha bir qebilini qaldurup qoyimen».

14 Emma Perwerdigar Sulayman'gha bir düshmen, yeni Édomluq Hadadni qozghidi, u kishi Édomning padishahining neslidin idi. 15-16 Eslide Dawut Édom bilen *jeng qilghan* waqitta, qoshunning serdari Yoab Édomning hemme

■ 11:9-10 1Pad. 3:5; 9:2; 1Pad. 6:12 □ 11:11 «Men jezmen padishahliqni sendin yirtiwétip xizmetkaringgha bérímen» — «yirtiwétip ... bérímen» — démek, Perwerdigar padishahliqini Sulaymandin zorawaniq bilen tartiwélip uning qol astidiki birsige bermekchi. 28-33-ayetni körüng. ■ 11:11 1Pad. 12:15

erlirini yoqatqanidi (chünki Édomdiki hemme erlerni yoqatquche, Yoab bilen barlıq Israillar u yerde alte ay turghanidi); u öltürülgenlerni kömgili chiqqanda □ ■ 17 Hadad atisining birnechche Édomiy xizmetchiliri bilen Misirgha qéchip ketkenidi. Hadad u chaghda kichik bala idi. 18 Ular Midian zéminidin chiqip Paran'gha keldi. Ular Parandin birnechche ademni élip özlirige qoshup Misirgha, yeni Misirning padishahi Pirewnning qéshiga keldi. Pirewn uninggha bir öy teqsim qilip, ozuq-tülükmü teminlidi hemde bir parche yernimu uninggha teqdim qildi. 19 Hadad Pirewnning neziride köp iltipat tapqan bolup, u öz xotunining singlisini, yeni Tahpenes xanishning singlisini uninggha xotun qilip berdi. 20 Tahpenesning singlisi uninggha bir oghul, Génubatni tughup berdi. Tahpenes Pirewnning ordisida uni özi chong qildi. Andin Génubat Pirewnning ailisi, yeni Pirewnning oghulliri arisida turdi. □

21 Hadad Misirda: «Dawut ata-bowilirining arisida uxlap qaldi» we «Qoshunning serdari Yoabmu öldi» dep anglighanda Pirewn'ge: — Méning öz yurtumgha bérishimgha ijazet qilgayla, dédi.

22 Pirewn uninggha: — Séning öz yurtumgha baray dégining néme dégining, méning qéshimda sanga néme kemlik qilidu? — dédi. U jawaben: — Héch

□ 11:15-16 «**Dawut** öltürülgenlerni kömgili chiqqanda...» — öz ademlirini kömüş üchün, démek. Bu sözge qarighanda Yoabning Édomlarni shundaq öltürüshi qisas meqsitide idi. ■ 11:15-16

2Sam. 8:14; 1Tar. 18:12, 13 □ 11:20 «**Tahpenes Pirewnning ordisida uni özi chong qildi**» — yaki «Tahpenes Pirewnning ordisida uni özi emchechtin ayridi».

nerse kem emes, emma né mila bolmisun méni ketkili qoyghayla, dédi.

23 Xuda Sulayman'gha yene bir düshminini qozghidi; u bolsa ghojisi, yeni Zobahning padishahi Hadad'ezerning yénidin qéchip ketken Éliadaning oghli Rezon idi. ■ **24** Dawut *Zobahliqlarni* qetl qilghanda Rezon ulardin bir top ademni özige toplap ularning serdari boldi. Andin kényin bular Demeshqqe béríp u yerde turup, Demeshq üstidin höküm sürdi. □ ■ **25** Shuning bilen Hadad Israilgha awarichilik tughdurghandin bashqa, Rezon Sulaymanning barliq künliride Israilning düshmini idi; u Israilni öch köretti, özi Suriye üstide padishah idi.

26 Sulaymanning Yeroboam dégen bir xizmetkari bar idi. U Zeredahdin kelgen Efraimiy Nibatning oghli bolup, anisi Zeruah isimlik bir tul ayal idi. Yeroboammu padishahqa qarshi chiqtı.

□ ■ **27** Uning padishahqa qarshi chiqishtiki sewebi mundaq idi: Sulayman Millo qel'esini yasighanda, atisi Dawutning shehiridiki sépilning bir bösükini yasawatatti; **28** Yeroboam qawul qeyser yigit idi; Sulayman yigitning ishchan we chaqqan ikenlikini körüp, uni Yüsüpnинг jemetige buyrulghan ishning üstige qoydi. **29** Shu

■ **11:23** 2Sam. 8:3; 10:18 □ **11:24** «Dawut *Zobahliqlarni* qetl qilghanda Rezon ulardin bir top ademni özige toplap ularning serdari boldi. Andin kényin bular Demeshqqe béríp...» — bashqa birxil terjimi: «Rezon bir top ademni özige qoshup ularning serdari boldi. Dawut ularni öltürmekche bolghanda, ular Demeshqqe béríp...». ■ **11:24** 2Sam. 8:3 □ **11:26** «Efraimiy *Nibat*» — mushu ayette «Efraimiy»ibraniy tilida «Efratlıq» dégen söz bilen ipadilinidu. ■ **11:26** 2Tar. 13:6

künlerde Yeroboam Yérusalémdin chiqiwatqanda, uni izdewatqan Shilohluq Axiyah peyghember uni yolda uchratti. Axiyah yipyéngi bir tonni kiywalghanidi. Ikkisi dalada yalghuz qalghanda ³⁰ Axiyah üstidiki tonni qoligha élip, uni yirtip on ikki parche qilip ³¹ Yeroboamgha mundaq dédi: — «Özüngge on parchini alghin; chünki Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, padishahliqni Sulaymanning qolidin yirtiwétip on qebilini sanga bérimen. ■ ³² Biraq Qulum Dawutning wejidin we Yérusalém, yeni Israilning hemme qebiliridin tallihan sheher üchün bir qabile uninggha qalidu. ³³ — Chünki ular Méni tashlap Zidoniylarning ayal mebudi Ashtarotqa, Moabiylarning mebudi Kémoshqa we Ammoniylarning mebudi Milkomgha sejde qilip, uning atisi Dawutning qilin'ghinidek qilmay, Méning belgilimilirim bilen hökümlirimge emel qilmay, nezirimde durus bolghanni qilmidi, Méning yollirimda mangmidi; ³⁴ lékin pütkül padishahliqni uning qolidin tartiwalmaymen; chünki Men tallihan, Öz emrlirim we belgilimilirimni tutqan qulum Dawutni dep, uning ömrining barliq künliride uni höküm sürgüchi qilip qaldurimen. ³⁵ Emma padishahliqni uning oghlining qolidin tartip élip, sanga bérimen, yeni on qebilini bérimen.

³⁶ Lékin Méning namimning shu yerde bolushigha Özüm tallihan sheher Yérusalémda, Méning aldimda qulum Dawut üchün hemishe yoruq bir chiragh bolsun dep, uning oghligha bir qebilini

bérey. □ ■ 37 Men séni tallap, séni barliq xalighan yerler üstide höküm sürgüzimen, sen Israilgha padishah bolisen. 38 We shundaq boliduki, eger sen hemme buyrughanlirimni anglap, Méning yollirimda méngip, nezirimde durus bolghanni qilip, qulum Dawut qilghandek Méning belgilirim bilen emrlirimni tutsang, emdi Men sen bilen bille bolimen we Dawutqa bir jemet tikliginimdek, sangimu mustehkem bir jemet tikleymen we Israilni sanga teqdim qilimen. □ 39 Dawutning neslini shu ishlar tüpeylidin xarlap pes qilimen, lékin menggülüç emes»».

40 Shuning üchün Sulayman Yeroboamni öltürüşke purset izdeytti. Lékin Yeroboam qéchip Misirning padishahi Shishakning qéshigha bardı; Sulayman ölgüche u Misirda turdi.

41 Sulaymanning bashqa ishliri, uning hemme qilghan emelliri we uning danalığı bolsa «Sulaymanning Emelliri» dégen kitabqa pütülgén emesmidi? □ ■ 42 Sulaymanning Yérusalémda Israilning üstide höküm sürgen waqtı qiriq yil boldi. ■ 43 Sulayman

- 11:36 «Méning aldimda qulum Dawut üchün yourq bir chiragh bolsun» — bu köchme menilik söz bolup, Dawutning xandanini körsitudı; xandanning mewjut bolghanlıqı (1) Dawutning Xudagha sadiq bolghanlıqıga guwahlıq bérídighan «chiragh» bolidu; (2) Xudanıng Dawutqa, sen arqılıq pütkül dunyani soraydighan Mesih tughulidu, dep bergen wediside turidighanlıqıga guwahlıq bérídighan «chiragh» bolidu. ■ 11:36 1Pad. 15:4; Zeb. 132:17-18; Pend. 13:4 □ 11:38 «Dawutqa bir jemet tikliginimdek...» — ibraniy tilida «Dawutqa bir öy tikliginimdek...».
- 11:41 ««Sulaymanning Emelliri» dégen kitab» — bu kitabın hazır xewirimiz yoq. ■ 11:41 2Tar. 9:29-31 ■ 11:42 2Tar. 9:30

ata-bowilirining arisida uxlidi we atisi Dawutning shehiride depne qilindi. Andin oghli Rehoboam ornida padishah boldi.

12

Rehoboam padishahliqidin mehrum bolidu

2Tar. 10:1-19; 11:1-4

¹ Rehoboam Sheqemge bardi; chünki pütkül Israil uni padishah tikligili Sheqemge kelgenidi.

■ ² Nibatning oghli Yeroboam shu ishni anglighanda, shundaq boldiki, u téxi Misirda idi (chünki Yeroboam Sulayman padishahtin qéchip Misirda turuwatatti). ■ ³ Emdi ular adem ewetip uni chaqirtip keldi. Shuning bilen Yeroboam we pütkül Israil jamaiti kélip Rehoboamga söz qilip: ⁴ — Silining atiliri boynimizgha salghan boyunturuqini éghir qildi. Sili emdi atilirining bizge qoyghan qattiq telepliri bilen éghir boyunturuqini yéniklitip bersile, silining xizmetliride bolimiz, déyishti. ■

⁵ U ulargha: — Hazirche qaytip üch kündin kéyin andin qéshimgha yene kélinglar, dédi. Shuning bilen xelq tarilip ketti.

⁶ Rehoboam padishah öz atisi Sulayman hayat waqtida uning xizmitide turghan moysipitlardin meslihet sorap: — Bu xelqqe bérídighan jawabim toghrisida néme meslihet körsitisiler? — dédi.

⁷ Ular uninggha: — Eger sili raziliq bilen bugün bu xelqning xizmitide bolimen désile, (we derweqe

ularning xizmitide bolsila) ulargha yaxshi sözler bilen jawab qilsila, ular silining barliq künliride xizmetliride bolidu, dédi.

⁸ Lékin u moysipitlarning körsetken meslihetini qayrip qoyup, özi bilen chong bolghan, aldida xizmitide boluwatqan yashlardin meslihet sorap ⁹ ulargha: — Manga «Silining atiliri bizge salghan boyunturuqni yénikletkeyla» dep tiligen bu xelqqe jawab bérishimiz toghruluq qandaq meslihet bérisiler? — dédi.

¹⁰ Uning bilen chong bolghan bu yashlar uningha: — «Silining atiliri boyunturuqimizni éghir qildi, emdi sili uni bizge yénik qilghayla» dep éytqan bu xelqqe söz qilip: — «Méning chimchilaq barmiqim atamning bélidin tomraqtur. ¹¹ Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men boyunturuqunglarni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih-terbiye bergen bolsa, men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih bérinen», dégeyla, — dédi. □

¹² Rehoboam padishah ulargha: «Üch kündin kéyin andin qéshimgha yene kelinglar» déginidek, Yeroboam we barliq xelq üchinchi kuni uning qéshigha keldi.

¹³ Padishah moysipitlarning uningha bergen meslihetini tashlap, xelqqe qattiqqliq bilen jawab berdi. ¹⁴ U yashlarning mesliheti boyiche ulargha: — Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men boyunturuqunglarni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih-terbiye

□ **12:11** «chayanliq qamchilar» — yaki bolmissa «chayanlar» dégenning néme ikenlikli hazir melum emes, héch bolmighanda padishahning intayin qattiq muamilisini körsitudu.

bergen bolsa men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih-terbiye bérimesen, dédi.

15 Shuning bilen padishah xelqning sözini anglimidi. Bu ish Perwerdigar teripidin bolghan; chünki buning bilen Perwerdigarning Shilohluq Axiyahning wasitiside Nibatning oghli Yeroboamgħa éytqan sözi emelge ashurulidighan boldi. ■

16 Pütkül Israil padishahning ularning sözige qulaq salmighinini körgende xelq padishahqa jawab bérüp: — Dawuttin bizge néme nésiwe bar? Yesseneng oghlida bizning héch mirasimiz yoqtur! Öz öy-chédirliringlарha qaytinglar, i Israil! I Dawut, sen öz jemetingga ige bol, — dédi. Shuning bilen Israillar öz öy-chédirlirigha qaytip kétishti. □ ■

17 Emma Yehuda sheherliride olturghan Israillargha bolsa, Yeroboam ularning üstige höküm sürdi. □ **18** Rehoboam padishah baj-alwan bégi Adoramni Israillargha ewetti, lékin pütkül Israil uni chalma-kések qilip öltürdi. U chaghda Rehoboam padishah aldirap, özining jeng harwisigha chiqip, Yérusalémgha tikiwetti. ■

19 Shu teriqide Israil Dawutning jemetidin yüz örüp, bugün'ge qeder uningħha qarshi chiqip keldi. □ ■ **20** Israilning hemmisi Yeroboamning

■ **12:15** 1Pad. 11:11, 31 □ **12:16** «...Israillar öz öy-chédirlirigha qaytip kétishti» — ibraniy tilida «Israillar öz chédirlirigha qaytip kétishti». ■ **12:16** 2Sam. 20:1 □ **12:17** «Yehuda sheherliride olturghan Israillar» — bularning köpinchisi Yehuda we Binyamin qebililiridin bolghan. ■ **12:18** 1Pad. 4:6; 5:14 □ **12:19** «Shu teriqide Israil Dawutning jemetidin yüz örüp, ... uningħha qarshi chiqip keldi» — bu tarixta mushu yerdin bashlap «Israil» dégen söz adette «shimaliy padishahliq», yeni «on qebile»ni körsitidu.

■ **12:19** 2Pad. 17:21

yénip kelgenlikini anglighanda, adem ewetip uni xelqning jamaitige chaqirdi. Ular uni pütkül Israilning üstige resmiy padishah qildi. Yehuda qebilisidin bashqa héchkim Dawutning jemetige egeshmidt.

21 Rehoboam Yérusalémgha qaytip kélép, Israilning jemeti bilen jeng qilip, padishahliqni Sulaymanning oghli bolghan özige qayturup ekilish üchün Yehudaning pütkül jemetidin we Binyamin qebilisidin bir yüz seksen ming xillan'ghan jenggiwar eskerni toplidi.■

22 Lékin Xudaning sözi Xudaning adimi Shémayagha kélép: —■

23 «Yehudaning padishahi, Sulaymanning oghli Rehoboamgha, pütün Yehuda bilen Binyaminning jemetige we xelqning qalghanlirigha söz qilip: —**24** «Perwerdigar mundaq deydu: — Hujumgha chiqmanglar, qérindashliringlar Israillar bilen jeng qilmanglar; herbiringlar öz öyünglargha qaytip kétinglar; chünki bu ish Mendindur», dégin» — déyildi.

Ular Perwerdigarning sözige qulaq saldi. Perwerdigarning sözi boyiche ular öylirige qaytip ketti.

Қанаан (Пеистин) зéми니 — «Padishahlar»ning dewri

«Israil» we «Yehuda» dégen ikki padishahliq (bir-biridin bölün'gen)

Yeroboam altun mozaylarni yasaydu

25 Yeroboam bolsa Efraim taghliqidiki Sheqem shehirini yasap shu yerde turdi; keyin u yerdin chiqip Penuelni yasidi. ■ **26** Rehoboam könglide öz-özige: — Emdi padishahliq Dawutning jemetige yénishi mumkin. **27** Eger bu xelq Perwerdigarning öyide qurbanliq qilishqa Yérusalémgha chiqsa, bu xelqning qelbi öz ghojisi, yeni Yehuda padishahi Rehoboamgha yene mayil bolidu, andin ular méni öltürüp yene Yehuda padishahi Rehoboamning teripige yanarmikin, dédi. **28** Padishah meslihet sorap, altundin ikki mozay heykilini yasitip xelqqe: — Yérusalémgha chiqish silerge éghir kéliidu. I Israil, mana silerni Misir zéminidin chiqarghan ilahlar! — dédi. ■

29 Birini u Beyt-Elde, yene birini Danda turghuzup qoydi. **30** Bu ish gunahqa seweb boldi, chünki xelq mozaylirining birining aldida bash urghili hetta Dan'ghiche baratti.

31 U hem «égiz jaylar»da *ibadet* öylirini yasidi we hem Lawiydin bolmighan ademlerni kahin qilip teyinlep qoydi. □ ■

32 Yeroboam yene sekkizinchi ayning on beshinchı künini xuddi Yehudaning zéminidiki héytke oxshash bir héyt qilip békitti. U özi qurban'gah üstige qurbanliq qilghili chiqtı. Shundaq qilip u Beyt-Elde özi etküzgen mozay mebudlirige qurbanliq ötküzdi. U yene Beyt-Elde saldurghan

■ **12:25** Mis. 32:30 ■ **12:28** Mis. 32:8; 2Pad. 17:16 □ **12:31** «u hem ... *ibadet* öylirini yasidi» — yaki «u hem ibadet öyini yasidi». Emma 32-ayetni körüng. ■ **12:31** Chöl. 3:10; 1Pad. 13:33; 2Pad. 17:32; 2Tar. 11:15

shu «égit jaylar» üçün kahinlarni teyinlidi. □
 33 U Beyt-Elde yasighan qurban'gah üstige sekkiz-inchi ayning on beshinchı künü (bu ay-künni u öz meyliche tallighanidi) qurbanliqlarni sunushqa chiqtı; shu teriqide u Israillargha bir héyt yarattı; u özi qurban'gah üstige qurbanliqlarni sundı we xushbuy yaqtı. □

13

*Namsız bir peyghember Beyt-El toghruluq
bésharet béridu*

¹ We mana, Perwerdigarning buyruqi bilen Xudanıng bir adimi Yehudadin chiqıp Beyt-Elge keldi; shu peytte Yeroboam xushbuy yéqishqa qurban'gahning yénida turattı; ² shu adem qurban'gahha qarap Perwerdigarning emri bilen chaqirip: — I qurban'gah, i qurban'gah! Perwerdigar mundaq deydu: — Mana Dawutning jemetide Yosiya isimlik bir oghul tughulidu. U bolsa séning üstüngde xushbuy yaqqan «yuqiri jaylar»diki kahinlarnı soyup qurbanlıq qılıdu; shundaqla séning üstüngde adem söngekliri köydürülidu! — dédi. □ ■

□ **12:32** «Yehudanıng zéminidiki héyt» — mushu yerde «héyt» yettinchi ayning on beshinchı künide ötküzülgən «orma héti» yaki «kepler héti» idi. □ **12:33** «*Yeroboam* özi qurban'gah üstige qurbanliqlarnı sundı we xushbuy yaqtı» — mushundaq ishlarnı peqet Lawiy qebilisi, Harunning jemetidin bolghanlar, yeni heqiqiy kahinlar qılışqa bolattı, elwette. □ **13:2** «*séning üstüngde adem söngekliri köydürülidu*» — mushu heriket bu qurban'gahni «napak» yaki «haram» qiliwetken bolattı. ■ **13:2**

³ U küni u bir besharetlik alametni jakarlap: Perwerdigarning mushu sözini ispatlaydighan alamet shu boliduki: — Mana, qurban'gah yérilip, üstidiki küller tökülüp kétidu, — dédi.

⁴ We shundaq boldiki, Yeroboam padishah Xudaning adiminining Beyt-Eldiki qurban'gahqa qarap jakarlıghan sözini anglighanda, u qurban'gahta turup qolini sozup: — Uni tutunglar, dédi. Lékin uningga qaritip sozghan qoli shuning bilen shu péti qurup ketti, uni özige yene yighalmidi.

⁵ Andin Xudaning adimi Perwerdigarning sözi bilen éytqan möjizilik alamet yüz bérip, qurban'gah hem yérilip üstidiki küller tökülüp ketti. ⁶ Padishah Xudaning adimidin: — Perwerdigar Xudayingdin méning heqqimde ötüng'geysenki, qolumni eslige keltürgey, dep yalwurdi. Xudaning adimi perwerdigarning iltipatini ötüng'ginide, padishahning qoli yene özige yighilip eslige keltürüldi. ■

⁷ Padishah Xudaning adimige: — Méning bilen öyümge bérip özüngni qutlandurghin, men sanga in'am bérey, dédi.

⁸ Lékin Xudaning adimi padishahqa jawab bérip: — Sen manga ordangning yérimini bersengmu, séning bilen barmaymen yaki bu yerde nan yep su ichmeymen. ■ ⁹ Chünki Perwerdigar Öz sözini yetküzüp manga buyrup: «Sen ne nan yéme ne su ichme, barghan yolung bilen qaytip kelme» dégen, dédi.

¹⁰ Shuning bilen u Beyt-Elge kelgen yol bilen emes, belki bashqa bir yol bilen qaytip ketti.

¹¹ Lékin Beyt-Elde yashan'ghan bir peyghember

turatti. Uning oghulliri kélip Xudaning adimining u küni Beyt-Elde qilghan barlıq emellirini uningga dep berdi, shundaqla uning padishahqa qilghan sözlrinimu atisigha éytip berdi.

¹² Atisi ulardin, u qaysi yol bilen ketti, dep soridi; chünki oghulliri Yehudadin kelgen Xudaning adimining qaysi yol bilen ketkinini körgenidi. □

¹³ U oghullirigha: — Manga éshekni toqup béringlar, dep tapilidi. Ular uninggha éshekni toqup bergende u uninggha minip ¹⁴ Xudaning adimining keynidin qoghlap ketti. U uni bir dub derixining astida olturghan yéridin tépip uningdin: — Yehudadin kelgen Xudaning adimi senmu? — dep soridi. U: — Men shu, dep jawab berdi.

¹⁵ U uninggha: — Méning bilen öyümge bérip nan yégin, dédi. □

¹⁶ U jawaben: — Men ne séning bilen qaytalmaymen, ne séningkige kirelmeymen; men ne bu yerde séning bilen nan yep su ichelmeymen; ¹⁷ chünki Perwerdigar öz sözi bilen manga tapilap: «U yerde nan yéme, su ichmigin; barghan yolung bilen qaytip kelmigin» dégen, dédi.

¹⁸ *Qéri peyghember* uninggha: — Men hem sendek bir peyghemberdurmen; we bir perishte Perwerdigarning sözini manga yetküzüp: — «Uninggha nan yégürüp, su ichküzungili özüng bilen öyüğge yandurup kel» dédi, dep éytti. Lékin u shuni dep

□ **13:12 «...chünki oghulliri ... qaysi yol bilen ketkinini körgenidi»** — yaki, «andin oghulliri ... qaysi yol bilen ketkinini uningga körsetti». □ **13:15 «öyümge bérip nan yégin»** — «nan yégin» uyghurlarning «chay iching» déginidek, «tamaq yégin» dégen menidek.

uninggha yalghan étyiwatatti. ■

¹⁹ Shuning bilen *Xudaning adimi* uning bilen yénip öyde nan yep su ichti. ²⁰ Lékin ular dastixanda olturghinida, Perwerdigarning sözi uni yandurup ekelgen qéri peyghemberge keldi. ²¹ U Yehudadin kelgen Xudaning adimini chaqirip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Sen Perwerdigarning sözige itaetsizlik qilip, Perwerdigar Xudayingning buyrughan emrini tutmay, ²² belki yénip, U sanga: — Nan yéme, su ichme, dep men'i qilghan yerde nan yep su ichkining tüpeylidin, jesiting atabowiliringning qebriside kömülmeydu», dep towlidi.

²³ We shundaq boldiki, Xudaning adimi nan yep su ichip bolghanda, uninggha, yeni özi yandurup ekelgen peyghemberge éshekni toqup berdi. ²⁴ U yolgha chiqti. Kétiwatqinida, yolda uninggha bir shir uchrap, uni öltürüwetti. Shuning bilen uning ölüki yolda tashlinip qaldi, éshiki bolsa uning yénida turatti; shirmu jesetning yénida turatti. ■

²⁵ Mana birnechche adem ötüp kétiwétip, yolda tashlinip qalghan jeset bilen jesetning yénida turghan shirni kördi; ular qéri peyghember turghan sheherge kélip u yerde shu xewerni yetküzdi. ²⁶ Uni yoldin yandurghan peyghember buni anglap: — U del Perwerdigarning sözige itaetsizlik qilghan Xudaning adimidur. Shunga Perwerdigar uni shirgha tapshurdi; Perwerdigar uninggha qilghan sözi boyiche shir uni titmatitma qilip öltürdi, dédi.

²⁷ U oghullirigha: — Manga éshekni toqup béringlar,

dédi; ular uni toqup berdi.

28 U yolda tashlaqliq jeset bilen jesetning yénida turghan éshek we shirni tapti. Shir bolsa ne jesetni yémigenidi ne ésheknimu talimighanidi.

29 Peyghember Xudaning adimining jesitini élip éshekke artip yandi. Qéri peyghember uning üçhün matem tutup uni depne qilghili sheherge kirdi.

30 U jesetni öz qebristanlıqida qoydi. Ular uning üçhün matem tutup: — Ah buradirim! — dep peryad kötürdi.

31 Uni depne qilghandin kényin u öz oghullirigha:

— Men ölgende méni Xudaning adimi depne qilin'ghan görge depne qilinglar; méning söneklerimni uning söneklerinining yénida qoyunlar; **32** chünki u Perwerdigarning buyruqi bilen Beyt-Eldiki qurban'gahqa qarigan we Samariyediki sheherlerning «yuqiri jay»liridiki *ibadet* öylirige qarigan, uning jar qilghan sözi emelge ashurulmay qalmaydu, — dédi. □ ■

33 Lékin Yeroboam bu weqedin kényinmu öz rezil yolidin yanmay, belki «yuqiri jaylar»gha herxil xelqtin kahinlarni teyinlidi; kim xalisa, u shuni «muqeddes qilip» *kahinliq mensipige* bégħishlaytti; shuning bilen ular «yuqiri jaylar»da *qurbanliq qil-*

□ **13:32** «chünki **peyghember** Perwerdigarning buyruqi bilen ... jar qilghan sözi emelge ashurulmay qalmaydu, — dédi» — bu sirlıq weqe üstide «qoshumche söz»imizde toxtılımız. ■ **13:32** 2Pad. 23:16

ishqa kahin bolatti. □ ■ 34 Shu ish tüpeylidin Yeroboam jemetining hésabigha gunah bolup, ularning yer yüzidin üzüp élinip halak bolushigha seweb boldi.

14

Xuda yene Yeroboamni agahlanduridi

1 U waqitta Yeroboamning oghli Abiyah késel bolup qalди. 2 Yeroboam ayaligha: — Ornungdin qopup, héchkim séning Yeroboamning ayali ikenlikingni tonumighudek qilip öz qiyapitingni özertip, Shilohqa barghin. Mana manga: «Bu xelqning üstide padishah bolisen» dep éytqan Axiyah peyghember u yerde olturidi.

■ 3 Qolunggha on nan, birnechche poshkal, bir quta heselni élip uning qéshigha barghin. U yigitimizning néme bolidighanlıqini sanga dep bérifu, dédi.

4 Yeroboamning ayali shundaq qilip, Shilohqa bérip Axiyahning öyige keldi. Axiyahning közlini qériliqtin kor bolup körelmeytti. 5 Lékin Perwerdigar Axiyahqa: — Mana, Yeroboamning ayali öz oghli toghrisida sendin sorighili kéliodu, chünki u késeldur. Uningha mundaq-mundaq dégin;

□ 13:33 «...u **shuni** «muqeddes qilip» **kahinliq mensipige béghishlaytti»** — mushu yerde «muqeddes qilip» (kahinliq mensipige béghishlash) intayin kinayilik gep. Xudagha kahin bolush üçrün «muqeddes qilip Xudagha atilishi» kérek idi. Lékin mushu yerde mushu «kahinlar» butlарgha atilidu. ■ 13:33 1Pad. 12:31,

32 ■ 14:2 1Pad. 11:31

chünki u kelgende bashqa qiyapetke kiriwalghan bolidu, dep éytqanidi.

6 U ishiktin kirgende Axiyah ayagh tiwishini anglap mundaq dédi: — «Hey, Yeroboamning ayalı, kirgin; némishqa bashqa qiyapetke kiriwalding? Sanga bir shum xewerni bérish manga buyruldi. □ **7** Bérip Yeroboamgha mundaq dégin: — «Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Men séni xelqning arisidin élip kötürüp, öz xelqim Israilgha hökümran qilip ■ **8** Padishahliqni Dawutning jemetidin yirtiwétip, sanga berdim; lékin sen Méning emrlirimni tutup, nezirimde peqet durus bolghannila qilishta pütün qelbidin manga egeshken qulum Dawutqa oxshash bolmiding, **9** Belki özüngdin ilgiri kelgenlerning hemmisidin artuq rezillik qilip, méning ghezipimni qozghap, Méni arqanggha tashlap, bérip özüngge gheyriy ilahlarni, quyma mebudlarni yasatting. **10** Shuning üchün Men Yeroboamning jemetige bala chüshürüp, Yeroboamning Israildiki xandanidin hemme erkekni, hetta ajiz yaki méyip bolsimu hemmisini üzüp tashlaymen, ademler poq-tézeklerni süpürgendek Yeroboamning jemetidin qalghinini

□ **14:6** «**Sanga bir shum xewerni bérish manga buyruldi**» — «manga buyruldi» dégenlik ibraniy tilida: «men ewetildim» dégen bilen ipadilinidu. ■ **14:7** 1Pad. 12:15

yoq bolghuche süpürimen. □ ■

11 Yeroboamdin bolghanlardin sheherde ölginini itlar yeysdi; sehrada ölginini asmandiki qushlar yeysdi. Chünki Perwerdigar shundaq söz qilgandur. **12** Emdi sen bolsang, qopup öz öyüngge barghin; ayighing sheherge kirgen haman, bala ölidu. **13** Pütün Israil uning üçün matem tutup uni depne qilidu. Chünki Yeroboamning jemeticidin qebrige qoyulidighan yalghuz shula bolidu; chünki Yeroboamning jemetining arisida Israilning Xudasi Perwerdigarning aldida peqet shuningda pezilet tépildi.

14 Emdi Perwerdigar Özige Yeroboamning jemetini üzüp tashlaydighan, Israilning üstige höküm süridighan bir padishahni tikleydu. Derheqiqet, u pat arida bolidu! ■ **15** Perwerdigar Israilni urup, xuddi suda lingship qalghan qumushtek qilip qoyidu, ata-bowilirigha teqdim qilghan bu yaxshi zémindin qomurup, ularni *Efrat* deryasining u teripige tarqitidu; chünki ular özige «Asherah butlar»ni yasap Perwerdigarning ghezipini qozighidi. □ ■ **16** Yeroboamning sadir

□ **14:10** «hemme erkek» — ibraniy tilida: «tamgha qarap siyidighan herbiri» dégenlik bilen ipadilinidu. «...hetta ajiz yaki méyip bolsimu hemmisini üzüp tashlaymen» — bashqa bixil terjimisi: «... yaki kichik yaki chong bolsa, hemmisini tashlaymen». «ademler poq-tézeklerni süpürgendek ... yoq bolghuche süpürimen» — yaki «ademler tézek köydürgendek ... yoq bolghuche köydüriwétimen». ■ **14:10** 1Sam. 25:22, 34; 1Pad. 15:29; 16:11; 21:21; 2Pad. 9:8 ■ **14:14** 1Pad. 15:28, 29 □ **14:15** «Asherah butlar» — belkim butpereslikke béghishlan'ghan derexliklerdur. Derexler belkim ayal but sheklide oyulghan yaki neqishlen'gen bolushi mumkin idi. ■ **14:15** 2Pad. 17:18

qilghan gunahliri tüpeylidin, uning Israilni gunah qildurghini tüpeylidin, Xuda Israilni tashlap bérifu!»».

17 Shuning bilen Yeroboamning ayali qopup, yolgha chiqip Tirzahqa qaytip keldi. U öyining bosughisidin atlishigha bala öldi. **18** Ular uni depne qildi. Perwerdigarning Öz quli Axiyah peyghember arqliq éytqan sözidek, pütün Israil uning üçhün matem tutti.

19 Emdi Yeroboamning bashqa ishliri, yeni jengliri we qandaq seltenet qilghanliri toghrisida mana, «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgendor. □ **20** Yeroboamning seltenet qilghan waqtı yigirme ikki yil bolup, u öz ata-bowilirining arisida uxlidi. Oghli Nadab uning ornida höküm sürdi.

Rehoboamning selteniti

2Tar. 12:1-16

21 We Sulaymanning oghli Rehoboam bolsa Yehudaning üstige höküm sürdi. Rehoboam padishah bolghanda qiriq bir yashqa kirgenidi; u Perwerdigarning Öz namini ayan qilish üçhün, Israilning hemme qebililiri arisidin tallighan Yérusalém shehiride on yette yil höküm sürdi; uning anisining ismi Naamah bolup, Ammoniy idi. ■ **22** Yehudalar bolsa Perwerdigarning neziride yamanlıq qildi; ular öz ata-bowiliri sadir qilghanliridin ziyade gunahlarni qilip, uning

□ **14:19** «**Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri**» — bu kitab Tewrattiki «Tarix-Tezkire» dégen kitab emes, biraq shübhisizki, Tewrattiki «Tarix-Tezkire»ning muellipliri uningdin köp uchurlarni alghanidi. ■ **14:21** 2Tar. 12:13

hesetlik ghezipini qozghighanidi. ²³ Chünki ular «yuqiri jaylar»ni, «but tüwrük»lerni we hem herbir égiz dönglar üstide, herbir kök derexlerning astida «Asherah» butlarni yasidi. ²⁴ We zéminda kespiy bechchiwazlarmu bar idi. Ular Perwerdigar eslide Israillarning aldidin heydep chiqarghan ellernening barliq yirginchlik haram ishlirini qilatti.

□

²⁵ Rehoboam padishahning seltenitining beshinchı yilida shundaq boldiki, Misirning padishahi Shishak Yérusalémga hujum qildi. ■

²⁶ U Perwerdigarning öyidiki göher-bayliqlarni hem padishahning ordidisidiki göher-bayliqlarni élip ketti; u hemmisini, jümlidin Sulayman yasatqan altun siparlarnimu élip ketti. ■ ²⁷ Ularning ornida Rehoboam padishah mistin birmunche sipar-qalqanlar yasitip, ularni padishah ordisining kirish yolini saqlaydighan pasiban beglirining qoligha tapshurdi. ²⁸ Shundaq qilip, padishah her qétim Perwerdigarning öyige kirdighan chaghda, pasibanlar u sipar-qalqanlarni kötürüp chiqatti, andin ularni yene pasibanxaniga ekirip qoyushatti. ²⁹ Emma Rehoboamning bashqa ishliri we qilghinining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgən emesmidi? □

- **14:24 «kespiy bechchiwazlar»** — bu kishiler butpereslikke yaki butxanilargha munasiwelilik bolup, pul üçün bechchiwazlıq qilatti. ■ **14:25** 2Tar. 12:2 ■ **14:26** 1Pad. 10:16, 17; 2Tar. 9:15
- **14:29 «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri»** — bu kitab Tewrattiki «Tarix-Tezkire» dégen kitab emes, biraq shübhisizki, Tewrattiki «Tarix-Tezkire»ning muellipliri uningdin köp uchurlar alghanidi.

30 Rehoboam bilen Yeroboam barliq künliride bir-biri bilen jeng qiliship turghanidi. **31** Rehoboam öz ata-bowilirining arisida uxlidi we «Dawutning shehiri»de depne qilindi. Uning anisining ismi Naamah bolup, bir Ammoniy idi. Rehoboamning oghli Abiyam atisining ornida padishah boldi. □

15

Abiyah Yehudagha höküm süridu

2Tar. 13:1-23

1 Nibatning oghli Yeroboam padishahning seltenitining on sekkizinchı yılıda Abiyam Yehudanıng üstige padishah bolup □ ■

2 Yérusalémda üch yıl seltenet qıldı. Uning anisining ismi Maakah bolup, Abishalomning qızı idi. □ ■ **3** Abiyamning qelbi bowisi Dawutning könglidek Xudasi Perwerdigargha pütünley béghishlan'ghan emes idi, belki atisi Rehoboamning uningdin ilgiri qilghan barliq gunahlirida mangatti. **4** Shundaqtimu Dawutning sewebidin Xudasi Perwerdigar Yérusalémda uningha *yoruq* bir chiraghni qaldurush üçün, Dawutning ewladini uningdin kéyinmu

□ **14:31** «Rehoboamning **oghi Abiyam**» — mushu yerde we 15:1-8de ibraniy tilida «Abiyah»ning imlasi «Abiyam» bolidu.

□ **15:1** «**Abiyam**» — bashqa xil shekli «Abiyah». ■ **15:1** 2Tar. 13:1 □ **15:2** «**Abishalomning qızı**» — yaki «Abshalomning qızı». Bu «Abishalom» Dawutning oghli Abshalom bolushi mumkin. ■ **15:2**

2Tar. 13:2

tiklep turghuzdi we Yérusalémni qoghdidi. □ ■

5 Chünki Dawut Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilip, Hittiy Uriyagha qilghanliridin bashqa ömrining hemme künliride Perwerdigar uninggha emr qilghanliridin chiqmidi. ■

6 Emdi Abiyamning pütün ömride Rehoboam bilen Yeroboam bir-biri bilen jeng qiliship turdi. □

7 Abiyamning bashqa ishliri we qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgan emesmidi? Abiyam bilen Yeroboam bir-biri bilen jeng qiliship turatti.

8 Abiyam öz ata-bowlirining arisida uxlidi; ular uni «Dawutning shehiri»de depne qildi. Andin oghli Asa ornida padishah boldi. ■

□ **15:4** «Dawutning ewladı» — ibraniy tilida «Dawutning oghli». «Shundaqtimu **Dawutning sewebidin Xudasi Perwerdigar Yérusalémda uninggha yoruq bir chiraghni qaldurush üchün, Dawutning ewladını ... turghuzdi we Yérusalémni qoghdidi**» — Xudanıng Dawutqa bir «chiragh» qaldurghanlıqı, belkım uning kényinki köp dəwrlerge: «Dawut Méning sadiq qulum idi» dep ispatlash üchün daim uning xandanidikilerdin birini Yérusalémdiki textile olturghuzup kéliwatqanlıqını körsitudu. Shuningdek, Xuda bu ish arqılıq (Dawutning ewladlirining uzun'ghiche textte olturushi), eslide Dawutqa: Kelgüsü bir zamanda séning ewlading (Mesih) dunyagha kélép, dunyani Xudanıng padishahlıqı qıldı» dégen wedemni choqum emelge ashurimen, depmu körsitudu. ■ **15:4** 1Pad. 11:36 ■ **15:5** 2Sam. 11:4, 15; 12:9 □ **15:6** «Abiyamning pütün ömride **Rehoboam bilen Yeroboam bir-biri bilen jeng qiliship turdi**» — shübhisizki, mushu ayette «Rehoboam» bolsa Rehoboam jemetini we «Yeroboam» bolsa Yeroboam jemetini körsitudu. ■ **15:8** 2Tar. 13:23

Asa Yehudagha höküm süridu

2Tar. 14:1-2; 15:16; 16:6,11-14

9 Israilning padishahi Yeroboam seltenitining yigirminchı yilida Asa Yehudaning üstige padishah bolup **10** Yérusalémda qiriq bir yil seltenet qildi. Uning chong anisining ismi Maaqah bolup, Abishalomning qizi idi. □ **11** Asa atisi Dawut qilghandek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **12** U kespiy bechchiwazlarni zémindin heydep, ata-bowiliri yasatqan hemme yirginchlik mebudlarni yoqitiwetti. □ ■ **13** U yene chong anisi Maaqahni yirginchlik bir «Asherah» tüwrükni yasighini üçün xanishliq mertiwisidin chüshürüwetti. Asa bu yirginchlik butni késip Kidron jilghisida köydürüwetti. □ ■ **14** «Yuqiri jaylar» yoqitilmisimu, Asaning qelbi Ömrining barlıq künliride Perwerdigargha pütünley béghishlan'ghanidi. **15** Hem atisi hem u özi Perwerdigargha atap yasighan nersilerni, jümlidin kümüş bilen altunni we türlük qacha-quchilarни Perwerdigarning öyige keltürdi. ■ **16** Emdi Asa we Israilning padishahi Baasha barlıq künliride bir-biri bilen jeng qiliship turdi.

□ **15:10** «uning **chong** anisining ismi **Maaqah** bolup...» — bu ibaride ibraniy tilida «chong anisi» dégen «uning anisi» bilen ipadilinidu. Ibraniy tilida gahi waqtılarda «ata» yaki «ana» ademning ejdadini körsitudu. Mesilen, 11-ayetni körüng. □ **15:12** «kespiy **bechchiwazlar**» — bu kishiler butpereslikke yaki butxanilargha munasiwetlik idi. ■ **15:12** 1Pad. 22:47 □ **15:13** «**uyene chong anisi Maaqahni ... xanishliq mertiwisidin chüshürüwetti**» — «xanishliq mertiwişi»: Bu sözge qarighanda uning chong anisi Maaqah padishahliqta ikkinchi orunda turattı. ■ **15:13** 2Tar. 15:16 ■ **15:15** Law. 5:15

17 Israilning padishahi Baasha Yehudagha qarshi hujum qildi; héchkim Yehudaning padishahi Asa bilen bardi-keldi qilmisun dep, Ramah shehirini mehkem qilip yasidi. ■ **18** U waqitta Asa Perwerdigarning öyidiki xezinilerde qalghan barliq altun-kümüsh we padishahning ordidisidiki xezinilerde qalghan altun-kümüshni élip xizmetkarlirining qoligha tapshurdi; andin Asa padishah ularni Demeshqte turushluq Suriye padishahi Hézionning newrisi, Tabrimmonning ogli Ben-Hadadqa ewetti we shular bilen bu xewerni yetküzüp: —■

19 «Méning atam bilen silining atilirining arisida bolghandek men bilen silining arilirida bir ehde bolsun. Mana, silige kümüsh bilen altundin hediye ewettim; emdi Israilning padishahi Baasha bilen bolghan ehdiliridin qollirini üzsile; shuning bilen u méni qamal qilishtin qol üzsun» — dédi.

20 Ben-Hadad Asa padishahning sözige kirip, öz qoshunining serdarlirini Israilning sheherlirige hujum qilishqa ewetip, Ijon, Dan, Beyt-Maaqahdiki Abel, pütkül Kinneret yurti bilen Naftalining pütkül zéminini bégindurdi. **21** Baasha bu xewerni anglap, Ramah istihkamini yasashtin qolini yighip, Tirzahqa béríp turdi.

22 Asa padishah bolsa pütkül Yehudaning ademlirini héchbirini qoymay chaqirip yighdi; ular Baasha Ramah shehirini yasashqa ishletken tashlar bilen yaghachchlarni Ramahtin toshup élip ketti. Asa padishah mushularni ishlitip Binyamin

zéminidiki Gébani we Mizpahni mehkem qilip yasidi.

²³ Emdi Asaning bashqa ishliri, uning zor qudriti, uning qilghinining hemmisi, shundaqla yasigan sheherler toghrisida «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi? Lékin qérighanda, uning putida bir késel peyda boldi. ²⁴ Asa öz ata-bowiliri arisida uxlidi we Dawutning shehiride depne qilindi. Andin uning oghli Yehoshafat ornida padishah boldi.■

Nadab Israel üstige höküm sürüdu

²⁵ Yehudaning padishahi Asaning seltenitining ikkinchi yilida Yeroboamning oghli Nadab Israel üstige höküm sürüshke bashlidi; u Israilgha ikki yil padishah boldi. ²⁶ U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip atisining yolida méngip, atisining Israilni gunahqa pułashturghan gunahlirida mangdi.

²⁷ Lékin Issakar jemetidin bolghan Axiyahning oghli Baasha uningga qest qilip, uni Filistiylerning tewesidiki Gibbétonda öltürdi. Shu chaghda Nadab pütün Israillar bilen birlikte Gibbéton'gha qorshap hujum qiliwatatti.

²⁸ Yehuda padishahi Asaning seltenitining üchinchi yilida Baasha Nadabni öltürüp, özi uning ornida padishah boldi. ²⁹ We shundaq boldiki, u padishah bolghanda Yeroboamning pütkül jemetini chépip öltürdi; Perwerdigarning quli Shilohluq Axiyahning wasitisi bilen éytqan sözi

emelge ashurulup, u Yeroboamning jemetidin nepisi barlarni birinimu qoymay pütünley yoqatti. ■ ³⁰ Bu ish Yeroboamning sadir qilghan gunahliri hem uning Israilni gunahqa putlashturghan gunahliri tüpeylidin boldi; u shular bilen Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qattiq qozghighanidi. ³¹ Nadabning bashqa ishliri bilen qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgan emesmidi?

³² Asa we Israilning padishahi Baasha barliq künliride bir-biri bilen jeng qiliship turdi.

Baasha Israil üstige höküm süridu

³³ Yehudaning padishahi Asaning seltenitining üchinchi yilida Axiyahning oghli Baasha pütün Israil üstige Tirzahta höküm sürüshke bashlidi; u yigirme töt yil seltenet qildi. ³⁴ U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; u Yeroboamning yolda yürüp, Israilni gunahqa patquzghan gunahida mangdi.

16

¹ Perwerdigarning sözi Hananining oghli Yehugha kélip Baashani eyiblep mundaq déyildi: — ² «Mana, Men séni topa-chang ichidin chiqirip, xelqim Israilgha hökümran qilip qoydum. Lékin sen Yeroboamning yolda yürüp xelqim Israilni gunahqa putlashturdung, ular gunahliri bilen ghezipimni

qozghidi. ■ 3 Mana, Men Baashani öz jemeti bilen süpürüp yoqitip, jemetingni Nibatning oghli Yeroboamning jemetige oxshash qilimen. ■

4 Baashadin bolghanlardin sheherde ölginini itlar yeydu; sehrada ölginini asmandiki qushlar yeydu».■

5 Baashanining bashqa ishliri we uning qilghanliri bilen qudriti toghrisida «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi? 6 Baasha öz ata-bowlirli arisida uxlidi we Tirzahta depne qilindi; andin uning oghli Élah ornida padishah boldi.

7 Baashanining Perwerdigarning neziride qilghan barliq rezilliki tüpeylidin, Perwerdigarning Baashanining beshigha we uning jemetining beshigha chüshürgini togruluq sözi Hananining oghli Yehu peyghember arqliq bérilgenidi. Chünki u Yeroboamning jemeti qilghiniga oxshash qilip öz qollirining ishliri (jümlidin Yeroboamning jemetini chépip öltürgenlik) bilen Perwerdigarning ghezipini qozghidi.

Élah Israil üstige höküm sürüdu

8 Yehuda padishahi Asaning seltenitining yigirme altinchı yilda, Baashanining oghli Élah Tirzahta Israilgha padishah bolup, ikki yil seltenet qildi.

9 Lékin uning jeng harwilirining yérimigha serdar bolghan xizmetkari Zimri uninggha qest qildi; Élah Tirzahta Tirzahtiki ordisidiki ghojidar Arzanning öyide sharab ichip mest bolghanda 10 Zimri

■ 16:2 1Pad. 14:7 ■ 16:3 1Pad. 15:29 ■ 16:4 1Pad. 14:11;
15:29; 16:12

kirip uni chépip öltürdi. Bu waqit Yehudaning padishahi Asaning seltenitining yigirme yettinchi yili idi. Zimri Élahning ornida padishah boldi.■

11 U padishah bolup öz textile olturushi bilenla u Baashanining barliq jemetini chépip öltürdi; u uning uruq-tughqanliri we dostliridin bir erkeknimu tirik qaldurmidi. □ **12** Shundaq qilip Zimri Perwerdigarning Yehu peyghember arqiliq Baashani eyibligen sözini emelge ashurup, Baashanining pütkül jemetini yoqatti. **13** Bu ish Baashanining barliq gunahliri bilen uning oghli Élahning gunahliri, jümlidin ularning Israilni gunahqa putlashturghan gunahliri, erzimes butliri bilen Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghap, shundaq boldi.□

14 Élahning bashqa ishliri we qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi?

Zimri Israil üstige höküm süridu

15 Yehudaning padishahi Asaning seltenitining yigirme yettinchi yilda Zimri Tirzahta yette kün seltenet qildi. Xelq Filistiylerge tewe bolghan Gibbétonni qorshiwlip bargah tikkenidi. **16** Bargahda turghan xalayiq: — «Zimri qest qilip padishahni öltürdi» dep anglidi. Shuning bilen pütkül Israil shu kuni bargahda qoshunning

■ **16:10** 2Pad. 9:31 □ **16:11** «uning uruq-tughqanliri we dostliridin bir erkeknimu tirik qaldurmidi» — buningda «(herbir) erkek» ibraniy tilida: «tamgha qarap siyidighan herbiri» dégenlik bilen ipadilinidu. □ **16:13** «erzimes butliri bilen...» — ibraniy tilida «yoq bolghan nersiliri bilen...»

serdari Omrini Israilgha padishah qildi. ¹⁷ Andin Omri Israilning hemmisini ýeteklep, Gibbétondin chiqip, Tirzahni qorshidi. ¹⁸ We shundaq boldiki, Zimri sheherning élin'ghanliqini körüp, padishah ordisidiki qorghan'gha kirip, ordigha ot qoyuwetti, özi köyüp öldi. ¹⁹ Bu ish özining gunahliri üçün, yeni Perwerdigarning neziride rezillik qilip, Yeroboamning yolida yürüp, Israilni gunahqa putlashturghan gunahta mangghini üçün shundaq boldi. ²⁰ Zimrining bashqa ishliri we qest qilghini toghrisida «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgən emesmidi?

²¹ Emma Israil xelqi ikkige bölünüp, ularning ýerimi Ginatning oghli Tibnini padishah qilishqa uningha egeshti; bashqa ýerimi bolsa Omrige egeshti. ²² Emdi Omrige egeshken xelq Ginatning oghli Tibnige egeshken xelqtin küchlük chiqtı. Tibni öldi; Omri padishah boldi.

²³ Yehudaning padishahi asaning ottuz birinchi yilda Omri Israilgha padishah bolup on ikki yil seltenet qildi. U Tirzahta alte yil seltenet qildi. ²⁴ U Shemerdin Samariye égizlikini ikki talant kümüşke sétiwélip, shu égizlik üstige qurulushlarni sélip bir sheher bina qilip, uni égizlikning esliy igisi Shemerning nami bilen «Samariye» dep atidi. ²⁵ Omri Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi, özidin ilgiriki padishahlarning hemmisidin better bolup yamanliq qildi. ²⁶ U Nibatning oghli Yeroboamning hemme yollirida, shundaqla jümlidin uning Israilni gunahqa putlashturghan gunahi ichide mangdi; ular erzimes

butliri bilen Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghidi.

²⁷ Omrining bashqa ishliri, uning qilghanlirining hemmisi, körsetken qudriti toghrisida «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi?

²⁸ Omri ata-bowiliri arisida uxlidi we Samariyede depne qilindi. Andin uning oghli Ahab ornida padishah boldi.

Ahab xelqni butpereslikke téximu azduridu

²⁹ Yehuda padishahi Asaning seltenitining otuz sekkizinchi yilda Omrining oghli Ahab Israilgha padishah boldi. Omrining oghli Ahab Samariyede yigirme ikki yil Israilning üstide seltenet qildi. ³⁰ Emma Omrining oghli Ahab Perwerdigarning neziride özidin ilgirikilerning hemmisidin ashurup yamanlıq qildi. ³¹ We shundaq boldiki, u Nibatning oghli Yeroboamning gunahlirida yürütüş anche éghir gunah emestek, u Zidoniylarning padishahi Etbaalning qizi Yizebelni xotunluqqa aldi we shuning bilen u Baal dégen butning qulluqida bolup, uningha sejde qildi. ³² U Samariyede yasighan Baalning butxanisi ichige Baalgha bir qurban'gah yasidi.

³³ Ahab hem bir «Asherah but»nimu yasatti; Ahab shundaq qilip uningdin burun ötken Israilning hemme padishahlirining Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghighan ishliridin ashurup yamanlıq qildi. ³⁴ Uning künliride Beyt-Ellik Xiel Yérixo shehirini yasidi; lékin u uning ulini salghanda tunji oghli Abiram öldi; we

derwazilirini salghanda uning kenji oghli Segub öldi; shuning bilen Perwerdigarning nunning oghli Yeshua arqiliq Yérixo *toghruluq* éytqan sözi emelge ashuruldi. □ ■

17

Iliyas peyghember meydan'gha chiqidu

¹ Emdi Giléadta turuwatqanlardin bolghan Tishbiliq Iliyas Ahabqa: — Men xizmitide turuwatqan Israilning Xudasi Perwerdigarning hayatı bilen qesem qilimenki, méning sözümsiz bu yillarda ne shebnem ne yamghur chüshmeydu, dédi. □ ■

² Andin Perwerdigarning sözi uninggha kélép: —

³ Bu yerdin kétip, meshriq terepke bérip, Iordan deryasining u teripidiki qérít éqinining boyida özüngni yoshurghin; ⁴ we shundaq boliduki, sen éqinining süyidin ichisen; mana, sanga u yerde

□ 16:34 «**u uning ulini salghanda tunji oghli Abiram** öldi; **we derwazilirini salghanda uning kenji oghli Segub** öldi.

Shuning bilen Perwerdigarning ... Yeshua arqiliq éytqan sözi emelge ashuruldi» — Yeshua peyghemberning Yérixo shehirige qarita leniti toghruluq «Yeshua» 6:26ni körung. ■ 16:34 Ye. 6:26 □ 17:1 «**Giléadta turuwatqanlardin bolghan Tishbiliq Iliyas...**» — «Iliyas» ibraniy tilidiki «Éliyah» dégenning erebche teleppuzidur. «Éliyah»ning menisi «Perwerdigar (Yah) méning Xudayim». «Iliyas» oqurmenlerge tonush bolghachqa, peyghemberning namining erebche teleppuzini ishlettuq.

«**Men xizmitide turuwatqan Israilning Xudasi Perwerdigar**» — Ibraniy tilida «Men uning (Xudaning) aldida turuwatqan, Israilning Xudasi Perwerdigar» dégen söz bilen ipadilinidu. Iliyas özini padishahnинг ordisida daim ghojisining aldida turuwatqan xizmetkargha oxshitidu. ■ 17:1 Yaq. 5:17

ozuq yetküzüp bérishke qagha-quzghunlarni buyrudum, déyildi.

⁵ Shuning bilen u Perwerdigar buyrughandek qilip, Iordan deryasining u teripidiki qérit équinigha béríp, u yerde turdi. ⁶ Qagha-quzghunlar etigende nan bilen gösh, her kechte yene nan bilen gösh yetküzüp bérretti. U özi éqinning süyidin ichetti. ⁷ Lékin zéminda yamghur yaghmighini üchün birmezgildin kéyin éqin su qurup ketti. ⁸ U waqitta Perwerdigarning sözi uninggha kélip: — ⁹ Ornundin turup Zidondiki Zarefatqa béríp, u yerde turghin; mana, Men u yerdiki bir tul xotunni séni békishqa buyrudum, déyildi. ■

¹⁰ U ornidin turup Zarefatqa béríp, sheherning derwazisigha kelgende, mana u yerde bir tul xotun otun térip turatti. U tul xotunni chaqirip: — Ötünimen, qachida manga ichkili azraq su élip kelgeysen, dédi.

¹¹ U su alghili manghanda, u yene: — Ötünimen, manga qolungda bir chishlem nanmu alghach kelgeysen, dédi.

¹² Emma u: — Perwerdigar Xudayingning hayatı bilen, sanga qesem qilimenki, mende héch nan yoq, peqet idishta bir changgal un, kozida azghine may bar, mana ikki tal otun tériwatimen; andin béríp özüm bilen oglumgha nan étip, uni yep ölimiz, dédi.

¹³ Iliyas uninggha: — Qorqmighin; béríp éytqiningdek qilghin; lékin awwal bir kichik toqach étip, manga élip kelgin; andin özüng bilen oglunggha nan etkin. ¹⁴ Chünki Israilning

Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Perwerdigar yer yüzige yamghur yaghduridighan kün'gichilik idishtiki un tügimeydu we kozidiki may kémeymeydu», dédi.

¹⁵ Shuning bilen u bérip, Iliyasning éytqinidek qildi we u, Iliyas we ayalning öyidikiler xéli künlergiche yédi. ¹⁶ Perwerdigarning Iliyas arqılıq éytqan sözi boyiche, idishtiki un tügimidi we kozidiki maymu kémeymidi. ¹⁷ Shu ishlardin kényin shundaq boldiki, öyning igisi bolghan bu ayalning oghli késel boldi. Uning késili shundaq éghirliship kettiki, uningda nepes qalmidi.

¹⁸ Ayal Iliyasqa: — I Xudaning adimi, méning sen bilen néme alaqem bar idi? Sen gunahimni yadqa keltürüp, oglumning jénigha zamin bolushqa keldingmu? — dédi.

¹⁹ U uninggha: — Oglungni qolumgha bergin, dep uni uning quchiqidin élip özı olturghan balixanigha élip chiqip öz ornigha qoyup, ²⁰ Perwerdigargha peryad qilip: — I Xudayim Perwerdigar, men méhman bolghan bu tul xotunning oghlini öltürüş bilen uning beshighimu bala chüshürdungmu? — dep nida qildi.

²¹ U balining üstige üch qétim özini chaplap, Perwerdigargha peryad qilip: — I Perwerdigar Xudayim, bu balining jéni özige yene yénip kirsun! — dep nida qildi. □

²² Perwerdigar Iliyasning peryadini anglidi; balining jéni uninggha yénip kirishi bilen u tirildi. ²³ Iliyas balini balixanidin élip chüshüp, öyge kirip,

□ **17:21 «bu balining jéni özige yene yénip kirsun!»** — «balining jéni»: Ibraniy tilida «jan» we «nepes» bir sözdür.

anisigha tapshurup berdi. Iliyas: — Mana oghlung tiriktur, dédi.

²⁴ Ayal Iliyasqa: — Men shu ish arqiliq emdi séning Xudaning adimi ikenlikingni, aghzingdin chiqqan Perwerdigarning sözi heqiqet ikenlikini bildim, dédi.

18

Iliyas peyghember Israelni towa qilishqa chaqiridu

¹ Uzun waqit ötüp, Perwerdigarning sözi *qurghaqchiliqning* üchinchi yilda Iliyasqa kélip: — Sen bérip özüngni Ahabning aldida ayan qilghin, we Men yer yüzige yamghur yaghdurimen, déyildi.

² Shuning bilen Iliyas özini Ahabning aldida ayan qilghili chiqip ketti. Acharchiliq bolsa Samariyede qattiq idi. ³ Ahab ordisidiki ghojidar Obadiyani chaqirdi (Obadiya tolimu teqwadar kishi bolup Perwerdigardin intayin qorqatti). ⁴ Yizebel Perwerdigarning peyghemberlirini öltürüp yoqitiwatqanda Obadiya yüz peyghemberni élip elliktin-elliktin ayrim-ayrim ikki ghargha yoshurup, ularni nan we su bilen baqqanidi). ⁵ Ahab Obadiyagha:

— Zéminni kézip hemme bulaq we hemme jilghilargha bérip baqqin; u yerlerde at-qéchirlarni tirik saqlighudek ot-chöp tépilarmikin? Shundaq bolsa bizning ulaghlimizning bir qismini soymay turalarmız, dédi.

⁶ Ular herbiri jaylarga bölünüp mangdi; Ahab öz aldigha mangdi, Obadiyamu öz aldigha mangdi.

⁷ Obadiya öz yolda kétip barghanda, mana, uning-
gha Iliyas uchridi. U uni tonup yerge yiqlip dum
yétip: Bu rast sen, ghojam Iliyasmu? – dep soridi.

⁸ U uningha: – Bu men. Bérip öz ghojanggħa: –
Iliyas qaytip keldi! dep éytqin, dédi.

⁹ U Iliyasqa mundaq dédi: – «Sen qandaqsige
keminengni öltürgili Ahabning qoligha
tapshurmaqchi bolisen, men zadi néme gunah
qildim? ¹⁰ Öz Xudaying Perwerdigarning hayatı
bilen qesem qilmenki, ghojam adem ewetip
séni izdimigen héch el we memliket qalmidi.
Shu el, memliketler: «U bu yerde yoq» dése,
padishah ulargha séni tapalmighan'gha qesem
ichküzdi. ¹¹ Lékin sen manga hazir: – «Bérip
ghojanggħa: – Iliyas qaytip keldi! dégin» –
deysen! ¹² Men qéshingdin ketkendin kéyin,
Perwerdigarning Rohi séni men bilmigen
yerge élip baridu; shundaqta men Ahabqa
xewer yetküzüp, lékin u séni tapalmisa, méni
öltüridu. Emeliyyette, kemineng yashliqim din
tartip Perwerdigardin qorqup kelgenmen.

¹³ Yizebel Perwerdigarning peyghemberlirini
öltürgende méning qandaq qilghinim, yeni men
Perwerdigarning peyghemberliridin yüzni
elliktin-elliktin ayrim-ayrim ikki ghargħa
yosħurup, ularni nan we su bilen teminlep
baqqanlıqim sen ghojamgħa melum qilin'ghan
emesmu? ¹⁴ Emdi sen hazir manga: – «Bérip
ghojanggħa: – Mana Iliyas keldi dégin», – déding.
Shundaq qilsam u méni öltüridu!».

¹⁵ Lékin Iliyas: – Men xizmitide turuwatqan
samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perw-

erdigarning hayatı bilen qesem qilimenki, men jezmen bugün uning aldida ayan bolimen, dédi. □

16 Shuning bilen Obadiya Ahabning qéshigha béríp uninggha xewer berdi. Ahab Iliyas bilen körüşkili bardı. **17** Ahab Iliyasni körgende uningha: — Bu senmu, i Israilgha bala keltürgüchi?! — dédi. ■

18 U jawab béríp: — Israilgha bala keltürgüchi men emes, belki sen bilen atangning jemetidikiler! Chünki siler Perwerdigarning emrlirini tashlap Baal dégen butlargha tayinip egeshkensiler.

19 Emdi adem ewetip Karmel téghida pütkül Israilni yénimgha jem qil, shundaqla Yizebelning dastixinidin ghizalinidighan Baalning töt yüz ellik peyghembiri bilen Asherahning töt yüz peyghembirini yighthdur, — dédi.

20 Shuning bilen Ahab Israillarning hemmisige ademlerni ewetip, peyghemberlerni Karmel téghigha yighthurdi.

21 Iliyas barlıq xelqqe yéqin kélip: — Qachan'ghiche ikki pikir arisida arisaldi turisiler? Eger Perwerdigar Xuda bolsa, uningha egishinglar; Baal Xuda bolsa, uningha egishinglar, dédi. Emma xelq uninggha jawab bermey, ün-tin chiqarmidi. ■

22 Iliyas xelqqe: — Perwerdigarning peyghemberliridin peqet men yalghuz qaldim. Emma Baalning peyghemberliri töt yüz ellik kishidur.

23 Emdi bizge ikki buqa bérilsun. Ular özlirige

□ **18:15** «Men xizmitide turuwatqan Israilning Xudasi Perwerdigar» — ibraniy tilida «Men uning (Xudaning) aldida turuwatqan, Israilning Xudasi Perwerdigar» dégen söz bilen ipadilindiu. Iliyas özini padishahning ordisida daim ghojisining aldida turuwatqan xizmetkargha oxshitidu. ■ **18:17** Am. 7:10 ■ **18:21** Ye. 24:15

bir buqini tallap, soyup parchilap otunning üstige qoysun, emma ot yaqmisun. Menmu bashqa bir buqini teyyar qilip ot yaqmay otunning üstige qoyay. ²⁴ Siler bolsanglar, öz ilahliringlarning namini chaqirip nida qilinglar. Men bolsam, Perwerdigarning namini chaqirip nida qilimen. Qaysi Xuda ot bilen jawab berse, shu Xuda bolsun, dédi. Hemme xelq: — Bu obdan gep, dep jawab berdi.

²⁵ Iliyas Baalning peyghemberlirige: Siler köp bolghach awwal özünglar üçün bir buqini tallap teyyar qilinglar; andin héch ot yaqmay öz ilahinglarning namini qichqirip nida qilinglar, dédi.

²⁶ Ular uning dégini boyiche özlirige bérilgen buqini élip uni teyyar qildi. Etigendin chüshkiche ular Baalning namini qichqirip: — I Baal, bizge jawab bergen! dep nida qildi. Lékin héch awaz yaki héch jawab bolmidi. Ular raslan'ghan qurban'gah chöriside toxtimay sekreytti. ²⁷ Chüsh kirgende Iliyas ularni zangliq qilip: — Ünlükrek qichqirinqlar; chünki u bir ilah emesmu? Belkim u chongqur xiyalgha chömöp ketkendu, yaki ish bilen chiqip ketkendu, yaki bir seperge chiqip ketkendu? Yaki bolmisa u uxlawatqan bolushi mumkin, uni oyghitishinglar kérek?! — dédi.

²⁸ Ular téximu ünlük chaqirip öz qaidisi boyiche qan'gha milinip ketküche özlirini qılıch we neyze bilen tilatti. ²⁹ Chüshtin kényin ular «bésharet bériwatqan» haletke chüshüp kechlik qurbanlıq waqtighiche shu halette turdi. Lékin héch awaz anglanmidi, yaki jawab bergüchi yaki ijabet qıl-

ghuchi melum bolmidi. □

30 Iliyas hemme xelqqe: — Yénimgha yéqin kélinglar, dédi. Hemme xelq uningga yéqin kelgendifin kényin u Perwerdigarning shu yerdiki yiqitilghan qurban'gahini qaytidin qurup chiqtı. **31** Iliyas on ikki tashni aldi. Bu tashlarning sani Perwerdigarning «Naming Israil bolsun» dégen sözini tapshuruwalghan Yaqupning oghulliridin chiqqan qebililerning sani bilen oxshash idi. ■ **32** Shu tashlardin u Perwerdigarning nami bilen bir qurban'gahni yasidi. U qurban'gahning chöriside ikki séah dan patqudek azgal kolidi. □ **33** Andin u otunni rastlap, buqini parchilap otunning töpisige qoydi.

34 U: — Töt idishni sugha toshquzup uni köydürme qurbanlıq we otunning üstige tökünglar, — dédi. Andin: Yene bir qétim qilinglar» — déwidi, ular shundaq qildi. U yene: — Üchinchi mertiwe shundaq qilinglar, dédi. Ular üchinchi mertiwe shundaq qilghanda **35** su qurban'gahning chörisidin éqip chüshüp, kolan'ghan azgalnimu su bilen toldurdi.

36 Kechlik qurbanlıqning waqtı kelgende Iliyas peyghember qurbanlıqqa yéqin kélip mundaq dua qildi: — Ey Perwerdigar, Ibrahim bilen Ishaq we Israilning Xudasi, Özüngning Israilda Xuda bolghiningni ashkara qilghaysen, shundaqla méning Séning qulung bolup bularning hem-

- **18:29** «Chüshtin kényin ular «bésharet bériwatqan» haletke chüshüp kechlik qurbanlıq waqtighiche shu halette turdi» — «bésharet bériwatqan» ibraniy tilida «peyghemberchiliq qiliwatqan» dégen ibare bilen ipadilinidu. «kechlik qurbanlıq» chüshtin kényin saet üchlerde bolatti. ■ **18:31** Yar. 32:27; Ye. 4:5, 20; 2Pad. 17:34
- **18:32** «ikki séah» — bir séah belkim 13.5 litr idi, 2 séah 27 litr.

misini buyruqung bilen qilghanlıqimni bugün bildürgeySEN. ■ ³⁷ Manga ijabet qilghaysen, ey Perwerdigar, ijabet qilghaysen; shuning bilen bu xelqqe sen Perwerdigarning Xuda ikenlikingni hemde ularning qelblirini toghra yolha yandurghuchi özüng ikenlikingni bildürgeySEN, dédi.

³⁸ Shuning bilen Perwerdigarning oti chüshüp köydürme qurbanlıqni, otunni, tashlarni we topini köydürüp azgaldiki sunimu yoqitiwetti.

³⁹ Xelqlerning hemmisi buni körüpla, ular düm yiqlip: — Perwerdigar, u Xudadur, Perwerdigar, u Xudadur, déyishti.

⁴⁰ Iliyas xelqqe buyrup: — Baalning peyghemberlirini tutunglar, héchqaysını qoyup bermenglar, — dédi. Ular ularni tutqanda Iliyas ularni kishun jilghisigha élip béríp, u yerde qetl qildurdi.

⁴¹ Iliyas Ahabqa bolsa: — Chiqip yep-ichkin. Chünki qattiq yamghurning shaldirlighan awazi anglanmaqta, — dédi.

⁴² Ahab qopup yep-ichish üçhün chiqtı. Emma Iliyas Karmelning choqqisigha chiqip yerge éngiship, beshini tizining otturisigha qoyup tizlinip

⁴³ xizmetkarigha: — Chiqip déngiz terepke qarighin, dédi. U chiqip sepsélip qarap: — Héchnerse körünmeydu, dédi. U jemiy yette qétim: — Béríp qarap baqqin, dep buyrudi.

⁴⁴ Yettinchi qétim kelgende u: — Mana, déngizdin chiqiwatqan, adem aliqinidek kichik bir bulutni kördum — dédi. Iliyas uninggha: — Chiqip Ahabqa: — «Harwini qétip töwen'ge chüshkin, bolmisa yamghur séni tosuwalidu», dep éytqin, — dédi.

⁴⁵ Angghuche asman bulut bilen tutulup, boran chiqip qattiq bir yamghur yaghdi. Ahab harwigha chiqip Yizreelge ketti. ⁴⁶ Perwerdigarning qoli Iliyasning wujudida turghach, u bélini baghlap Ahabning aldida Yizreelning kirish éghizighiche yükürüp mangdi.

19

Iliyas peyghember Yizebelin qachidu

¹ Lékin Ahab Iliyasning hemme qilghinini, jümlidin hemme peyghemberlerni qilichlap öltürginini Yizebelge éytip berdi.

² Yizebel bolsa Iliyasqa bir xewerchi ewetip:
— Eger ete mushu waqitqiche sen shularning janlirigha qilghiningdek men séning jéningni oxshash qilmisam, ilahlar mangimu shundaq qilsun hemde uningdinmu ziyade qilsun! — dep éytquzdi.

³ U buni bilgende, öz jénini qutquzmaq üchün quéchip Yehuda tewesidiki Beer-Shébagha bardı. U u yerde öz xizmetkarini qaldurup qoyup, ⁴ Özi chölning ichige qarap bir kün yol mangdi. U u yerdiki bir shiwaqning qéshigha kélip uning astida olturup, özining ölümige tilek tilep: — I Perwerdi-gar emdi boldi, jénimni alghin; né mila dégenbilen men ata-bowilirimdin artuq emesmen, — dédi.

⁵ U shu shiwaq astida yétip uxlap qalди. Mana bir perishte uni noqup uninggha: — Qopup, nan yégin, dédi.

6 U qarisa bészida qiziq choghlarda pishiwatqan bir poshkal we bir koza su turatti. U yep-ichip yene uxlıghili yatti. **7** Andin Perwerdigarning perishtisi yene kélép ikkinchi qétim uni noqup uningha: — Qopup nan yégin. Bolmisa yolungning éghirini kötürelmeysen, dédi.

8 U qopup yep-ichti. Shu taamdin alghan quwwet bilen u qiriq kéche-kündüz méngip Xudaning téghi Horebge yétip bardı. □ ■ **9** U u yerdiki ghargha kirip qondi. We mana, Perwerdigarning sözi uningha kélép mundaq déyildi: — I Iliyas, bu yerde néme qiliwatisen?□

10 U jawab béríp: — Samawi qoshunlarning Serdarı bolghan Xuda Perwerdigar üchün zor otluq muhebbet bilen heset qildim. Chünki Israillar Séning ehdengni tashlap qurban'gahliringni yiqtıp, Séning peyghemberliringni qilich bilen öltürdi. Men, yalghuz menla qaldım we ular méning

□ **19:8** «Xudaning téghi Horeb» — «Horeb téghi» del Paran chöl-bayawanigha jaylashqan, Musa peyghember turup Israel üçhün «Tewrat qanuni»ni qobul qilghan «Sinay téghi»dur. ■ **19:8** Mis. 34:28; Mat. 4:2 □ **19:9** «U u yerdiki ghargha kirip qondi» — iibraniy tilida «U **ashu** ghargha kirip qondi» déyilidu. «Ashu ghar» dégen sözge qarighanda oylaymizki, bu ghar tonush bir jay bolsa kérek. Yehudiy ölimilar bu gharnı Xuda Musa peyghemberni yoshorup qoyghan jay idi dep qaraytti, biz bu pikirge qayilmız («Mis.» 33:21-22ni körüng).

jénimni alghili qestlewatidu, dédi. □ ■

11 U uningha: — Chiqip, Perwerdigarning al-dida taghda turghin, dédi. Mana, Perwerdigar ötüp kétiwatatti; *uning aldida* zor küchlük bir shamal chiqip, taghlarni sundurup, qoram tashlarni parchilap chéqiwetti. Lékin Perwerdigar shamalda emes idi. Shamaldin kényin bir yer tewresh boldi. Lékin Perwerdigar yer tewreshte emes idi. **12** Yer tewreshtin kényin bir lawuldighan ot kötürlüdi. Lékin Perwerdigar otta emes idi. Ottin kényin boshqina, mulayim bir awaz anglandi. □ **13** We shundaq boldiki, Iliyas shuni anglap, yüzini yépinchisi bilen orap gharning aghzigha béríp turdi. Mana, bir awaz chiqip uningha: — I Iliyas, sen bu yerde néme qiliwatisen? — dédi.

14 U jawab béríp: — Samawi qoshunlarning Serdarı bolghan Xuda Perwerdigar üçhün zor otluq muhebbet bilen heset qildim. Chünki Israillar Séning ehdengni tashlap qurban'gahliringni yiqtip, Séning peyghemberliringni qilich bilen öltürdi. Men yalghuz menla qaldim we ular méning jénimni alghili qestlewatidu, dédi.

15 Perwerdigar uningha mundaq dédi: — Barghin, kelgen yolung bilen qaytip, andin

□ **19:10** «**Perwerdigar üçhün zor otluq muhebbet bilen heset qildim**» — démisekmu, Ilyasning: «otluq muhebbet bilen heset qildim» dégini özining Israilning Xudagha emes, belki türlük yirginçilik butlarga ibadet qilghanlıqığa qarap «ibadet peqet Xudaghila mensup bolush kérek» dep butlarga yaki butlarning keynide turwtqan jin-sheytanlargha we ularning wekili bolghan saxta peyghemberlerge bolghan hesitini körsitudu. ■ **19:10** Rim. 11:3 □ **19:12** «**boshqina, mulayim bir awaz anglandi**» — yaki «yénik, bosh bir tinish awaz anglandi».

Demeshqning chölige barghin. U yerge barghanda Hazaelnı Suriye üstige padishah bolushqa mesih qilghin. □ 16 Andin Nimshining oghli Yehuni Israilning üstige padishah bolushqa mesih qilghin; öz ornunggħha peyghember bolushqa Abel-Meholahliq Shafatning oghli Élishanimu mesih qilghin. 17 We shundaq boliduki, Hazaelning qilichidin qéchip qutulghan herbirini Yehu öltüridi; Yehuning qilichidin qéchip qutulghan herbirini Élisha öltüridi. ■ 18 Lékin Israilda yette ming kishini, yeni Baalning aldida tizlirini pükmigen we uninggħa aghzini sövgüzmigen herbirini özümge saqlap qaldurdum, – dédi. □ ■

19 U u yerdin chiqip, Shafatning oghli Élishaniapti. U chaghda u yer heydewatatti; uning aldida on ikki jüp uy bar idi, u on ikkinchisi bilen qosh heydewatatti. Iliyas kēlip uning üstige öz yépinchisini tashlap artip qoydi. □ 20 U uylarni tashlap Iliyans ning keynidin yükürüp kēlip: – Méni béríp atam bilen anamni sövgili qoyghin, andin men kēlip sanga egishey, – dédi. U uninggħa: – Qaytqin;

□ 19:15 «Hazaelnı Suriye üstige padishah bolushqa mesih qilghin» — «mesih qilish» togrisida 1:34diki izahatni körünġ.

■ 19:17 2Pad. 9:14-37 □ 19:18 «uninggħa aghzini sövgüzmigen herbirini özümge saqlap qaldurdum, – dédi» — Xudaning Iliyas peyghemberge éytqan sözlirining ehmiyiti, shundaqla Iliyans ning Horeb téghīha sepirining meqsiti toghruluq «qosħumche söz»imizni körünġ. ■ 19:18 Rim. 11:4 □ 19:19 «Iliyas... Shafatning oghli Élishaniapti... uning üstige öz yépinchisini tashlap artip qoydi» – Iliyas mushu herikiti bilen «Sen Élishagħha peyghemberlik xizmitim tapshuruldi» dégendek idi.

men sanga néme qildim? — dédi. □

21 U uningdin ayrılip, özi ishletken bir jüp uyni soyup, ularning jabduqini otun qilip, göshini pishurup xelqqe bériwidi, ular yédi. Andin u ornidin qopup Iliyasning keynidin egiship, uning xizmitide boldi.

20

Xuda Israelni Suriyeden qutquzidu

1 Suriyening padishahi Ben-Hadad pütkül qoshunini jem qildi; u ottuz ikki padishahni at we jeng harwiliri bilen élip chiqip, Samariyege qorshap hujum qildi. **2** U elchilerni sheherge kirgüzüp Israilning padishahi Ahabning qéshigha ewetip uningha: — **3** «Ben-Hadad mundaq deydu: — Séning kümüşh bilen altunung, séning eng chirayliq xotunliring bilen baliliringmu méningkidur» dep yetküzdi.

4 Israilning padishahi uningha: — I ghojam padishah, sili éytqanliridek men özüm we barlıqim siliningkidur, dep jawab berdi.

5 Elchiler yene kélip: — «Ben-Hadad söz qilip mundaq deydu: — Sanga derweqe: — Séning kümüşh bilen altunungni, séning xotunliring bilen baliliringni manga tapshurup bérisen, dégen xewerni ewettim. **6** Lékin ete mushu waqitlarda

□ **19:20 «Qaytqin; men sanga néme qildim?»** — Iliyasning bu dégini belkim Élishagha: «Peyghemberlik yoli tes, séningde Xudaning chaqiriqi bolmisa manga hergiz egeshme!» dégendek bir agah bolushi mumkin. «Padishahlar (2)» 2-babta Iliyas Élishagha yene buningha oxshap kétidighan sözni qilidu.

xizmetkarlirimni yéningha ewetimen; ular ordang bilen xizmetkarliringning öylirini axturup, séning közliringde néme eziz bolsa, ular shuni qoligha élip kélidu» — dédi.

⁷ U waqitta Israilning padishahi zémindiki hemme aqsaqallarni chaqirip ulargha: — Bu kishining qandaq awarichilik chiqarmaqchi bolghanlıqını bilip qélinglar. U manga xewer ewetip mendin xotunlirim bilen balilirim, kümüsh bilen altunlirimni telep qilghinida men uningha yaq démidim, dédi.

⁸ Barlıq aqsaqallar bilen xelqning hemmisi uningha: — Qulaq salmighin, uningha maqlul démigin, dédi.

⁹ Buning bilen u Ben-Hadadning elchilirige: — Ghojam padishahqa, sili adem ewetip, öz keminilidirin deslepte sorighanning hemmisini ada qilimen; lékin kényinkisige maqlul déyelmeymen, dep béringlar, — dédi. Elchiler yénip bérip shu sözni yetküzdi.

¹⁰ Ben-Hadad uningha yene xewer ewetip: — «Pütkül Samariye shehiride manga egeshkenlerning qollırıgha ochumlıghudek topa qélip qalsa, ilahlar mangimu shundaq qilsun we uningdin ashurup qilsun!» — dédi.

¹¹ Lékin Israilning padishahi jawab bérip: — «Sawut-qorallar bilen jabdun'ghuchi sawut-qorallardin yéshin'güchidek maxtinip ketmisun!» dep éytinglar, — dédi. □

□ **20:11** «**Sawut-qorallar bilen jabdun'ghuchi sawut-qorallardin yéshin'güchidek maxtinip ketmisun!**» — dégen maqal-temsilning menisi belkim «Jeng aldida turup özüngni ghelibichi sanima» — «Chüchürini xam sanima» dégendek.

12 Ben-Hadad bu sözni anglighanda herqaysi padishahlar bilen chédirlirida sharab ichishiwatatti. U xizmetkarlirigha: — Sepke tizilinglar, dédi. Shuni déwidi, ular sheherge hujum qilishqa tizilishti.

Perwerdigar Israelni qutquzidu

13 U waqitta bir peyghember Israelning padishahi Ahabning qéshiga kélip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Bu zor bir top ademni kördüngmu? Mana, Men bu küni ularni séning qolungha tapshurimen; shuning bilen sen Méning Perwerdigar ikenlikimni bilisen», dédi.

14 Ahab: — Kimning wasitisi bilen bolidu? dep soridi. U: — Perwerdigar mundaq deydu: «Waliylarning ghulamliri bilen bolidu», dédi. U yene: — Kim hujumni bashlaydu? — dep soridi. U: — Sen özüng, dédi.

15 U waqitta waliylarning ghulamlirini saniwidi, ularning sani ikki yüz ottuz ikki neper chiqtı. Andin kényin u hemme xelqni, yeni barlıq Israillarni saniwidi, ularning sani yette ming neper chiqtı. **16** Israillar sheherdin chüşh waqtida chiqtı. Ben-Hadad bilen shu padishahlar, yeni yardemge kelgen ottuz ikki padishah bolsa chédirlirida sharab ichip mest bolushqanidi.

17 Waliylarning ghulamliri yürüşte awwal mangdi. Ben-hadad adem ewetiwidi, ular uningha xewer béríp: — «Samariyedin ademler kéliwatidu» — dédi.

18 U: — Eger sülhi tüzüshke chiqqan bolsa ularni tirik tutunglar, eger soqushqili chiqqan bolsimu

ularni tirik tutunglar, dédi.

19 Emdi waliylarning bu ghulamliri we ularning keynidiki qoshun sheherdin chiqip, **20** herbiri özige uchrighan ademni chépip öltürdi. Suriyler qacthi; Israil ularni qoghlidi. Suriyening padishahi Ben-Hadad bolsa atqa minip atliqlar bilen qéchip qutuldi. **21** Israilning padishahi chiqip hem atliqlarni hem jeng harwilirini bitchit qilip Suriylerni qattiq qir-chap qildi.

22 Peyghember yene Israilning padishahining qéshigha kélép uningha: – Özüngni mustehkemlep, özüngni obdan dengsep, néme qilishing kereklikini oylap baqqin. Chünki keler yili etiyazda Suriyening padishahi sen bilen jeng qilghili yene chiqidu, dédi.

23 Suriyening padishahining xizmetkarliri uningha mundaq dédi: – «Ularning ilahi tagh ilahi bolghachqa, ular bizge küchlük keldi. Lékin biz tüzlenglikte ular bilen soquushsaq, jezmen ulargha küchlük kelimiz. **24** Emdi shundaq qilghaylik, padishahlarning herbirini öz mensipidin chüshürüp, ularning ornida waliylarni tikligeyla.

25 Andin sili mehrum bolghan qoshunliriga barawer bolghan yene bir qoshunni, yeni atning ornigha at, harwining ornigha harwa teyyar qildurup özlirige yighqayla; biz tüzlenglikte ular bilen soquushayli; shuning bilen ulargha küchlük kelmemduq?». U ularning sözige qulaq sélip shundaq qildi.

26 Kéyinki yili etiyazda Ben-Hadad Suriylerni éditlap toluq yighip, Israil bilen jeng qilghili Afek shehirige chiqtı. **27** Israillarmu özlirini éditlap,

ozuq-tülük teyyarlap, ular bilen jeng qilishqa chiqti. Israillar ularning udulida bargah tikliwidi, Suriylerning aldida xuddi ikki top kichik oghlaq padisidek köründi. Lékin Suriyler pütkül zéminni qaplıghanidi.

²⁸ Emma Xudaning adimi Israilning padishahining qéshigha kélip uninggha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Suriyler: Perwerdigar tagh ilahidur, jilghilarning ilahi emes, dep éytqini üchün, Men bu zor bir top ademning hemmisini séning qolunggha tapshurimen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni biliq yétisiler», dédi.

²⁹ Ikki terek yette kün bir-birining udulida bargahlirida turdi. Yettinchi küni soqush bashlandi. Israillar bir künde Suriylerdin yüz ming piyade es-kerni öltürdi. ³⁰ Qalghanlar Afek shehirige qéchip kiriwaldi; lékin sépili örülüp ulardin yigirme yette ming ademning üstige chüşhüp bésip öltürdi. Ben-Hadad özi beder qéchip sheherge kirip ichkiridiki bir öye möküwaldi.

³¹ Xizmetkarliri uninggha: — Mana biz Israilning padishahlirini rehimlik padishahlar dep angliduq; shuning üchün bellirimizge böz baghlap bashlirimizgha kula yógep Israilning padishahiga teslimge chiqayli. U silining janlirini ayarmikin? — dédi. ³² Shuning bilen ular bellirige böz baghlap bashlirigha kula yógep Israilning padishahining qéshigha béríp uninggha: — Keminiliri Ben-Hadad: «Jénimni ayighayla», dep iltija qildi, dédi. U bolsa: — U téxi hayatmu? U méning buradirim, dédi.

³³ Bu ademler bu sözni yaxshiliqning alamiti, dep oylap, derhalla uning bu sözini ching tutuwélip: — Ben-Hadad silining buraderliridur! — dédi. U: — Uni élip kélinglar, dep buyrudi. Shuning bilen Ben-Hadad uning qéshigha chiqti; shuning bilen u uni qolidin tartip jeng harwisigha chiqardi.

³⁴ Ben-Hadad uninggha: — Méning atam silining atiliridin alghan sheherlerni silige qayturup béréy. Atam Samariyede reste-bazarlirini tikligenden sili özliri üçhün Demeshqte reste-bazarlarni tikleyla, — dédi. Ahab: — Bu shert bilen séni qoyup béréy, dédi. Shuning bilen ikkisi ehde qilishti we u uni qoyup berdi.

³⁵ Peyghemberlerning shagirtlirining biri Perwerdigarning buyruqi bilen yene birige: — Sendin ötünimen, méni urghin, dédi. Lékin u adem uni urghili unimidi. □ ³⁶ Shuning bilen u uninggha: — Sen Perwerdigarning sözini anglimighining üçhün mana bu yerdin ketkiningde bir shir séni boghup öltüridu, — dédi. U uning yénidin chiqqanda, uninggha bir shir uchrap uni öltürdi.

³⁷ Andin kényin u yene bir ademni tépip uninggha: — Sendin ötünimen, méni urghin, dédi. U adem uni qattiq urup zeximlendürdi. ³⁸ Andin peyghember bérip öz qiyapitini özgertip, közlirini téngiq bilen téngip yol boyida padishahni kütüp turdi.

³⁹ Padishah shu yerdin ötkende u padishahni chaqirip: — Keminiliri keskin jeng meydanigha chiqqanidim, we mana, bir adem manga burulup, bir kishini tapshurup: «Bu kishige ching qarighin,

□ **20:35 «Peyghemberlerning shagirtliri»** — bu ibare söz ibraniy tilida «peyghemberlerning oghulliri» dégenlik bilen ipadilinidu.

herqandaq sewebtin u yoqap ketse, sen öz jéningni uning jénining ornigha töleysen; bolmisa bir talant kümüşh töleysen», dédi. ⁴⁰ Lékin men keminiłiri ubu ish bilen bend bolup kétip, uni yoqitip qoydum, dédi. Israelning padishahi uninggha: — Özüng békikiningdek sanga höküm qilinidu! — dédi.

⁴¹ U derhal közleridin téngiqni éliwetti; Israelning padishahi uni tonup uning peyghemberlerdin biri ikenlikini kördi. ⁴² Peyghember uninggha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Men halaketke békikten ademni qolungdin qutulghili qoyghining üchün séning jéning uning jénining ornida élinidu; séning xelqing uning xelqining ornida élinidu», dédi.■

⁴³ Shuning bilen Israelning padishahi xapa bolup, gheshlikke chömgən halda Samariyege qaytip ordisigha kirdi.

21

Ahab qatilliq qilip Nabolni öltüridi

¹ Bu ishlardin kéyin shundaq boldiki, Yizreellik Nabolning Yizreelde, Samariyening padishahi Ahabning ordisining yénida bir üzümzarlıqi bar idi.

² Ahab Nabolqa söz qilip: — Öz üzümzarlıqingni manga bergen, méning öyümge yéqin bolghach, uni bir sey-köktatlıq bagh qilay. Uning ornida sanga obdanraq bir üzümzarlıq bérey yaki layiq körseng bahasını neq bérímen, dédi.

³ Emma Nabol Ahabqa: — Perwerdigar méni ata-bowilirimning mirasini sanga sétishni mendin néri qilsun, dédi.

⁴ Ahab Yizreellik Nabotning: «Ata-bowilirimning mirasini sanga bermeymen» dep éytqan sözidin xapa bolup gheshlikke chömgən halda ordisigha qaytti; u kariwatta yétip yüzini *tam* terepke örüp nanmu yémidi. ⁵ Xotuni Yizebel uning qéshigha kélip: Rohiy keypiyating némishqa shunche töwen, némishqa nan yémeysen? — dédi.

⁶ U uninggha: — Men Yizreellik Nabotqa söz qilip: «Üzümzarlıqingni manga pulgha berseng, yaki layiq körseng uning ornigha bashqa üzümzarlıq bérey» dédim. Lékin u: «Sanga üzümzarlıqimni bermeymen» dédi, — dédi.

⁷ Xotuni Yizebel uninggha: — Sen hazir Israilning üstige seltenet qilghuchi emesmu? Qopup nan yep, könglüngni xush qilghin; men sanga Yizreellik Nabotning üzümzarlıqını érishtürimen, dédi.

⁸ Andin u Ahabning namida bir xet yézip, üstige uning möhürini bésip, xetni Nabotning shehiride uning bilen turuwatqan aqsaqallar we mötiwerlerge ewetti. ⁹ Xette u mundaq yazghanidi: — «Roza tutush kérek dep buyrup, xelqning arisida Nabotni törde olturghuzghin; ¹⁰ ikki ademni, yeni Béliyalning balisini uning udulida olturghuzup, ularni Nabotning üstidin erz qilghuzup: «Sen Xudagha we padishahqa lenet oqudung» dep guwahliq bergüzüngrələr. Andin uni élip chiqip chalma-kések qilip öltürüngrələr». □

□ **21:10 «Béliyalning balisi»** — ibraniy tilida «Bérial» Iblisning (yeni Sheytanning) yene bir ismi. Démek, bu söz tolimu iplas ademni körsitudu.

11 Sheherning ademliri, yeni uning shehiride turuwtqan aqsaqlar bilen mötiwerler Yizebelning ulargha ewetken xétide pütülgendek qildi; **12** ular rozini buyrup, xelqning arisida Nabotni törde olturghuzdi. **13** Andin u ikki adem, yeni Béliyalning baliliri xelqning aldida Nabot üstidin erz qilip: «Nabot Xudagha we padishahqa deshnem qildi» dep guwahliq berdi. Shuning bilen ular Nabotni sheherning tashqirigha sörep élip chiqip, tashlar bilen chalma-kések qilip öltürdü. **14** Andin ular Yizebelge adem ewetip: «Nabot chalma-kések qilip öltürüldi» dep xewer berdi.

15 Yizebel Nabotning chalma-kések qilinip öltürülgenlikini anglighanda Ahabqa: Qopup, Yizreellik Nabotning sanga pulgha bergili unimigan üzümzarliqini tapshurup alghin; chünki Nabot hayat emes, belki öldi, dédi.

16 Shundaq boldiki, Ahab Nabotning ölgenlikini anglap, Yizreellik Nabotning üzümzarliqini igilesh üchün shu yerge bardi. **17** Lékin Perwerdigar ning sözi Tishbiliq Iliyasqa kélip mundaq déyildi: — **18** «Qopup bérip, Samariyede olturushluq Israil padishahi Ahab bilen uchrashqin; mana u Nabotning üzümzarliqida turidi; chünki uni igiliwélish üchün u yerge bardi. **19** Uninggha: — «Adem öltürdüngmu, yérini igiliwaldingmu?» — dégin. Andin uninggha yene söz qilip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Nabotning qénini itlar yalighan jayda séning qéningnimu itlar yalaydu» — dégin».

20 Ahab Iliyasqa: — I düshminim, méni taptингmu? — dédi. U jawaben mundaq dédi: — Rast, men séni taptim; chünki sen Perwerdi-

garning neziride rezillik qilish üçün özüngni sétiwetting. **21** Perwerdigar: «Mana, Men üstüngge bala chüşhürüp neslingni yoqitip, sen Ahabning Israilda qalghan jemetidiki hemme erkekni, hetta ajiz yaki méyip bolsun, hemmisini üzüp yoqitimen; □ ■ **22** we sen Méning ghezipimni qozghap Israilni gunahqa azdurghining üçün séning jemetingni Nibatning oghli Yeroboamning jemeti we Axiyahning oghli Baashaning jemetige oxshash qilimen» – deydu, – dédi.■

23 — Yizebel toghrisidimu Perwerdigar söz qilip: «Yizreelning sépilining téshida itlar Yizebelni yeydu. ■ **24** Ahabning jemetidikilerdin sheherde ölgenlerni itlar yeydu; sehrada ölgenlerni bolsa asmandiki qushlar yeydu» dédi **25** (Berheq, xotuni Yizebelning qutritishliri bilen Perwerdigarning neziride rezillik qilghili özini satqan Ahabdek héchkim yoq idi. ■ **26** U Perwerdigar Israillarning aldidin heydep qoghiwetken Amoriylarning qilghinidek qilip, yirginchlik butlarga tayinip egiship, lenetlik ishlarni qilatti).

27 Lékin Ahab bu sözlerni anglighanda öz kiyimlirini yirtip bedinige böz yögep, roza tutti. U böz rextte yatatti, jimjit mangatti.

28 U waqitta Perwerdigarning sözi Tishbiliq

□ **21:21** «Men ... **neslingni yoqitip,...»** — yaki «Men neslingni...köydüriwétip,...». «Ahabning Israilda qalghan jemetidiki hemme erkek» — ibraniy tilida: «Ahabning Israilda qalghan jeme tide, tamgha qarap siyidighan herbiri» dégenlik bilen ipadilinidu. «hetta ajiz yaki méyip bolsun, hemmisini...» — buning bashqa birxil terjimi: «yaki qul yaki hör bolsun, hemmisini...». ■ **21:21**
2Pad. 9:7, 8, 9 ■ **21:22** **1Pad. 15:29; 16:3, 11** ■ **21:23** **2Pad. 9:35, 36, 37** ■ **21:25** **1Pad. 16:33**

Iliyasqa kélip: —

29 «Ahabning Méning aldimda özini qandaq töwen tutuwatqanlıqını kördüngmu? U özini Méning aldimda töwen tutuwatqanlıqı tüpeylidin, bu balanı uning künliride keltürmeymen, belki uning oghlining künliride uning jemetige keltürimen» — déyildi.

22

Ahab jengde ölidu

2 Tar. 18:2-34

1 Üch yilghiche Suriye bilen Israilning otturisida jeng bolmighachqa, ular tinchliqta ötti. **2** Üchinchi yilda bolsa Yehudaning padishahi Yehoshafat Israilning padishahini yoqlap bardi. **3** Israilning padishahi öz xizmetkarlirigha: — Giléadtiki Ramot bizningki ikenlikini bilisilerghu? Shundaq iken, némisqqa biz jim olturup, téxiche Suriyening padishahining qolidin uni almaymiz? — dédi.

4 U Yehoshafatqa: — Jeng qilghili méning bilen Giléadtiki Ramotqa bérishqa maqul bolamdila? — dep soridi. Yehoshafat Israilning padishahigha jawab bérip: — Biz silining-méning dep ayrimaymiz; méning xelqim özlirining xelqidur, méning atlirim silining atliridur, dédi.□

5 Lékin Yehoshafat Israilning padishahigha: — Ötünimenki, bugün awwal Perwerdigarning sözini sorap körgeyla, dédi.

□ **22:4** «**Biz silining-méning dep ayrimaymiz**» —Ibraniy tilida «Men özüm sanga oxshash bolimen» dégen söz bilen ipadilinidu.

6 Shuning bilen Israilning padishahi peyghemberlerni, yeni töt yüzche ademni yighdurup ulardin:
— Soqushqili Giléadtiki Ramotqa chiqsam bolamdu, yoq? — dep soriwid, ular: — Chiqqin, Reb uni padishahning qoligha bérifu, déyishti.

7 Lékin Yehoshafat bolsa: — Bulardin bashqa, yol sorighudek Perwerdigarning birer peyghembiri yoqmu? — dep soridi. □

8 Israilning padishahi Yehoshafatqa jawab bérif:
— Perwerdigardin yol soraydigan yene bir adem bar; lékin u méning toghramda qutluqni emes, belki balayı'apetni körsitip besharet bergechke, men uni öch körimen. U bolsa Imlahning oghli Mikayadur, dédi. Yehoshafat: — I aliyliri, sili undaq démigeyla, dédi.

9 Andin Israilning padishahi bir chakirini chaqirip uninggha: — Chaqqan bérif, Imlahning oghli Mikayani chaqirtip kel, dep buyrudi.

10 Emdi Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafat shahane kiyimlirini kiyiship, Samariyening derwazisining aldidiki xamanda herbiri öz textile olturushti. Ularning aldida peyghemberlarning hemmisi besharet bermekte idi. ■ **11** Kenanahning oghli Zedekiya bolsa özi tömürdin müngüzlerni yasap chiqip:

□ **22:7 «Bulardin bashqa, yol sorighudek Perwerdigarning birer peyghembiri yoqmu?»** — Yehoshafat (5-ayette): «Bügün awwal Perwerdigarning sözini sorap körgeyla» deydu . Lékin «peyghemberler» «Perwerdigar» (ibraniy tilida «Yehwe, Yehowah») dégen namni (awwal) ishletmey, belki «Xuda» (ibraniy tilida «Elohim») yaki «Reb» («Adonay») dep ishlitudu. Shunga Yehoshafat «peyghemberler»ning besharetliridin qattiq guman qilghan bolsa kérek. 7-ayet we kényinki ayetlernimu körüng. ■ **22:10** 2Tar. 18:9

— Perwerdigar mundaq deydu: — «Mushu münggüzler bilen Suriylerni yoqatquche üşüp ursila», dédi. ¹² Hemme peyghemberler shuningha oxhash bészaret béríp: «Giléadtiki Ramotqa chiqip sözsiz muweppeqiyet qazinila; chünki Perwerdigar uni padishahning qoligha tapshuridiken», déyishti.

¹³ Mikayani qichqirghili barghan xewerchi uningha: — Mana, hemme peyghemberler birdek padishahqa yaxshi xewer bermekte; emdi ötünimen, séning sözüngmu ularning sözi bilen birdek bolup, yaxshi bir xewerni bergen, dédi.

¹⁴ Emma Mikaya: — Perwerdigarning hayatı bilen qesem qilimenki, Perwerdigar manga néme éytsa, men shuni éytimen, dédi.

¹⁵ U padishahning alдigha kelgende padishah uningdin: I Mikaya, jeng qilghili Giléadtiki Ramotqa chiqsaq bolamdu, yoq? — dep soriwidi, u uningha jawab béríp: — Chiqip muweppeqiyet qazinisen; chünki Perwerdigar sheherni padishahning qoligha bérídu, dédi. □

¹⁶ Lékin padishah uningha: — Men sanga qanche qétim Perwerdigarning namida rast geptin bashqisini manga éytmasliqqa qesem ichküzüşüm kérek?! — dédi.

¹⁷ Mikaya: — Men pütkül Israilning taghlarda padichisiz qoylardek tarilip ketkenlikini kördüm. Perwerdigar: «Bularning igisi yoq; bularning her-biri tinch-aman öz öyige qaytsun», dédi, — dédi.

□ **22:15 «Perwerdigar sheherni padishahning qoligha bérídu»**

— shübhisizki, Mikaya bu sözni kinayilik teleppuz bilen éytidu. Chünki padishah derhal uningdin gumanlinip qalidu (16-ayetni körüng).

18 Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Mana, men silige «U méning toghramda qutluqni emes, belki haman balayi'apetni körsitip besharet bérifu», démigenmidim? — dédi.

19 Mikaya yene: — Shunga Perwerdigarning sözini anglichin; men Perwerdigarning öz tex tide olturghanlıqını, asmanning pütkül qoshunliri uning yénida, ong we sol teripide turghanlıqını kördüm. ■ **20** Perwerdigar: «Kim Ahabni Giléadtiki Ramotqa chiqip, shu yerde halak bolushqa al daydu?» — dédi. Birsi undaq, birsi mundaq déyishti; **21** shu waqitta bir roh chiqip Perwerdi garning aldida turup: «Men bérip alday», dédi. Perwerdigar uningdin: «Qandaq usul bilen alday sen?» — dep soriwidi, **22** u: — «Men chiqip uning hemme peyghemberlirining aghzida yalghanchi bir roh bolimen», dédi. Perwerdigar: — «Uni al dap ilkingge alalaysen; bérip shundaq qil» — dédi. □ **23** Mana emdi Perwerdigar séning bu hemme peyghemberliringning aghzigha yalghanchi bir rohni saldi; Perwerdigar séning tograngda balayi'apet körsitip sözlidi» — dédi.

24 Shuni anglap Kenanahning oghli Zedekiya kélép Mikayaning kachitigha birni sélip: — Perwerdigarning Rohi qaysi yol bilen mendin ötüp, sanga söz qılıshqa bardı?! — dédi.

■ **22:19** 2Tar. 18:18; Ayup 1:6-12; 2:1 □ **22:22** «U *roh*: - «Men chiqip uning hemme peyghemberlirining aghzida yalghanchi bir roh bolimen», dédi. Perwerdigar: — «uni al dap ilkingge alalaysen; bérip shundaq qil» — dédi — bu ayetlerdin bu rohning bir yalghan sözleydigan jin ikenlikli körünidu. Xudaning Öz Rohi yaki per ishtiliri héchqachan yalghan söz qılalmaydu. Démek, Xuda jin-shey tanlargha Ahab padishahni aldashqa yol qoyidu.

²⁵ Mikaya jawab bérip: — Özüngni yoshurush üçhün ichkirimdiki öye yügürgen künide shuni körisen, dédi. □

²⁶ Israilning padishahi emdi: — Mikayani élip qayturup bérip, sheher hakimi Amon bilen padishahning oghli Yoashqa tapshurup, ²⁷ ulargha tapilap: «Padishah mundaq deydu: — Uni zindan'gha solap men tinch-aman yénip kelguchilik qiynap nan bilen suni az-az bérip turunglar» — dégin, dep buyrudi.

²⁸ Mikaya: — Eger sen heqiqeten tinch-aman yénip kelseng, Perwerdigar méning wasitem bilen söz qilmaghan bolidu, dédi. Andin u yene: — Ey jamaet, herbiringlar anglanglar, dédi. ■

²⁹ Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafat Giléadtiki Ramotqa chiqtı.

³⁰ Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Men bashqa qiyapetke kirip jengge chiqay; sili bolsila öz kiyimlirini kiyip chiqqayla, dédi. Israilning padishahi bashqa qiyapet bilen jengge chiqtı.

³¹ Suriyening padishahi jeng harwiliri üstdiki ottuz ikki serdargha: — Chongliri yaki kichikliri bilen emes, peqet Israilning padishahi bilen soquhunglar, dep buyrudi.

³² we shundaq boldiki, jeng harwilirining serdarliri Yehoshafatni körgende: — Uni choqum Israilning padishahi dep, uninggha hujum qilghili buruldi. Lékin Yehoshafat peryad kötürdi. ³³ jeng harwilirining serdarliri uning

□ **22:25 «Özüngni yoshurush üçhün ichkirimdiki öye yügürgen kün...»** — yaki «Özüngni yoshurush üçhün öydin öye yügürgen kün...». ■ **22:28** Mik. 1:2

Israilning padishahi emeslikini körgende uni qoghlimay, burulup kétip qélishti. ³⁴ Emma bireylen qarisighila bir oqya étiwidi, oq Israilning padishahining sawutining mürisidin töwenki uliqidin ötüp tegdi. U harwikéshige: Harwini yandurup méni septin chiqarghin; chünki men yaridar boldum, dédi. ³⁵ U küni jeng barghanséri qattiq boldi. Padishah bolsa Suriylerning udulida öz jeng harwisigha yölinip öre turdi. Zexmidin qéni harwining téigiche éqip, kech kirgende u öldi. ³⁶ Kün patarda qoshun arisida bir qattiq sada anglinip: – Her adem öz shehirige yansun! Herbiri öz yurtigha yénip ketsun! – déyildi.

³⁷ Padishah öldi, kishiler uni Samariyege élip keldi; ular padishahni Samariyede depne qildi. ³⁸ Birsi padishahning harwisini Samariyening kölide *yughanda* (bu köl pahishe ayallar yuynidigan jay idi), Perwerdigarning éytqan sözi emelge ashurulup, itlar uning qénini yalidi.

³⁹ Ahabning bashqa ishliri, qilghanlirining hemmisi, jümlidin uning yasighan «pil chish sariyi» we bina qilghan hemme sheherler toghruluq «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi?

⁴⁰ Ahab ata-bowiliri arisida uxlidi. Andin uning oghli Ahaziya ornida padishah boldi.

*Yehoshafat Yehuda üstide höküm sürüdu
2 Tar. 20:30-37; 21:1*

⁴¹ Asaning oghli Yehoshafat Israilning padishahi Ahabning seltenitining tötinchi yilida Yehudagha

padishah boldi. ■ 42 Yehoshafat padishah bolghanda ottuz besh yashta idi, u Yérusalémda yigirme besh yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Azubah bolup, u Shilhining qizi idi. 43-44 U her ishta atisi Asaning barliq yollirida yürüp, ulardin chiqmay Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmighanidi; xalayıq yenila «yuqiri jaylar»da qurbanlıq qilip xushbuy yaqatti.

45 We Yehoshafat bilen Israilning padishahi otturisida tinchliq boldi.

46 Yehoshafatning bashqa ishliri, uning körsetken qudriti, qandaq jeng qilghanliri toghrisida «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi?

47 U atisi asaning künliride zémindin qoghlıwétilmigen kespiy bechchiwazlarni zéminidin heydep chiqardi. □

48 U waqitta Édomning padishahi yoq idi, belki bir waliy höküm süretti.

49 Yehoshafat Ofirdin altun élip kélésh üchün bir «Tarshish kéme» etritini qurdi. Lékin kémiler héchyerge baralmidi; chünki ular Ezion-Geberde urulup weyran bolghanidi. □

50 U waqitta Ahabning oghli Ahaziya Yehoshafatqa: — Méning xizmetkarlirim séning

-
- 22:41 2Tar. 20:31 □ 22:47 «kespiy bechchiwazlar» — bu kishiler butpereslikke yaki butxanilargha munasiwetlik idi.
 □ 22:49 «Yehoshafat ... bir «Tarshish kéme» etritini qurdi» — «Tarshish kéme» belkim Tarshish dégen portqa bérüp kéléshitiki uzun seperge chidamliq bolghan kémini körsitetti. «Tarshish» dégen isim İspaniya, shimaliy Afriqa yaki Britaniyeni yaki üchinining hemmisini körsitudu.

xizmetkarliring bilen kémilerde barsun, dédi. Lékin Yehoshafat unimidi.

⁵¹ Yehoshafat öz ata-bowliri arisida uxliди we «Dawutning shehiri»de ata-bowlirining qebriside depne qilindi. Andin oghli Yehoram ornida padishah boldi.

Ahaziya Israil üstide höküm sürüdu

⁵² Ahabning oghli Ahaziya Yehudaning padishahi Yehoshafatning seltenitining on yettinchi yilida Samariyede Israilning üstide padishah bolup ikki yil seltenet qildi. ⁵³ U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip atisining yolida we anisining yolida yürüp, shundaqla Israilni gunahqa putashturghan Nibatning oghli Yeroboamning yolida mangdi; ⁵⁴ u atisi qilghanning hemmisini qilip, Baalning qulluqida bolup, uninggha sejde qilip, Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghidi.

**Muqeddes Kalam (latin yéziq)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Latin script**

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5